

Constantin CIUTACU
Luminița CHIVU

**EVALUĂRI
ȘI
ANALIZE ECONOMICE
ALE AJUTOARELOR
DE STAT**

Definire. Politici. Rezultate

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

EDITURA
Expert

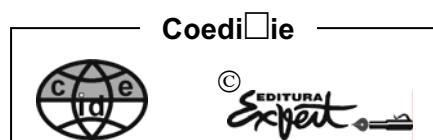
dr. Constantin CIUTACU

dr. Luminița CHIVU

**EVALUĂRI ȘI ANALIZE ECONOMICE ALE AJUTOARELOR DE STAT
– DEFINIRE. POLITICI. REZULTATE –**

Volumul de față prezintă rezultatele parțiale ale studiului
"EVALUAREA *EX ANTE* ȘI *EX POST* A IMPACTULUI SOCIOECONOMIC
AL DIFERITELOR FORME ȘI TIPURI DE AJUTOARE DE STAT ÎN
ROMÂNIA. ABORDĂRI DIN PERSPECTIVA REGLEMENTĂRILOR
COMUNITARE ȘI GLOBALE (OMC)",
care face obiectul Contractului de finanțare nr. C4-185/Programul Național
CERES, încheiat de Institutul de Economie Națională - INCE al Academiei
Române, cu Ministerul Educației și Cercetării, prin Institutul de Fizică Atomică
în calitate de autoritate contractantă, la 15.XI.2004.
Durata programului: noiembrie 2004-sept. 2006

București, România
Editor: **Valeriu IOAN-FRANC**
Redactor: **Adelina BIGICĂ**
Concepția grafică, machetarea și tehnoredactarea: **Victor PREDA**

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Institutului de Economie Națională.
Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport, este interzisă fără acordul
prealabil al editorului, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

ISBN 973-618-087-5

Apărut trim. I, 2006

dr. Constantin CIUTACU

dr. Luminița CHIVU

**EVALUĂRI ȘI ANALIZE ECONOMICE
ALE AJUTOARELOR DE STAT
– DEFINIRE. POLITICI. REZULTATE –**

CUPRINS

1.FUNDAMENTE TEORETICE ALE AJUTOARELOR DE STAT	7
2. CADRUL LEGAL COMUNITAR	10
2.1. Scurt istoric al pieței interne a Uniunii Europene	10
2.2. Reglementări comunitare în domeniul concurenței și ajutorului de stat	14
2.2.1. Favorizarea anumitor agenți economici sau a producerii anumitor bunuri sau servicii	17
2.2.2. Ajutorul să fie acordat de un stat membru sau din resursele acestuia	19
2.2.3. Ajutorul de stat denaturează concurența sau amenință să denatureze concurența	19
2.2.4. Ajutorul afectează comerțul dintre statele membre	20
3. REGLEMENTĂRI SPECIFICE DIFERITELOR TIPURI DE AJUTOARE DE STAT ÎN UE	22
3.2. Ajutoarele pentru agenții economici din zonele urbane defavorizate	48
3.3. Ajutoarele orizontale	50
3.4. Ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea agenților economici în dificultate	61
3.5. Cazul Germaniei de Est. Relevanță pentru noile state membre și țările candidate din Europa Centrală și de Est	72
3.6. Ajutoarele pentru formare profesională și ocuparea forței de muncă	87
3.7. Ajutoarele pentru cercetare–dezvoltare	97
4. CADRUL LEGISLATIV–INSTIȚIIONAL ÎN DOMENIUL AJUTOARELOR DE STAT ÎN ROMÂNIA	102
4.1. Evoluții legislative	102
4.2. Implementarea legislației	105
5. IMPACTUL ECONOMIC ȘI SOCIAL AL AJUTOARELOR DE STAT. IMPORTANȚA ȘI ACTUALITATEA SUBIECTULUI PENTRU ROMÂNIA	111
5.1. Considerații cu caracter general	111

5.2. Evaluarea <i>ex ante</i> și <i>ex post</i> a impactului aplicării unor acte normative.....	112
5.3. Evaluări realizate la nivelul Uniunii Europene.....	114
6. TENDINȚE PRIVIND EVOLUȚIA AJUTOARELOR DE STAT DIN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL NOILOR ABORDĂRI ÎN DOMENIU. COMPARAȚII CU VECHILE ȘI NOILE STATE MEMBRE ALE UE _____	121
Bibliografie.....	141

1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE AJUTOARELOR DE STAT

Vreme îndelungată teoria economică a invocat rolul statului pentru funcțiile regaliene (justiția, securitatea internă și externă, fiscalitatea, cadrul juridic al contractelor și al rezolvării conflictelor), apoi, prin extensie, pentru protecția consumatorilor (securitatea și normele alimentare, sanitare și industriale).

În decursul secolelor, practic funcțiile statului s-au multiplicat: misiuni culturale, sociale (statul providență), partener al colectivității locale, agent economic.

De la acțiunile economice masive din timpul crizelor majore (reconstrucții după războaie, recesiuni financiare și productive mondiale), intervențiile statului, sub forma ajutoarelor publice pentru întreprinderi, au avut în general vocația susținerii economice, dezvoltarea activităților competitive, restabilirea eficacității și restructurarea întreprinderilor, precum și amenajarea economică a teritoriului.

În Europa, cu economie de piață, respectiv vechile state membre ale Uniunii, filosofia ajutoarelor de stat a suferit transformări graduale din 1945 până în anul 1990.

Se pot structura în acest sens cinci faze principale de evoluție:

- **reconstrucție și modernizare (1945-1965)** – o politică de economie mixtă, printr-un "pol public structurant", pentru care statul a acordat ajutoare importante destinate inclusiv întreprinderilor private, în special prin susținerea investitorilor;
- **imperativul industrial și deschiderea frontierelor (1965–1974)** - fază caracterizată prin intensificarea măsurilor directe cu caracter orizontal (ajutorul în favoarea concentrărilor, a stimulării creșterii externe și amenajarea economică a teritoriului) dublate de importante programe de dezvoltare și de politici sectoriale justificate prin doctrina "statul cumpărător", favorizând "campionii naționali";
- **redesenarea industrială (1974-1981)**, prin care statul a promovat încă o dată o politică de intervenție directă, via marile programe tehnologice și politici de ajutor pentru sectoarele fragilizate; ajutoarele pentru activitățile de cercetare–dezvoltare sunt din ce în ce mai frecvente în această etapă;
- **"reindustrializarea" și apoi restructurările (1981-1988)**, prin extensia sectorului public, eforturile de cuplare a industriei și cercetării, mai buna drenare a economisirilor spre industrie, acțiuni în

favoarea întreprinderilor mici și mijlocii, acțiuni sectoriale caracterizate printr-o voință de consolidare a aparatului productiv național. Alegerea "dezinflației competitive" în 1983 și concurența mondială crescută au precipitat "restructurările" în numeroase sectoare industriale (siderurgie, textile, construcții navale etc.);

- începând din 1988, se afirmă o **politică orientată spre ameliorarea mediului economic general al afacerilor** - ajutoarele oferă avantaje pentru cercetare, inovare și atractivitatea teritoriului; modalitățile de intervenție au urmărit mediul fiscal și juridic, în timp ce politicile sectoriale au fost abandonate.

Începând în special din 1990, funcțiile statului ca agent economic au suscitât controverse în teoria economică; este vorba în principal de abordarea neoclasică, care pune accent pe eficacitatea proceselor de alocare a resurselor și de fixare a prețurilor de către piață.

Practica ajutoarelor publice, preconizată de instanțele comunitare, se inspiră masiv din această optică teoretică; modelul echilibrului general reprezintă pentru instanțele comunitare fundamentul analizei economice a ajutoarelor.

Analizele alternative insistă pe construcția socială și dinamica specializărilor regionale și internaționale; implicit este invocată și existența unor procese de alocare concurențială spontană prin afirmarea preponderenței concurenței imperfecte. Neutralitatea intervențiilor regulatorului este abandonată pentru un profit redistributiv la nivel mondial. Ajutoarele publice capătă o dimensiune globală ce influențează direct strategiile de creștere.

Cadru neoclasic limitează intervenția statului la eșecurile pieței: cazul randamentelor descrescătoare, monopol natural, efect de rețea, piața drepturilor incomplete, externalități, realizarea unui bun public, imperfecțiunea informațiilor (asimetrie sau incompletitudine), inerția ajustărilor, costuri de tranzacție, mobilitate imperfectă a factorilor sau a agenților economici, etc.

Prin Tratatul de la Roma (art. 85-94) principiul economiei deschise și al liberei concurențe este ridicat la rangul de unică politică.

Argumentul distorsionării concurenței, pe care o induc ajutoarele, a determinat instanțele comunitare să erijeze în postulat incompatibilitatea intervențiilor de stat cu economia de piață și să elaboreze un cadru juridic în consecință.

Politică de concurență a fost instituită ca motor esențial al integrării și al realizării "Marii piețe" (art. 34 al Actului unic), iar pentru industrie, Tratatul statuează (prin art. 130) primatul politicii de concurență asupra politicilor industriale și comerciale.

În textele fondatoare și apoi în Tratatul Uniunii, sunt menționate explicit câteva derogări de la aceste principii generale. În ansamblu, excepțiile prevăzute (art. 48, 87, 90, 130, 157 și 267) se fondează aproape exclusiv pe criteriile sociale, de sprijinire a consumatorilor, pe acoperirea pierderilor cauzate de calamități naturale (art. 48 și 97), pe susținerea întreprinderilor însărcinate să gestioneze servicii de interes economic general (vechiul art. 90 alin 2), pe reconversia regiunilor subdezvoltate și a sectoarelor în dificultate autorizate de către Comisie (art. 87, 93 și 157).

Alte derogări neexplicite în text, sunt acceptate în patru cazuri:

- dacă este vorba de o întreprindere publică atunci când ajutorul este un imperativ prealabil al realizării efective al unei viitoare privatizări;
- dacă este vorba de o injecție de capital într-o întreprindere publică, aceasta ar trebui să respecte logica acțiunii unui investitor privat, într-o situație identică, făcând abstracție de orice considerente de ordin social sau de politică regională sectorială;
- dacă ajutorul este însoțit de un plan coerent de restructurare care-i permite întreprinderii să se adapteze pe termen lung la exigențele competiției comunitare;
- pentru ajutoarele sectoriale, poziția Comisiei este specifică fiecărei industrii sau fiecărui produs luat în considerare.

Criteriile de calificare ale unui ajutor și eventuala sa autorizare, rămân de multe ori relativ ambigue; este vorba de un interes în optica comunitară sau dacă este vorba de un eșec al pieței, care împiedică atingerea obiectivului comunitar.

Politica de încadrare a ajutoarelor conferă Comisiei o putere esențială în aprecierea eventualei compatibilități a acestora (cu excepția art. 48 și a fondurilor structurale).

Curtea Europeană de Justiție consideră această putere discreționară. Numai Comisia este abilitată să aprecieze ce împiedică forțele pieței și să restabilească mecanismele concurențiale, statele membre, fiind din punct de vedere juridic, private de toată puterea în acest domeniu.

Derogările explicite nu cuprind decât ajutoarele fără finalitate economică activă iar ajutoarele de restructurare sunt acordate numai în situații care sunt deja critice.

Tratatele și acordurile internaționale tind tot mai mult să primeze în dreptul național care reglementează ajutoarele de stat.

2. CADRUL LEGAL COMUNITAR

2.1. Scurt istoric al pieței interne a Uniunii Europene

După cel de al doilea război mondial, în Europa de Vest a devenit o prioritate identificarea unei forme de colaborare interguvernamentală în domeniile economic și financiar. În acest sens, s-a creat un comitet de coordonare care a decis convocarea unui congres la Haga, unde s-a solicitat înființarea unui Consiliu al Europei. În anul 1949, la Londra, s-a hotărât crearea acestui Consiliu cu sediul la Strasbourg. Acest Consiliu avea ca obiective colaborarea interguvernamentală în domeniile cultural, social, tehnic precum și încheierea de convenții europene.

În anul 1950, este promovată ideea unei comunități economice între Franța și Germania. Aceasta comunitate va constitui baza Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Tratatul de constituire a CECO se semnează la Paris în anul 1951 de către șase țări (Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg) și intră în vigoare în anul 1952. Se hotărăște ca sediul acestei Comunități să fie la Luxembourg.

În anul 1956, miniștrii de externe ai celor șase țări se întâlnesc la Veneția unde hotărăsc începerea tratatelor pentru fondarea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene pentru Energie Atomică (EURATOM). Aceste tratative se încheie la 25 martie 1957, prin semnarea Tratatului de la Roma care consfințește fondarea Comunității Economice Europene (CEE), sau cum a fost cunoscută – Piața Comună și EURATOM al cărui sediu s-a stabilit la Bruxelles. Acest tratat a intrat în vigoare în anul 1958 și este cunoscut sub numele de Tratatul de la Roma.

Obiectivele Comunității Economice Europene nou create erau:

- eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative în comerțul dintre statele membre, precum și instituirea unui tarif vamal comun și a unei politici vamale comune față de țările terțe;
- coordonarea politicilor economice prin asigurarea liberei circulații a persoanelor și capitalurilor și asigurarea liberei concurențe în cadrul Uniunii, precum și elaborarea unei politici comune în domeniul agriculturii;
- înființarea unei Bănci Europene de Investiții și a unui Sistem Monetar Unic.

În anul 1962, intra în vigoare Politica Agricolă Comună (PAC), iar în anul 1965, cele șase țări semnează Tratatul de fuziune a celor trei comunități (CEE, CECO și EURATOM), luând ființă Comunitățile Europene; în anul 1967 are loc fuziunea executivelor acestor trei comunități prin înființarea Consiliului Unic și a unei Comisii unice a Comunităților Europene (Comunitatea Europeană).

În anul 1968, în cadrul CE intra în vigoare Uniunea vamală, cu un tarif vamal comun și piața agricolă unică. Tot în acest an se hotărăște realizarea pieței comune a resurselor de muncă și mișcarea liberă a forței de muncă.

În anul 1969, la întâlnirea la vârf a celor șase se discuta adâncirea integrării, prin introducerea treptată a Uniunii Economice și Monetare (UEM), iar în anul 1970, Comunitățile Europene preiau competențele de comerț exterior și sunt extinse puterile de decizie ale Parlamentului European, care până atunci nu era decât un organ consultativ.

Treptat, din acest an, atribuțiile CE se extind, astfel că, în 1971, se introduce sistemul generalizat de preferințe vamale (SGP) în comerțul cu 91 de țări, iar în 1972, Șarpele Monetar, prin care guvernele țărilor membre convin asupra unei marje de fluctuație de 12,5% a monedelor lor naționale.

În anul 1973, are loc prima extindere, prin aderarea la CE a încă trei țări (Anglia, Irlanda și Danemarca). Șefii de stat și guvern, hotărăsc la Paris, în anul 1974, la propunerea Franței, să organizeze întâlniri periodice instituindu-se astfel, Consiliul European la vârf, care, în 1978 hotărăște crearea Sistemului Monetar European (SME) în locul Șarpelui Monetar și a Unității Monetare Europene prin introducerea monedei de cont ECU. Sistemul Monetar European intră în vigoare în anul 1979.

Prin aderarea Greciei, în anul 1981, numărul membrilor crește la 10, iar în anul 1983, Consiliul European, printr-o declarație, menționează, pentru prima dată conceptul de Uniune Europeană, al cărei tratat de fondare este adoptat de Parlamentul European în anul 1984. În anul 1985, Comisia Europeană prezintă Cartea Albă pentru realizarea Pieței Interne Unice.

În anul 1986, prin aderarea Spaniei și Portugaliei numărul membrilor crește la 12, iar la Consiliul European de la Luxemburg se semnează Actul Unic, care intră în vigoare în anul 1987. Piața Comună devine Piața Internă, care începe să funcționeze de la 1 ianuarie 1993.

Consiliul European de la Madrid, din anul 1989, hotărăște organizarea unei conferințe guvernamentale pentru crearea Uniunii Economice și Monetare (UEM) prevăzând pentru prima dată apariția monedei europene unice – EURO. Tot în acest an, încep negocierile între CE și AELS pentru intensificarea cooperării și crearea Spațiului Economic European (SEE).

Consiliul European de la Roma, din anul 1990, stabilește realizarea în paralel, a Uniunii Economice și Monetare (UEM) și a Uniunii Politice pentru

finalizarea Tratatului asupra Uniunii Europene care a fost semnat, un an mai târziu, la Maastricht și care a intrat în vigoare în anul 1993. Începând cu anul 1992, Comunitățile Europene (CE) pot fi numite și Uniunea Europeană.

Tot în anul 1992, se semnează acordul între UE și AELS privind crearea Spațiului Economic European, care începe să funcționeze efectiv din anul 1994, când UEM intră într-o nouă etapă, prin înființarea Institutului Monetar European, ca precursor al Băncii Centrale a Uniunii Europene pentru emiterea și administrarea monedei unice euro. Euro este lansată ca moneda de cont în anul 1999, înlocuind astfel ECU.

Euro este lansat în circulație, ca monedă efectivă, la 1 ianuarie 2002, înlocuind treptat monedele naționale din 12 țări membre care au aderat la moneda unică, respectiv: Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Irlanda, Grecia, Spania, Portugalia, Austria și Finlanda (nu au aderat Suedia, Anglia și Danemarca).

În anul 1995, are loc o nouă extindere, prin aderarea Austriei, Suediei și Finlandei. Tot în acest an se semnează Convenția de la Schengen, care consfințește libera circulație a persoanelor între țările membre ale Uniunii Europene

La Consiliul European de la Copenhaga, din anul 1993, se stabilesc criteriile de aderare ale țărilor candidate din Europa Centrală și de Est.

Criteriile sunt structurate astfel:

- criterii politice: stabilitatea instituțiilor, garant al democrației și statului de drept;
- criterii economice: existența și funcționarea economiei de piață și capacitatea de a face față concurenței și forțelor pieței din Uniune;
- capacitatea de asumare a obligațiilor de membru al Uniunii Europene, inclusiv aderarea la obiectivele politice, economice și monetare.

La Consiliul European de la Essen, a fost adoptată strategia de preaderare a noilor țări menționate, iar în anul 1996, la Consiliul European de la Dublin a fost aprobată propunerea Comisei Europene de lansare a Strategiei consolidate de preaderare, care are ca element cheie Parteneriatul pentru aderare cu fiecare țară candidată. Acest Parteneriat este pregătit de Comisia Europeană și reunește, într-un cadru unic, toate formele de sprijin pentru aderare, elementul esențial fiind Programul Național de Adoptare a Aquis-ului Comunitar. Sursele de finanțare sunt fondurile structurale și alte programe de asistență, dintre care cel mai important este programul PHARE, elaborat inițial pentru Polonia și Ungaria și extins ulterior și pentru celelalte țări asociate.

În anul 1997, începe o nouă etapă, prin semnarea Tratatului de la Amsterdam, care intră în vigoare la 20 octombrie 1999 și care reunește într-un tot Tratatul de la Roma și cel de la Maastricht, ducând la o

---

renumerotare a articolelor. Acest Tratat prevede că aplicarea legislației europene se face prin:

- Regulamente, care se aplică direct, fără a fi necesare măsuri naționale în vederea aplicării lor.
- Directive, care obligă statele membre să atingă obiectivele propuse, lăsându-le totuși libertate autorităților naționale să aleagă forma și măsurile concrete pentru aplicare.
- Decizii, care sunt obligatorii pentru state, firme sau persoane.
- Recomandări.
- Avize /Opinii.

Acestea două din urmă nu sunt obligatorii.

Tot în acest an Comisia Europeană publică Agenda 2000, în care sunt prezentate prioritățile Uniunii Europene pentru secolul următor și care cuprinde următoarele capitole:

- Viitorul principalelor politici comunitare.
- Perspectiva Financiară a Uniunii pentru perioada 2000 –2006.
- Opiniile Comisiei privind cererile de aderare a 10 țări asociate . Aceste opinii sunt actualizate anual, într-un Raport al Comisiei Europene.

În anul 1998, Consiliul European de la Luxemburg hotărăște continuarea procesului de extindere a UE fiind invitate următoarele țări candidate: Ungaria, Polonia, Cehia, Slovenia, Estonia, Cipru); alte cinci țări (România, Slovacia, Bulgaria, Letonia și Lituania) urmează să participe la Strategia consolidată de preaderare.

Consiliul European de la Nisa, din anul 2000, a luat în discuție reorganizarea instituțională a Uniunii în vederea viitoarei lărgiri.

În mai 2004, cele zece noi state membre aderă la Uniunea Europeană iar pentru România și Bulgaria, după semnarea Tratatelor de aderare din anul 2005, termenul de aderare este estimat la 1 ianuarie 2007. Impactul aderării celor 10 noi state membre se face resimțit, dar încă nu poate fi evaluat cu rigurozitate.

Politica de concurență este una din cele mai discutate domenii când se fac evaluările de impact.

România nu dispune de perioadă de grație la implementarea acquis-ului comunitar în domeniul concurenței și ajutorului de stat, normele comunitare fiind transpuse și implementate încă din faza de preaderare. Capitolul 6: "Politica în domeniul concurenței" s-a numărat printre ultimele două capitole închise din punct de vedere tehnic, alături de Capitolul 24: "Justiție și afaceri interne".

Pornind de la analiza situației actuale și a tendințelor comunitare în domeniu, la care România trebuie să se alinieze continuu, este necesar să

se aibă în vedere faptul că, după data de 1 ianuarie 2007, când este prevăzută aderarea României la Uniunea Europeană, operatorii economici naționali vor fi supuși unor *presiuni concurențiale sensibil mai mari*.

Pentru a evita riscul activării clauzei specifice de salvagardare acceptată de România cu ocazia finalizării negocierilor la Capitolul 6, obiectivele prioritare pentru perioada care a mai rămas până la aderare și măsurile pentru realizarea acestora, vizează, în concepția autorității de concurență din România (Consiliul Concurenței), în primul rând îndeplinirea angajamentelor care au constituit condiții la închiderea provizorie a negocierilor.

2.2. Reglementări comunitare în domeniul concurenței și ajutorului de stat

Activitățile Comunității Europene cuprind (potrivit articolului 3, § 1, lit. g)), un sistem care asigură tuturor participanților, pe piața internă, o concurență de pe poziții egale. Politica de concurență promovată de Comunitatea Europeană are ca scop încurajarea eficienței economice prin crearea unui climat favorabil inovației și progresului tehnic, ceea ce va fi în avantajul consumatorilor care vor putea achiziționa bunuri și servicii în condiții cât mai favorabile.

Fără o politică de concurență, care să impună restricții în ceea ce privește intervențiile pe piață ale statelor membre, care pot denatura concurența prin crearea de discriminări între agenții economici și fără un control asupra acestor intervenții, nu poate exista o competiție în condiții de loialitate și egalitate și deci, nu se poate asigura succesul pieței interne.

Dar, nu trebuie să se ajungă la concluzia că ajutoarele de stat sunt întotdeauna nocive, că ele duc la reducerea bunăstării prin obstrucționarea alocării eficiente a resurselor. Ele trebuie împiedicate numai atunci când sunt alocate unor agenți economici ineficienți, care, prin subvenții publice, caută să-și compenseze pierderile în loc de a lua măsuri pentru îmbunătățirea competitivității lor.

Acordarea de ajutoare poate fi pe deplin justificată în cazul în care acestea corectează deficiențele apărute pe piață, sau când sunt utilizate ca instrument de promovare a schimbărilor structurale. În acest context, ajutoarele servesc un interes comun, pentru că ele contribuie la dezvoltarea de structuri industriale competitive având, prin urmare, un rol decisiv în crearea locurilor de muncă.

Ca urmare, scopul politicii Comunității Europene în domeniul ajutoarelor este, pe de o parte, de a realiza un echilibru între necesitatea și

---

admisibilitatea intervențiilor statului pe piață, și pe de altă parte de a proteja concurența loială.

De aceea, partea determinantă a legislației concurenței o constituie reglementările privind ajutoarele de stat, prevăzute la articolele 36, 48, 73, 77, 86–90, 92, 93, 94, 130, 157 și 267 din Tratat.

Cu toate că, în legislația europeană există prevederi care îngrădesc libertatea de a apela la fonduri publice, totuși, noțiunea de ajutor nu a făcut obiectul unei definiții.

De altfel, nici la nivelul organismelor internaționale nu există o definiție clară a ajutoarelor de stat. Astfel, pentru OMC, subvențiile specifice sunt raportate prin acordul asupra subvențiilor și măsurilor compensatorii (Acordul SMC), anexă la acordul GATT de la Marrakech din 1994, iar definiția lor se rezumă la trei caracteristici ale acestora:

- reprezintă o contribuție financiară;
- sunt alocate de autoritățile publice sau de orice organism public din jurisdicția teritorială a unui stat membru;
- conferă un avantaj.

O subvenție va fi prevăzută prin acordul SMC dacă este acordată pentru o întreprindere, o ramură de producție sau un grup de întreprinderi sau ramuri; sunt prohibite subvențiile acordate în favoarea produselor pentru export sau pentru produsele care nu utilizează intrări de origine națională.

OMC clasifică subvențiile în trei categorii:

- *interzise*: ajutoare pentru export, subvenții care presupun utilizarea unui input/produs local;
- *care pot da loc unei acțiuni*: orice alte subvenții care dăunează interesele altor membri ai OMC;
- pentru agricultură - reguli specifice.

Programele de subvenții trebuie să fie notificate la secretariatul OMC în fiecare an. Contrar practicii în vigoare în Uniunea Europeană, notificările sunt comunicate *a posteriori*. Subvențiile care nu dau loc unei acțiuni, trebuie totuși, să fie semnalate înainte de aplicarea lor.

Pentru OCDE, definirea ajutorului public pentru industrie coincide cu definiția subvențiilor din Acordul SMC al OMC; acesta este definit ca măsuri specifice de susținere financiară directă sau indirectă, acordate de o administrație centrală sau locală, în favoarea industriei prelucrătoare și care reprezintă un cost pentru stat. Ajutoarele publice pentru cercetare-dezvoltare și inovație cuprind două tipuri de ajutoare:

- *directe*: care asigură un transfer financiar dintr-un buget public către o întreprindere, fără nici o formă de echivalență. Ele cuprind și măsurile de finanțare directă în favoarea activităților de cercetare-dezvoltare industrială;

- *indirecte*: care reprezintă o cheltuială publică pentru un serviciu sau un bun echivalent. Pentru ajutoarele indirecte nu există o metodologie de evaluare a elementului de subvenție. Ele reunesc trei variante:
  - ajutoare pentru instituții intermediare de cercetare-dezvoltare în serviciul industriei;
  - contracte ale antreprenoriatului;
  - piețe ale cercetării și dezvoltării legate de cheltuiala efectuată.

Comisia Europeană a formulat și ea o definiție a ajutoarelor de stat:

„Un ajutor de stat este o formă de intervenție a statului utilizată pentru a promova o acțiune economică determinată. Acordarea unui ajutor de stat are drept consecință faptul că anumite sectoare sau activități economice beneficiază de un tratament mai favorabil decât altele și distorsionează deci, jocul concurenței provocând discriminări între societățile care beneficiază de un ajutor și celelalte societăți”.

Pentru a determina dacă o măsură constituie un ajutor de stat, trebuie să se distingă cazul în care ajutorul vizează anumite întreprinderi, producții (așa cum este prevăzut la articolul 87, § 1, din Tratat), de cel în care măsurile în cauză sunt aplicate uniform asupra întregului teritoriu al statului membru și vizează favorizarea întregii economii. În cel de al doilea caz, măsura nu constituie un ajutor de stat în sensul articolului 87, § 1, din Tratat.

Acest caracter selectiv asigură realizarea distincției între *ajutoarele de stat* și *măsurile generale de susținere economică*. Cea mai mare parte din măsurile fiscale la nivel național sunt considerate generale, pentru că ele sunt de obicei aplicabile tuturor întreprinderilor din toate sectoarele de activitate dintr-un stat membru. De exemplu, o măsură care se aplică pentru toate sectoarele poate să fie selectivă, dacă autoritățile responsabile au o anumită marjă discreționară.

Pe de altă parte, faptul că anumite întreprinderi pot să beneficieze mai mult decât altele de o măsură nu înseamnă că aceasta este în mod necesar selectivă. Interpretarea noțiunii de selectivitate a evoluat în decursul anilor pe baza mai multor decizii ale Comisiei și hotărâri ale jurisdicțiilor europene. Precizările sunt furnizate de cazurile cele mai importante și în recente rapoarte anuale asupra politicii de concurență.

Regulile fundamentale ale sistemului sunt enunțate în articolele 87-89 din Tratat și au fost completate în cursul anilor prin dreptul derivat și jurisprudența Curții și Tribunalului.

Articolul 87, §1, prevede: „ Cu excepția derogărilor în care Tratatul nu prevede altfel, orice ajutor acordat de statul membru sau din alte surse de stat sub oricare formă ar fi, care distorsionează sau amenință să distorsioneze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a

---

anumitor producții, este incompatibil cu piața comună, în măsura în care afectează comerțul dintre statele membre ”.

Articolul 87 din Tratat constituie de fapt, baza juridică a controlului extins al ajutoarelor de stat. Dar, în acest articol nu este definită noțiunea de „ajutor de stat” ci sunt doar enumerate condițiile în care acestea sunt sau nu incompatibile cu piața comună. De altfel, nici Curtea de Justiție nu specifică exact ce anume constituie ajutor de stat; ea doar afirmă că, „conceptul de ajutor de stat trebuie înțeles într-un sens mai larg decât noțiunea de subvenție, deoarece el cuprinde nu numai beneficii pozitive, cum ar fi subvențiile, dar și intervenții care, sub diverse forme, pot reduce obligațiile financiare cuprinse în bugetul agentului economic și care, fără a fi totuși subvenții în sensul strict al cuvântului, au caracter asemănător cu acestea și același efect.

Evitarea definirii exacte a ceea ce constituie ajutor de stat în sensul articolului 87, § 1 din Tratat, permite, atât Comisiei cât și Curții de Justiție să dea termenului de ajutor de stat o interpretare mai largă și mai flexibilă, deși aceasta definiție ar fi fost necesară pentru o interpretare legală a ajutorului de stat pentru că numai cele care sunt, potrivit Tratatului, incompatibile, trebuie notificate la Comisie spre examinare și aprobare.

Potrivit articolului 87 din Tratat, pentru ca o măsură să constituie ajutor de stat, ea trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a) să favorizeze anumiți agenți economici sau producerea anumitor bunuri sau servicii;
- b) să fie acordat de un stat membru prin intermediul resurselor sale;
- c) să denatureze concurența ori să amenințe cu denaturarea concurenței;
- d) să afecteze comerțul dintre state.

Succint, în cele ce urmează, vom realiza o prezentare a interpretării comunitare a condițiilor menționate anterior.

2.2.1. Favorizarea anumitor agenți economici sau a producerii anumitor bunuri sau servicii

Prin favorizare, în general, se înțelege că, măsura respectivă trebuie să aducă beneficiarului acesteia un avantaj, sub orice formă (valoric sau de altă natură).

Curtea de Justiție, în numeroasele sale decizii, a subliniat că decisiv este efectul ajutorului și nu forma sub care acesta a fost acordat. Potrivit acestei prevederi, în termenul de ajutor se includ și măsurile care au doar efect indirect (cum ar fi: ajutoarele acordate consumatorilor pentru achiziționarea de bunuri ale unui anumit agent economic și care îl pot favoriza pe acesta din urmă).

În acest sens, se pot încadra în prevederile articolului 87, § 1 din Tratat, nu numai măsurile gratuite ci și măsurile oferite spre evaluare (apreciere), dacă evaluarea se dovedește a nu fi adecvată, cum ar fi cazul în care beneficiarului i se solicita să plătească avantajul primit de la stat, dar evaluarea realizată de acesta nu corespunde cu valoarea reală a beneficiului. În acest caz, se pune problema modului în care se face analiza a ceea ce constituie o evaluare adecvată în cadrul condițiilor normale de piață.

Comisia, în mod regulat, neagă existența avantajului atunci când bunurile și serviciile fac obiectul tranzacțiilor de piață sau sunt oferite la prețul pieței (acțiunile cotate la bursă).

Se acordă o atenție deosebită stabilirii prețurilor pentru vânzările de terenuri sau clădiri din domeniul privat al statului. Astfel, în Comunicarea făcută de Comisie se specifică că se acceptă faptul ca vânzarea la prețul pieței să nu fie considerată ajutor de stat, dacă prețul este stabilit printr-o procedura de licitație necondiționată sau pe baza evaluărilor efectuate de experți independenți.

În cazul infuziei de capital sau în cel al garanțiilor de stat se aplică testul investitorului în condițiile economiei de piață pentru a se stabili dacă unor agenți economici sau pentru producerea anumitor bunuri sau servicii li s-a acordat un avantaj. Trăsătura acestui test constă în evaluarea măsurii în care beneficiarul obține un avantaj pe care, în condiții normale de piață, nu l-ar fi obținut. Curtea de Justiție a definit acest test astfel: „O modalitate corespunzătoare de a stabili dacă o măsură constituie ajutor de stat este să se aplice acel criteriu (.....) prin care se decide în ce măsură agentul economic ar putea obține sumele în cauză de pe piețele private de capital.”

Testul investitorului în condițiile economiei de piață are o importanță deosebită în cazul infuziilor de capital la unitățile economice de **stat**. În acest caz, măsura va constitui ajutor de stat dacă unitățile primesc capital nou în condiții inacceptabile pentru un investitor privat, care operează în situații normale pe piață. Cu toate acestea, la aplicarea testului se va avea în vedere faptul că, autoritățile publice sunt interesate mai mult de obținerea unui profit pe termen lung decât a unui profit pe termen scurt. În consecință, în anumite cazuri, în care majoritatea investitorilor privați nu ar investi resurse în proiectul respectiv, autoritățile publice i se poate permite să facă aceasta investiție fără a fi supusă interdicției prevăzută la articolul 87, § 1 din Tratat.

Atunci când se acordă un împrumut, pentru stabilirea contra - performanței de pe piață și, ca urmare, pentru a calcula echivalentul ajutorului, sunt aplicabile prevederile din Nota Comisiei din 9 septembrie 1997, privind metoda de stabilire a ratelor de referință și de scont (JO C. 273, p.3) prin care se publică parametrii care se utilizează pentru a determina echivalentul

---

ajutorului eliberat în mai multe rate și pentru calcularea elementului de ajutor care rezultă din schemele de subvenționare a dobânzii.

2.2.2. Ajutorul să fie acordat de un stat membru sau din resursele acestuia

Regimul ajutorului de stat comunitar se aplică ajutoarelor de stat acordate de organismele publice din statele membre. Acest lucru este valabil atunci când statul exercită o influență majoră asupra acordării ajutoarelor de stat, în special când ajutorul de stat este acordat de către un organism public sau privat desemnat sau înființat de stat. În baza articolului 10 din Tratat, statele membre sunt obligate să respecte principiul cooperării. Ca urmare, interzicerea ajutoarelor de stat nu se extinde numai asupra statelor membre ca părți la Tratat, ci și asupra autorităților publice reprezentative, instituțiilor legislative publice și instituțiilor aflate sub supravegherea statului în legătură cu problemele legalității actelor administrative pe care le emit.

În „surse de stat” se includ și fondurile, cu condiția ca ele să fie create în temeiul unor prevederi legale în vederea îndeplinirii anumitor sarcini și cu condiția de a avea dreptul să distribuie anumite resurse care fac parte din buget. Toate acestea trebuie să presupună o reducere, reală sau potențială, a veniturilor statului.

Acordarea de beneficii din resurse comunitare nu se încadrează în domeniul de aplicare a prevederilor articolului 87, § 1 din Tratat.

2.2.3. Ajutorul de stat denaturează concurența sau amenință să denatureze concurența

Așa după cum am arătat la începutul acestui capitol, toate ajutoarele de stat, în mod inevitabil, duc la o situație concurențială diferită de cea care ar exista în mod normal dacă forțele pieței ar rămâne factorul decisiv. Aceasta pentru că orice intervenție a statului sau autorităților publice ale acestuia duc la schimbarea condițiilor de concurență. Ca urmare, cad sub incidența articolului 87, § 1, atât denaturarea prezentă a concurenței cât și orice amenințare de denaturare a acesteia.

Mult timp, Comisia nu a evaluat efectele reale ale ajutoarelor de stat asupra concurenței, considerând că fiecare alocare de ajutor de stat duce în mod automat la denaturarea concurenței. Curtea de Justiție nu a acceptat acest punct de vedere al Comisiei și a obligat-o să prezinte motivele pentru care s-ar produce această denaturare, pentru că neprezentarea acestora ar putea duce la anularea deciziilor.

Prin adoptarea pragului stabilit de Regulamentul de *minimis* – 100.000 euro acordați unui agent economic pe o perioadă de trei ani – intensitatea denaturării nu este relevantă (articolul 2, § 2, din Regulament).

Denaturarea concurenței presupune existența sau apariția *pieței relevante*, pe care ajutorul acordat consolidează poziția unui agent economic comparativ cu alți agenți economici cu care concurează în comerțul intracomunitar. Ca urmare, este necesară definirea pieței relevante a produsului și a pieței geografice relevante.

În „Nota Comisiei din 9 decembrie 1997, cu privire la definirea pieței relevante în sensul legislației comunitare privind concurența (JO C. 372, p. 5, § 7 și 8)” definirea pieței relevante este următoarea:

Piață relevantă a produsului cuprinde toate acele produse și/sau servicii considerate interschimbabile sau substituibile de către consumatori, având în vedere caracteristicile produselor, prețul acestora și utilizarea lor.

Piață geografică relevantă cuprinde zona în care agenții economici respectivii sunt implicați în cererea și oferta de produse și servicii, unde condițiile concurenței sunt suficient de omogene și care pot fi distinse de zonele învecinate deoarece condițiile concurenței sunt considerabil diferite în zonele respective.

Denaturarea concurenței este posibilă în cazul în care ajutorul de stat este acordat în mod selectiv, unui anumit agent economic sau pentru producerea anumitor bunuri și/sau servicii față de alți concurenți reali sau potențiali. Nu aceeași situație este și în cazul în care beneficiarul de ajutor este un agent economic, care produce un singur produs și care deține poziție de monopol pentru produsul respectiv, în baza unui act juridic. Acest aspect nu este relevant în practica Comisiei pentru că, de regulă, o măsură de ajutor implică deja selectivitatea.

2.2.4. Ajutorul afectează comerțul dintre statele membre

Interzicerea ajutoarelor de stat se aplică numai acelor care afectează comerțul dintre statele membre ținându-se seama atât de forma, cât și de intensitatea ajutorului. Dacă măsura de ajutor consolidează poziția de piață a unui agent economic comparativ cu alți agenți economici care concurează în comerțul intracomunitar, se va considera că acest comerț este afectat. În cazul în care un agent economic acționează într-un sector afectat de supracapacitate, unde concurează producători din diverse state membre, orice ajutor primit de agentul economic respectiv de la autoritățile publice este pasibil de a afecta comerțul dintre statele membre și de a influența negativ concurența, atâta timp cât prezența sa continuă pe piață împiedică concurenții să-și mărească segmentul de piață și le reduce șansele de a-și crește exporturile .

Prevederile articolului 87, § 1 nu se aplică în cazul afectării comerțului în mod exclusiv la nivel național și nici la ajutoarele de *minimis*. Ca urmare a Regulamentului Consiliului 994/98, Comisia a adoptat, în anul 2001, Regulamentul cu privire la ajutorul de *minimis* potrivit căruia un ajutor ce nu depășește 100.000 euro, acordat unui agent economic pe o perioadă de trei ani, nu îndeplinește criteriile articolului 87, § 1 din Tratat. Regulamentul de *minimis* nu se aplică la anumite sectoare și activități (transporturi, activități de export etc.).

Pentru o înțelegere mai bună a legislației europene este necesară gruparea acestora în funcție de obiectivele cărora le sunt destinate ajutoarele și respectiv instrumentele prin care se acordă acestea.

3. REGLEMENTĂRI SPECIFICE DIFERITELOR TIPURI DE AJUTOARE DE STAT ÎN UE

3.1. Ajutoarele de stat regionale

În categoria ajutoarelor compatibile, în conformitate cu prevederile articolului 87, § 3, sunt înscrise și *ajutoarele regionale*. Aceste ajutoare au ca scop dezvoltarea regiunilor mai puțin favorizate prin sprijinirea investițiilor și crearea de locuri de muncă. Ele sunt menite să promoveze extinderea, modernizarea și diversificarea activităților din localitățile situate în regiunile respective, prin încurajarea firmelor să se stabilească în aceste regiuni. Cu toate acestea, ajutoarele regionale fac obiectul unor reglementări stricte și rămân măsuri cu caracter excepțional fără să-și piardă calitatea de stimulent economic în concordanță cu prevederile articolului 87 din Tratat.

Pentru o acțiune comunitară mai precisă și mai coerentă în acordarea de susțineri financiare și în vederea întăririi coerenței criteriilor de identificare a regiunilor europene eligibile de a primi Fonduri structurale și ajutoare de stat cu finalitate regională, în anul 1998, Comisia a emis o Comunicare către statele membre asupra politicii regionale și a politicii de concurență: întărirea concentrării și coerenței lor¹.

Politica regională a Uniunii Europene are ca obiectiv esențial coeziunea economică și socială. Pentru a reduce diferențierile socio-economice, care există încă între anumite regiuni ale Uniunii, Comisia a creat instrumente financiare (*Fonduri structurale și de coeziune*) destinate cofinanțării intervențiilor regionalizate sau orizontale în statele membre. Sarcinile în domeniul dezvoltării economiilor regionale se stabilesc mai întâi la nivel regional și național, Uniunea aducându-și concursul în mod subsidiar.

Ajutoarele acordate de state sunt supuse regulilor politicii de concurență ale Uniunii Europene. Comisia veghează pentru ca aceste intervenții să nu deformeze sau să nu aducă deformarea concurenței favorizând anumite întreprinderi sau anumite produse. În domeniul ajutoarelor de stat, Comisia dispune de o competență exclusivă pentru a examina compatibilitatea schemelor (articolul 88, § 3 din Tratatul CE).

Criterii de concentrare și de coerență

---

¹ Jurnalul oficial Comisie 90 din 26.03.1998; Comunicare modificată ultima dată în august 2002.

Principiul eficacității din care se inspira politica regională, implică capacitatea de a identifica zonele mai afectate pentru a putea concentra acordarea cofinanțării comunitare în vederea atingerii unui rezultat cât mai vizibil. Din punct de vedere al politicii de concurență comunitară, obiectivul concentrării este important pentru că permite limitarea geografică a extinderii distorsiunilor care rezultă din acordarea ajutoarelor și favorizează dezvoltarea regiunilor rămase în urmă.

O politică regională eficace este la fel de necesară ca și o politică coerentă care știe să combine obiectivele vizate de ajutoarele cu finalitate regională, acordate la nivel național cu politica regională europeană. Pentru o coordonare crescută a celor două sisteme de clasament regional, comunicarea propune o nouă definiție a zonării „ajutoarelor de stat” și a intervențiilor regionalizate ale „fondurilor structurale”.

Coerența între zonarea „fondurilor structurale” și zonarea „ajutoarelor de stat”.

Acțiunea Fondurilor structurale este axată pe realizarea a trei obiective, din care primele două, în măsura în care se aplică teritoriilor bine delimitate, sunt obiective „regionalizate”. Comunicarea propune stabilirea unei coerențe între definiția zonelor geografice acoperite de obiectivele 1 și 2 ale Fondurilor structurale și cele ale zonelor geografice vizate prin politica de concurență comunitară pe baza articolului 87, § 3, punctele a) și c) din Tratatul CE.

Obiectivul 1 vizează dezvoltarea și ajustarea structurală a regiunilor subdezvoltate, în care PIB-ul mediu pe locuitor este sub 75% din PIB-ul mediu al Uniunii Europene. Așa după cum este indicat în Agenda 2000, acest obiectiv va privi și regiunile ultra periferice (departamentele franceze de peste mari, Insulele Azore, Madeira și Insulele Canare) ca și zonele cu densitate mică a populației din Finlanda și Suedia. Din punct de vedere al concurenței, acest gen de ajutoare este considerat compatibil cu piața internă pentru că ele sunt destinate a favoriza dezvoltarea economică a regiunilor în care nivelul de trai este anormal de scăzut sau în care subutilizarea forței de muncă este foarte mare (articolul 87, § 3, lit. a)).

Obiectivul 2 vizează reconversia economică și socială a zonelor în dificultate structurală, altele decât cele menționate la *obiectivul 1*, cum ar fi zonele cu mutații economice, zonele rurale în declin, zonele în criză dependente de pescuit și cartierele urbane în dificultate. Din punct de vedere al concurenței, aceste ajutoare sunt considerate compatibile cu piața comună pentru că ele sunt „destinate a facilita dezvoltarea anumitor activități sau a anumitor regiuni economice, când nu alterează condițiile de schimb într-o măsură contrară interesului comun” (articolul 87, § 3, lit. c)).

Obiectivul 3, reunește toate acțiunile în favoarea dezvoltării resurselor umane.

În plus, statele membre pot să acorde *ajutoare cu finalitate regională* pe baza articolului 87, § 3, lit. c), cu respectarea regulilor concurenței. Pentru aceasta propunere, Comisia adopta Linii directe ale ajutoarelor de stat cu finalitate regională destinate implementării noului sistem de ajutoare.

Pentru a asigura o mai bună coordonare în acordarea subvențiilor prin intermediul Fondurilor structurale sau al ajutoarelor cu finalitate regională, comunicarea propune o nouă definiție a zonării intervențiilor. În decembrie 1997, Comisia fixase plafonul comunitar de 42,7 % din populația comunitară pentru ajutoarele cu finalitate regională care beneficiau de derogare de la articolul 87, § 3, lit. a) și c). În ceea ce privește *obiectivele 1 și 2* ale Fondurilor structurale, plafonul a fost fixat la 40% din populația comunitară știind că *obiectivele 1 și 2* cuprind 22% și respectiv 18% din populație.

Dat fiind faptul că ponderea populației eligibile pentru *obiectivele 1 și 2* este de 40% și că plafonul maxim este de 42,7%, statele membre dispun de o marjă de manevră echivalentă cu 2,7% din populația comunitară pentru a acorda ajutoare cu finalitate regională în zonele care nu se încadrează în *obiectivele 1 și 2*. Totuși, trebuie precizat că, în mod excepțional, Comisia poate să includă și alte regiuni în *obiectivul 2*, dar cu respectarea plafonului de 2% din populația din statele membre, dat fiind faptul că plafonul de 40% pentru *obiectivele 1 și 2*, nu poate să fie depășit. Pe scurt, orice ajutor cu finalitate regională poate să fie cofinanțat la nivel european grație Fondurilor structurale.

Pentru respectarea acestor plafoane este necesar ca statele membre să coopereze strâns cu Comisia în identificarea și respectarea zonelor respective. Ca urmare, statele membre sunt chemate să-și prezinte *hărțile de zonare* a ajutoarelor de stat cu finalitate regională privind schemele eligibile în virtutea *obiectivului 2*, cu respectarea derogărilor de la articolul 87, § 3, lit. c).

Comunicarea invită instituțiile comunitare și statele membre să pună în practică, începând cu anul 2000, toate condițiile necesare pentru a realiza coerența. Pentru aceasta propunere, comunicarea prevede o nouă definiție a zonării intervențiilor din „fondurile structurale” și a zonării „ajutoarelor de stat” care a intrat în vigoare începând cu 1 ianuarie 2000.

Statele membre au fost invitate să prezinte Comisiei propunerile lor de zone și regiuni privind ajutoarele de stat cu finalitate regională, până la data de 31 martie 1999.

În ceea ce privește problemele concrete privind ajutoarele cu finalitate regională, acestea au fost reglementate prin:

- Liniile directe privind ajutoarele cu finalitate regională (Jurnal Oficial C. 74 din 10.03.1998) a căror modificare a fost publicată în

---

Jurnal Oficial C. 258 din 09.09.2000 și

- Comunicarea Comisiei – cadrul multisectorial al ajutoarelor cu finalitate regională în favoarea marilor proiecte de investiții (Jurnalul Oficial C.70 din 19.03.2002).

Articolul 2 din Tratat precizează că sarcina pentru Comunitate este de a promova dezvoltarea armonioasă, echilibrată și susținută a activităților economice pe tot teritoriul comunitar, precum și promovarea coeziunii economice și sociale și a solidarității dintre statele membre.

Articolul 159 din Tratat, introdus prin Actul Unic European, clarifică aceste obiective strategice precizând: „Comunitatea se va concentra asupra reducerii disparităților dintre nivelele de dezvoltare ale diverselor regiuni și a stării de înapoiere a regiunilor mai puțin favorizate”. Îndeplinirea acestei sarcini se va realiza în conformitate cu politica de concurență a Comunității Europene.

Deci, piatra unghiulară a Comunității este obiectivul coeziunii economice și sociale, Tratatul conținând în acest sens prevederi care se referă la reducerea diferențelor de dezvoltare dintre regiunile europene bogate și regiunile sărace. Orice politică comunitară trebuie astfel să ia în considerare dimensiunea regională. *Politica concurenței* nu scapă de această regulă: primele dispoziții comunitare asupra schemelor de ajutor cu finalitate regională au apărut după 1971.

Potrivit prevederilor articolului 87 din Tratat, ajutoarele regionale sunt exceptate de la incompatibilitatea generală a ajutoarelor de stat cu piața comună (art. 87, § 1), dar tot în acest articol se arată că această exceptare se acordă în cazuri cu totul speciale și anume:

- ajutoarele destinate a favoriza dezvoltarea economică a regiunilor în care nivelul de trai este anormal de scăzut sau șomajul atinge un nivel ridicat (articolul 87, § 3, lit. a));
- ajutoarele destinate a facilita dezvoltarea anumitor activități sau regiuni economice, când ele nu alterează condițiile de schimb într-o măsură contrară interesului comunitar (articolul 87, § 3 lit. c)).

Aceste două derogări se referă direct la ajutoarele cu finalitate regională și se disting de alte categorii de ajutoare publice (ajutoare pentru *cercetare și dezvoltare*, pentru IMM-uri, pentru pregătirea profesională) prin faptul că sunt rezervate zonelor geografice speciale și au ca obiectiv specific dezvoltarea economică a acestor zone prin intermediul susținerii cu investiții și prin crearea de locuri de muncă.

Comisia consideră că aceste ajutoare justifică distorsiunile concurenței, în măsura în care sunt legate de condiția în care ele respectă anumite principii cum ar fi: limitarea în timp a caracterului de excepție al acestui instrument și concentrarea ajutoarelor numai asupra regiunilor dezavantajate cu respectarea indispensabilului echilibru între distorsiunile

concretenței, pe care în mod inevitabil le produc, și avantajele în termenii de dezvoltare economică.

Încercând să respecte aceste principii și ca urmare a numeroaselor discuții cu statele membre, în anul 1998, Comisia a adoptat *Liniile directoare privind ajutoarele cu finalitate regională*.¹

Scopul acestor linii directoare este asigurarea unei mai mari transparențe în acordarea acestui tip de ajutoare, precum și de a simplifica procedura de acordare. Liniile directoare se aplică ajutoarelor regionale acordate în toate sectoarele de activitate, cu excepția producției, transformării și comercializării produselor agricole (enumerare în Anexa II din Tratat) și piscicole, precum și a altor sectoare speciale care fac obiectul unor reglementări sectoriale (industria cărbunelui, siderurgie, transporturi, construcții navale, fibre sintetice, autovehicule). În plus, ajutoarele ad-hoc în favoarea *întreprinderilor în dificultate* sunt reglementate prin dispoziții specifice, nefiind considerate ca ajutoare cu finalitate regională.

Liniile directoare cu privire la ajutoarele cu finalitate regională trebuie coroborate cu *Cadrul multisectorial cu privire la ajutorul regional pentru proiecte mari de investiții* al cărui scop este de a introduce controale sistematice ale ajutoarelor regionale, în ceea ce privește proiectele mari de investiții imobiliare și să prevină „licitațiile de subvenții” dintre statele membre prin care se urmărește atragerea de proiecte de investiții imobiliare mari.

Așa cum am mai menționat, Regulamentul Consiliului (CE) nr. 994/1998 împuternicește Comisia să adopte reglementări prin care se declară anumite categorii de ajutoare compatibile cu piață comună și ca urmare, ele nu fac obiectul notificărilor potrivit articolului 88, § 3 din Tratat (reglementările cu privire la excepțiile pe categorii). Conform articolului 1, § 1, lit. b) din acest regulament, reglementarea respectivă poate fi adoptată și în privința ajutorului regional, dacă se conformează hărții aprobate de Comisie pentru fiecare stat membru.

Scopul ajutorului regional

Trebuie precizat de la bun început că ajutorul regional denaturează concurența, în special, prin repartizarea geografică a activităților productive din cadrul Comunității. În consecință, mărimea ajutorului regional va ține seama de importanța problemelor existente, având în vedere situația din industria implicată, caracteristicile agentului economic beneficiar și amplasarea acestuia. Ajutorul va fi acordat numai în situația în care forțele

¹ Jurnal Oficial C. 74 din 10.03.1998, modificate în anul 2000. Aceasta modificare a fost publicată în Jurnal Oficial C. 258 din 09.09.2000.

pieței nu sunt capabile să elimine dificultățile regiunii respective și în care ajutorul nu va denatura în mod disproporționat concurența din sectoarele implicate. Ajutorul regional va fi evaluat având în vedere capacitatea sa de a ajuta la depășirea problemelor regionale, cum ar fi: reducerea disparităților dintre regiuni și dezvoltarea regiunilor celor mai puțin favorizate. Pentru a păstra echilibrul dintre cerințe la acordarea ajutorului, se va respecta principiul după care ajutorul trebuie să se concentreze asupra regiunilor celor mai defavorizate și să contribuie la dezvoltarea acestora. Importanța beneficiilor care decurg din utilizarea unui ajutor este în funcție de derogarea care se aplică.

Potrivit punctului 2 din Liniile directoare ale Comisiei, efectul negativ al ajutorului asupra concurenței este mai mare în situațiile prevăzute la articolul 87, § 3, lit. a) decât în cele prevăzute la articolul 87, § 3, lit. c) . În acest caz, se poate ca diversele considerente privind concurența să fie mai importante în situațiile prevăzute la articolul 87, § 3, lit. c) decât în cele prevăzute la articolul 87, § 3, lit. a).

Trăsătura principală care diferențiază ajutorul regional de celelalte categorii de ajutoare (mai ales, ajutoarele pentru: cercetare–dezvoltare, protecția mediului înconjurător ori cel acordat agenților economici aflați în dificultate), constă în aceea că ajutoarele regionale sunt rezervate anumitor regiuni și au ca scop specific dezvoltarea respectivelor regiuni.

Acordarea ajutoarelor regionale trebuie să respecte următoarele principii:

- a) *principiul specificității regionale*: ajutoarele nu trebuie să susțină anumite interese, ci trebuie să contribuie la dezvoltarea întregii regiuni. În acest scop, schemele de ajutor trebuie să fie multisectoriale și deschise tuturor agenților economici din sectoarele implicate. Ca urmare, plățile efectuate către un singur agent economic sau către un singur domeniu de activitate, care, în general, se încadrează la asistența structurală (finanțată din surse naționale sau comunitare), nu vor fi considerate de Comisie ca îndeplinind cerințele ajutorului regional (punctul 2 din Liniile directoare ale Comisiei);
- b) *principiul concentrării geografice*. Potrivit acestui principiu, ajutorul trebuie să rămână pe teritoriul pentru care a fost acordat;
- c) *principiul diferențierii intensității ajutorului*. Potrivit acestui principiu, intensitatea ajutorului trebuie să fie proporțională cu problemele întâlnite.

Comisia consideră că orice extindere a regiunilor eligibile pentru ajutoare regionale în Comunitate trebuie să rămână inferioară celei a regiunilor fără ajutoare. Unitatea de măsura a extinderii ajutoarelor fiind procentul din populația acoperită; acoperirea totală cu ajutoare regionale în Comunitate trebuie deci să rămână inferioară a 50% din populația Uniunii.

Pentru perioada 2000–2006, plafonul comunitar a fost fixat la 42,7% din populația europeană și pragul național pentru fiecare dintre statele membre este în scădere (Grecia, Irlanda și Portugalia: 100%; Spania 79,2%, Italia 43,6%, Finlanda 42,2%, Franța 36,7%, Germania 34,9%, Luxemburg 32%, Belgia 30,9%, Anglia 28,7%, Austria 27,5%, Danemarca 17,1%, Suedia 15,9%, Olanda 15%).

În limita pragurilor arătate mai sus, pentru a ajunge la o concentrare în spațiu a ajutoarelor, sunt prioritare regiunile afectate de probleme mai acute.

În domeniul ajutoarelor cu finalitate regională sunt luate în considerare două tipuri de derogări:

- derogarea de la articolul 87, § 3, lit. a);
- derogarea de la articolul 87, § 3, lit. c);

Derogarea de la articolul 87, § 3, lit. a):

Sunt compatibile cu piață comună ajutoarele destinate să favorizeze dezvoltarea economică a regiunilor în care nivelul de trai este anormal de scăzut sau șomajul este deosebit de grav.

Regiunile care pot să beneficieze de aceste ajutoare sunt zone geografice de nivel *NUTS II*, în care Produsul Intern Brut (PIB) pe locuitor nu depășește 75% din media comunitară. Acestea corespund regiunilor eligibile pentru *Obiectivul 1* din capitolul Fondurilor structurale.

Derogarea de la articolul 87, § 3, lit. c):

Contrar articolul 87, § 3, lit. a), prevederea de la articolul 87, § 3, lit. c) lasă flexibilitate mai mare pentru definirea dificultăților unei regiuni eligibile. Indicatorii pertinenți nu se reduc numai la nivelul de trai și șomaj, ci cuprind și ajutoarele destinate facilitării dezvoltării anumitor activități sau a anumitor regiuni economice. Aceste ajutoare nu trebuie să altereze condițiile de schimb între statele membre într-o măsură contrară interesului comunitar.

Respectând principiile de exceptare și de concentrare geografică, aceste ajutoare regionale se înscriu în mod necesar în cadrul unei politici regionale coerente a statului membru și privesc regiunile mai puțin defavorizate decât cele prevăzute la derogarea precedentă. În afara excepției, acoperirea populației regiunilor care depind de această derogare rămâne sub 50% din populația națională neacoperită de derogarea de la articolul 87, § 3, lit. a).

Pentru a permite un control eficace, Comisia fixează plafonul global al acoperirii ajutoarelor din Comunitate (42,7% din populația comunitară pentru perioada 2000–2006) care cuprinde toate regiunile eligibile derogărilor de la articolul 87, § 3 literele a) și c). Plafonul populației pentru litera c), se obține deducând plafonul global al populației din regiunile

eligibile pentru derogarea de la litera a). Rezultă apoi repartizarea între diferitele state membre potrivit unei chei de repartitie (Anexa III) ținând seama de situația socio-economică privitoare la regiunile din cadrul fiecărui stat.

În afara de metodologie și indicatorii (maximum 5) care servesc la selecționarea regiunilor beneficiare, statele membre notifică Comisiei lista regiunilor pe care le propun la derogare conform punctului c). Acestea sunt mai ales zonele geografice în general de nivelul *NUTS III* care cuprind fiecare minim 100.000 locuitori, cu excepția insulelor și a altor regiuni izolate. Eligibile la Fondurile structurale, ele prezintă diferențieri semnificative de dezvoltare în raport cu regiunile potențiale. Regiunile slab populate (densitatea sub 12,5 locuitori pe km²) și regiunile ultraperiferice pot și ele să beneficieze de derogare.

Obiectul, forma și nivelul ajutoarelor

Ajutorul regional are ca obiect fie de a asigura investiții productive (investiții inițiale), fie crearea de locuri de muncă legate de aceste investiții. Contribuția personală a beneficiarului de ajutor se ridică la minim 25%. (Conform Liniilor directoare, pct. 4.2).

Forma de ajutor este variabilă: subvenții, împrumuturi cu dobânda redusă sau bonificată, garanții, participare publică în condiții avantajoase, exonerări fiscale, reducerea sarcinilor sociale, furnizarea de bunuri sau servicii la costuri avantajoase.

Există trei forme de ajutoare cu finalitate regională posibile:

- pentru investiții;
- pentru crearea de locuri de muncă și în mod excepțional;
- de operare.

Ajutor pentru investiții

Potrivit punctului 4.4 din Liniile directoare, ajutorul pentru investiții într-o perioadă minimă de 5 ani, este o investiție în capital fix care este destinată:

- pentru crearea unei noi activități;
- sau pentru extinderea unei întreprinderi existente;
- sau pentru demararea unei activități care implică o schimbare fundamentală în producție sau procesul de producție a unei întreprinderi existente.

Reluarea activității unei întreprinderi care a fost închisă (sau va fi închisă fără aceasta reluare) poate de asemenea să fie ca o investiție inițială dacă aceasta întreprindere nu face parte din categoria întreprinderilor în dificultate. Investiția de înlocuire nu a fost considerată ca investiție inițială.

Ajutorul acordat este calculat în procente din valoarea investiției. Aceasta valoare se stabilește pe baza unui ansamblu uniform de cheltuieli – numit coș tip – care corespunde elementelor următoare: teren, clădire și echipament.

Excepțiile sunt:

- în cazul reluării, sunt luate în calcul, după deducerea activelor care au făcut deja obiectul unui ajutor, numai costurile răscumpărării;
- în sectorul transporturi, cheltuielile destinate achiziționării materialului de transport nu sunt eligibile;
- în limita a 25% din coșul tip și în mod unic pentru marile întreprinderi, anumite categorii de investiții nemateriale sunt eligibile atunci când este vorba de cheltuieli legate de transferul de tehnologie: achiziționarea de brevete, licențe de exploatare sau cunoștințe tehnice brevetate sau nu (conform prevederilor punctului 4.4 din Liniile directe).

În aceste cazuri, trebuie să se asigure că aceste active nemateriale eligibile sunt exploatate în mod exclusiv în întreprinderea beneficiară de ajutor din regiunea eligibilă și nu sunt transferate astfel încât să aducă beneficii altor întreprinderi sau regiuni care nu sunt eligibile pentru ajutorul regional. Ca urmare, activele necorporale eligibile trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie utilizate exclusiv pe amplasamentul care primește ajutor regional;
- să fie considerate active amortizabile;
- să fie incluse în activele firmei și să rămână pe amplasament cel puțin 5 ani. Aceasta condiție reflectă atitudinea generală în raport cu investiția inițială, deoarece orice ajutor de acest tip trebuie păstrat timp de cel puțin 5 ani. Acest lucru se poate face fie prin metoda de plată a ajutorului, fie prin condițiile legate de achiziția sa.

După exprimarea în suma brută (înaintea impozitării), ajutoarele notificate de statele membre sunt exprimate în echivalent subvenție netă (ESN) a cărui intensitate este adaptată la natura problemelor regionale întâlnite, reprezentând avantajul final pentru întreprindere (tabelul nr. 1).

În conformitate cu dispozițiile privind ajutoarele de stat în favoarea întreprinderilor mici și mijlocii, care nu activează în transporturi, nivelul intensității ajutorului poate să fie majorat cu 15% în regiunile care beneficiază de derogarea de la litera a) și cu 10% pentru cele eligibile pentru derogarea de la litera c).

Tabelul nr. 1

**Intensitățile maxime ale ajutoarelor (în procente ESN)
pe tip de regiuni**

Zone de nivel NUTS II eligibile pentru derogările prevăzute la articolul 87, § 3, pct. a)	Intensitatea ajutorului
Regula generală	50% ESN
Regiuni eligibile în care PIB/locuitor este peste 60% din media comunitară	40% ESN
Regiuni ultraperiferice: Azore, Madeira, Insulele Canare și 4 departamente franceze de peste mări (Guadelupa, Guyana, Martinica, Réunion)	65% ESN
Regiuni ultraperiferice în care PIB/locuitor este peste 60% din media europeană	50% ESN
Zone de nivel NUTS III eligibile pentru derogările prevăzute la articolul 87, § 3, pct. c)	Intensitatea ajutorului
Regula generală	20% ESN
Regiuni care prezintă totodată un PIB/locuitor mai mare și un procent al șomajului mai mic decât media comunitară. Printre aceste regiuni, cele vecine regiunilor eligibile pentru derogările de la pct. a)	10% ESN 20% ESN
Regiuni ultraperiferice cu densitate demografică mică (densitatea sub 12.5 locuitori pe KM ²)	30% ESN
Regiuni ultraperiferice sau cu densitate demografică mică care prezintă totodată PIB/locuitor mai mare și un procent al șomajului mai mic decât media comunitară.	20% ESN

În cazul intervenției mai multor scheme cu finalitate regională sau atunci când ajutoarele provin din surse multiple (locale, regionale, naționale, europene) plafoanele intensității fixate se aplică la total ajutor.

Ajutor pentru crearea de locuri de muncă

Ajutorul regional poate să ducă la crearea de locuri de muncă (creșterea netă anuală a numărului de posturi de lucru pe o perioadă de timp) legate de realizarea unei investiții inițiale. Create în cursul primilor trei ani care urmează realizării integrale a investiției, aceste locuri de muncă trebuie să fie legate exclusiv de activitatea la care se referă investiția. De asemenea, s-au luat în considerare locurile de muncă create ca urmare a unei creșteri a gradului de utilizare a capacității. Acest tip de ajutor regional axat pe crearea de locuri de muncă nu trebuie confundat cu ajutorul pentru crearea de locuri de muncă, în general, ajutor care nu este legat de proiecte

de investiții și care intră sub incidența Liniilor directoare cu privire la ajutorul pentru crearea de locuri de muncă publicate în JO C. 1995, 334, p. 4

Ca exemplu al ajutorului pentru investiții, ajutorul pentru generarea de locuri de muncă este condiționat de menținerea locurilor create timp de o perioadă minimă de cinci ani și este modulată în funcție de natura și intensitatea problemelor regionale. Acest ajutor nu trebuie să depășească o anumită pondere din costul salarial (salariul brut înainte de impozitare plus cotizațiile sociale obligatorii) al persoanei angajate, calculată pentru o perioadă de doi ani. Această pondere este egală cu intensitatea admisă în zona în cauză pentru ajutoarele de investiții (conform tabelului precedent).

La fel ca și în cazul ajutorului pentru investiții, ajutorul pentru crearea locurilor de muncă trebuie acordat condiționat, prin metoda de plată sau prin condiții legate de achiziția sa, și anume, cu condiția păstrării locurilor de muncă create pe o perioadă de minimum 5 ani.

Ajutorul pentru crearea locurilor de muncă și ajutorul pentru investiții sunt cumulabile în limita plafonului de intensitate fixat pentru regiune.

Ajutorul pentru operare

Așa după cum am menționat mai sus, pentru ca un ajutor să fie considerat ajutor regional trebuie să fie condiționat de cel puțin 2 cerințe: să genereze investiții și să contribuie la crearea de locuri de muncă. Dacă aceste cerințe nu sunt îndeplinite și ajutorul are ca scop reducerea cheltuielilor curente ale agentului economic, ajutorul acordat este un ajutor de operare și în consecință, va fi respins de Comisie.

Cu toate acestea, principiul general poate fi anulat dacă este vorba de zone aflate în criză accentuată așa după cum a afirmat Comisia în Decizia sa nr. 88/318 cu privire la ajutorul pentru *Mezzogiorno*, și ca urmare, ajutoarele pentru operare pot fi aprobate în cazul regiunilor menționate la articolul 87, § 3, lit a), care au un nivel de trai anormal de scăzut sau rata mare a șomajului și unde produsul intern brut pe locuitor nu depășește 75% din media comunitară. Aceasta abordare este sprijinită și de Liniile directoare cu privire la ajutorul regional național: ajutorul de operare poate fi acordat regiunilor eligibile conform articolului 87, § 3, lit. a), în următoarele condiții:

- să se justifice din punct de vedere al dezvoltării regionale și al naturii sale și
- nivelul său să fie proporțional cu dezavantajele pe care caută să le atenueze (punctul 4.15 din Liniile directoare ale Comisiei).

Ajutoarele pentru regiunile mai îndepărtate și regiunile cu densitate scăzută a populației pot fi justificate în vederea compensării costurilor suplimentare de transport în interiorul frontierelor țării în cauză dacă ajutorul de operare nu face obiectul cerinței de a fi limitat și degresiv în timp. Potrivit

punctului 4.17 din Liniile directoare, este interzis cu desăvârșire ajutorul de operare destinat promovării exporturilor dintre statele membre.

Deci, ajutoarele regionale destinate reducerii cheltuielilor curente ale întreprinderii (ajutoare pentru operare) sunt, în principiu, interzise. În mod excepțional, aceste ajutoare sunt posibile pentru regiunile eligibile având în vedere derogările de la pct. a), cu condiția ca natura și intensitatea contribuției lor la dezvoltarea regională să se justifice. Ele iau atunci forma exonerărilor fiscale sau a reducerii sarcinilor sociale și sunt degresive și limitate în timp.

Ajutoarele pentru operare nedegresive și nelimitate în timp, pot fi, în mod excepțional, autorizate pentru regiunile ultraperiferice sau cu densitate mică a populației. Ele sunt destinate pentru:

- compensarea parțială a supracosturilor de transport ocazionate de deplasarea mărfurilor în interiorul frontierelor naționale. Ele sunt calculate pe baza kilometrajului parcurs (pe calea mai directă între locurile de producție și comercializare) și/sau greutatea mărfii transportate care utilizează mijlocul de transport cel mai economic. În nici un caz susținerile nu pot să constituie ajutoare pentru export, nici să conducă la restricționarea importului;
- compensarea costurilor adiționale activității economice a regiunilor ultraperiferice este datorată următorilor factori: depărtarea, insularitatea, suprafața mică, relief și climat dificil, dependența economică de un număr mic de produse.

Statele membre justifică necesitatea ajutoarelor regionale în funcție de contribuția lor la dezvoltarea zonelor și de importanță supracosturilor. Comisia aprobă ajutoarele luate în considerare până în 2006.

Ajutorul de operare nu trebuie confundat cu un ajutor ad-hoc, individual, acordat unui singur agent economic. Ajutorul ad-hoc intră, în general, în domeniul politicilor specifice sau al politicilor industriale sectoriale și, deseori, nu respectă spiritul politicii de ajutor regional ca atare. Având în vedere și impactul negativ al acestui tip de ajutoare asupra concurenței, Comisia consideră că ajutorul ad-hoc nu îndeplinește cerințele ajutorului regional (conform prevederilor de la pct. 2 din Liniile directoare), iar mecanismele care reglementează aceste ajutoare individuale către agenți economici se găsesc în documente separate.

Demarcarea regională

Așa după cum am mai arătat, conform prevederii Liniilor directoare privind ajutorul regional național, principiul care stă la baza demarcării regiunilor este acela că suprafața totală a regiunilor asistate din Comunitate nu trebuie să depășească suprafața totală a regiunilor neasistate. În practică, înțelegerea dată acestui principiu excepțional al ajutorului trebuie să fie aceea că gradul total de acoperire a ajutoarelor regionale din

Comunitate trebuie să fie mai mic de 50% din populația comunitară, acordându-se prioritate regiunilor afectate de problemele cele mai acute.

Derogarea prevăzută la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat se referă la zonele unde nivelul de trai este scăzut și șomajul ridicat, comparația făcându-se în raport cu Comunitatea în ansamblul său. Comisia consideră că sunt îndeplinite condițiile de la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat, dacă:

- regiunea este o unitate geografică NUTS (Nomenclatorul Statistic al Unităților Teritoriale) de nivel II și
- regiunea are un produs intern brut pe locuitor, măsurat în putere de cumpărare standard (SPC) mai mic de 75% decât media comunitară.

Pentru efectuarea calculelor, PIB/SPC al regiunilor și media comunitară se vor raporta la media pe ultimii trei ani pentru care sunt disponibile date statistice (datele vor fi furnizate de Oficiul de Statistică al Comunităților Europene).

Derogarea prevăzută la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat prevede o marjă de discreție incomparabil mai mare decât derogarea precedentă. Ea se referă la regiunile mai puțin avantajate decât cele care se înscriu în exceptarea anterioară. Ajutorul acordat în baza acestei derogări nu trebuie să afecteze condițiile comerciale în așa măsură încât să contravină interesului comun și trebuie să aibă caracter excepțional și să acționeze doar pe o parte din teritoriul național, adică în zonele dintr-un stat membru care sunt dezavantajate în raport cu media națională. Ca urmare, populația la care se referă măsurile de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat nu trebuie să depășească 50% din populația națională care nu se încadrează în derogarea de la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat.

Stabilirea regiunilor statelor membre eligibile pentru derogarea de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat cuprinde două părți:

- fixarea de către Comisie, pentru fiecare țară, a unui prag valoric privind gradul de acoperire al ajutorului;
- selectarea regiunilor eligibile.

Fixarea pragului valoric în sensul articolului 87, § 3 din Tratat nu este un proces direct. Comisia stabilește un singur prag global privind ajutoarele regionale din cadrul Comunității (din punct de vedere al populației), care cuprinde toate regiunile eligibile pentru derogările din articolul 87, § 3 lit. a) și lit. c) din Tratat. Deoarece regiunile eligibile pentru ajutor conform derogării menționate la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat sunt stabilite în mod automat prin aplicarea criteriului de 75% din PIB/SPC, plafonul de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat se obține prin deducerea din plafonul global al populației din regiunile eligibile pentru derogarea de la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat.

În cazul acesta, ajutorul se distribuie între diversele state membre în funcție de situația socioeconomică a regiunilor din fiecare stat membru,

situație evaluată în contextul Comunității. Metoda de stabilire a procentului este redată în Anexa III, secțiunea I a Liniilor directoare, care fixează o așa-numită „cheie a distribuției”. Statele membre trebuie să notifice Comisiei metodologia și indicatorii cantitativi pe care își propun să îi utilizeze pentru a stabili regiunile eligibile, lista regiunilor pe care le propun pentru derogarea prevăzută la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat și intensitățile relative. Rezultatele pot fi corectate în sensul de a garanta fiecărui stat membru faptul că populația cuprinsă în respectiva derogare este cel puțin egală cu 15% și că ea nu depășește 50% din populația necuprinsă în derogarea articolului 87, § 3 lit. c) din Tratat, precum și pentru a limita micșorarea gradului total de acoperire la care se referă cele două derogări.

Selectarea regiunilor trebuie făcută conform cerințelor prevăzute la pct.3 din Liniile directoare. Pentru stabilirea regiunilor eligibile, statele membre trebuie să folosească metodologia corespunzătoare (obiectivă, clară, comparativă) potrivit celor arătate la pct. 3.10.1 din Liniile directoare, iar indicatorii cantitativi (obiectivi, relevanți, bine fundamentați și preciși, limitați ca număr) conform pct. 3.10.2 din Liniile directoare. Lista regiunilor prezentată Comisiei trebuie să satisfacă și condițiile pentru selecție prevăzute la punctele 3.10.3 și 3.10.4 din Liniile directoare. În anumite situații se pot califica pentru derogarea de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat și regiunile eligibile pentru Fondurile structurale ale Comunității (pct. 3.10.5 din Liniile directoare).

Intensitatea și cumularea ajutoarelor

La stabilirea nivelului intensității ajutorului se va ține seama de natura și intensitatea problemelor regionale implicate de ajutorul respectiv. Trebuie, totuși, să se facă deosebirea între derogarea de la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat și cea de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat, respectiv intensitățile admisibile ale ajutoarelor sunt mai mici în regiunile care se califică pentru exceptarea menționată la lit. c) decât în cele care se califică pentru lit. a) (pct. 4.8 din Liniile directoare) Oricare ar fi măsura de ajutor, contribuția proprie a beneficiarului la finanțarea proiectului trebuie să fie de cel puțin 25% (pct. 4.2 din Liniile directoare).

Ajutorul pentru investiția inițială se calculează ca procent din valoarea investiției. Liniile directoare prevăd diverse criterii de stabilire a unui set uniform de cheltuieli de capital fix și a altor investiții necorporale eligibile (punctele 4.5 și 4.6). Ajutorul trebuie notificat în sumă brută, adică înainte de impozitare. Ajutorul propus trebuie apoi transformat în ajutor exprimat în ESN (echivalent subvenție netă adică echivalent bănesc net) calculat conform metodelor cuprinse în Anexa I a Liniilor directoare.

Prevederile punctului 4.8 din Liniile directoare limitează intensitatea ajutorului pentru regiunile care se încadrează în prevederile de la articolul

87, § 3 lit. a) din Tratat la un ESN de 50%, cu excepția regiunilor celor mai îndepărtate unde intensitatea poate atinge 65%. În regiunile care cad sub incidența prevederilor de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat, plafonul ajutorului regional nu trebuie să depășească 20% ESN, cu excepția regiunilor cu densitate mică a populației ori a regiunilor celor mai îndepărtate, unde poate atinge 30% ESN.

În regiunile NUTS II, eligibile conform articolului 87, § 3 lit. c) din Tratat care au un PIB exprimat în putere standard de cumpărare (SPC) mai mare de 60% din media comunitară, intensitatea ajutorului regional nu trebuie să depășească 40% ESN, cu excepția regiunilor celor mai îndepărtate, unde poate atinge 50% ESN.

În regiunile eligibile conform articolului 87, § 3 lit. c) din Tratat, care au atât PIB (SPC) pe locuitor mai mare cât și o rată a șomajului mai scăzută decât media comunitară (NUTS III), intensitatea ajutorului regional nu trebuie să depășească 10% ESN, exceptând regiunile cu densitate mică a populației sau regiunile cele mai îndepărtate, unde poate atinge până la 20% ESN. În mod excepțional, în cazul regiunilor care fac obiectul plafonului de 10% ESN, se pot aproba intensități mai mari care să nu depășească plafonul normal de 20% pentru regiunile (corespunzând tipului NUTS III sau mai mici) limitrofe regiunii care se încadrează în articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat.

Plafioanele de ajutor mai pot fi majorate și în cazul IMM-urilor (pct.4.9 din Liniile directoare). Plafonul poate fi crescut cu 15% brut (se utilizează suplimente ale intensității ajutorului brut, potrivit definiției din Liniile directoare privind ajutoarele pentru IMM-uri) în cazul regiunilor care se încadrează în derogarea de la articolul 87, § 3 lit. a) din Tratat, și cu 10% brut pentru cele care se încadrează în derogarea de la articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat.

În ceea ce privește ajutorul pentru crearea locurilor de muncă, Comisia consideră că nivelul acestuia nu trebuie să depășească un anumit procent din costurile salariale (salariul brut și contribuția obligatorie la fondul de asigurări sociale) a personalului angajat, (calculat pe o perioadă de doi ani). Procentul va fi egal cu intensitatea permisă a ajutorului de investiții pentru zona respectivă.

Dar, Liniile directoare cu privire la ajutorul național trebuie coroborate cu cadrul multisectorial cu privire la ajutorul regional pentru marile proiecte de investiții.

Scopul acestui cadru este de a stabili un instrument simplu și transparent care să permită încadrarea ajutoarelor cu finalitate regională în favoarea marilor proiecte de investiții.

Comisia Europeană dispune de competență exclusivă în domeniul ajutoarelor de stat. În 1998, ea a fixat, pentru perioada 2000 – 2006, Liniile directoare privind *ajutoarele cu finalitate regională*.

Supuse acestor linii directoare, ajutoarele regionale în favoarea marilor proiecte de investiții fac și obiectul dispozițiilor specifice pentru mai multe considerente:

- acordate în totalitatea lor, ele pot să provoace distorsiuni nejustificate ale concurenței, mai ales în sectoarele în dificultate structurală sau în care producția va crește în mod considerabil față de cerere;
- ele pot să privească marile întreprinderi puțin atinse de problemele regionale ale zonelor unde au loc aceste investiții;
- ele devin uneori superioare nevoilor reale. Întreprinderile care realizează aceste mari investiții posedă, în general, o putere de negociere considerabilă față de autoritățile care acorda ajutoare, care se angajează uneori într-o licitație cu subvenții pentru a atrage investiții pe teritoriu lor.

Noul cadru multisectorial al ajutoarelor cu finalitate regională în favoarea marilor proiecte de investiții adoptă o poziție mai restrictivă pentru a evita distorsiunile concurenței inutile și sunt supuse controlului, sistematic.

Aceste noi dispoziții se vor aplica până la 31 decembrie 2009. Înaintea respectivei date, Comisia poate să aducă modificări fără a altera interdicția ajutoarelor care ating sectorul siderurgic.

Cadrul se aplică:

- ajutoarelor regionale care susțin investițiile inițiale ca și crearea locurilor de muncă legate de aceste investiții pe baza lit. a) și c) din articolul 87, § 3 din Tratat;
- în sectoarele siderurgie și fibre sintetice, pentru ajutoare individuale, într-o sumă ridicată care depășesc anumite praguri și acordate *întreprinderilor mici și mijlocii (IMM)*.

În schimb ele nu se referă la:

- proiectele de ajutor care facilitează realizarea unor obiective importante de interes european, pentru remedierea unei perturbații grave în economia unui stat membru, sau care promovează cultura și conservarea patrimoniului;
- ajutoarele de stat pentru salvarea și restructurarea *întreprinderilor în dificultate*;
- promovarea ajutoarelor orizontale, în special cele privind *cercetarea și dezvoltarea*;
- aplicarea regulilor sectoriale privind ajutoarele de stat pentru agricultură, pescuit, *transporturi*, și industria cărbunelui.

Ajutoarele de stat în favoarea marilor proiecte de investiții, inferioare anumitor praguri, sunt exceptate de la notificarea la Comisie de către statele membre. Aceasta nu este cazul pentru noile ajutoare individuale (ad-hoc).

Nivelul ajutorului pentru marile proiecte de investiții

Liniile directe asupra ajutoarelor cu finalitate regională precizează cheltuielile eligibile, care diferă în funcție de tipul investiției (productive, crearea locurilor de muncă sau în mod excepțional de operare). Ajutoarele regionale în favoarea marilor proiecte de investiții, supuse plafoanelor regionale sunt cele din tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2

Plafoane pentru mari proiecte de investiții

Cheltuieli eligibile	Plafonul corectat al ajutoarelor
Până la 50 milioane euro	100% din plafon
Tranșa cuprinsă între 50 și 100 milioane euro (=B)	50% din plafon
Tranșa peste 100 milioane euro (=C)	34% din plafon
Suma maximă a ajutorului = 50 milioane euro + 0,58*B+0,34*C.	

Statele membre trebuie să notifice individual orice ajutor regional pentru investiții atunci când acesta este superior unei sume a ajutorului maxim admisibil (75 milioane euro), care corespunde cu o investiție de 100 milioane euro potrivit scării din tabelul precedent.

Ele nu pot să acorde un astfel de ajutor dacă:

- beneficiarul realizează mai mult de 25% din vânzările produsului înaintea investiției sau va depăși aceasta cifră după investiție;
- capacitatea de producție generată reprezintă mai mult de 5% din mărimea pieței, cu condiția ca, după 5 ani, procentul de creștere anual al acestei piețe să fie superior celui al produsului intern brut.

Statele membre sunt scutite de o astfel de verificare atunci când demonstrează că investițiile privesc o adevărată inovare sau crearea unei noi piețe a produselor.

Dacă Fondurile structurale susțin financiar un proiect al cărui ajutor trebuie să fie notificat, intensitatea maximă admisibilă a ajutorului se poate majora cu un coeficient de 1,15%. Procentul de cofinanțare comunitară trebuie să se ridice cel puțin la 25% din resursele publice pentru un proiect situat într-o regiune eligibilă la derogare în virtutea articolului 87, § 3, lit. a) din Tratat. El este de 10% pentru un proiect situat într-o regiune eligibilă la derogare în virtutea articolului 87, § 3, lit. c). Intensitatea majorată trebuie să rămână totuși inferioară intensității maxime admisibile pentru o investiție de 100 milioane euro (75% din plafonul ajutoarelor regionale necorectate).

Ajutoarele sectoriale în favoarea proiectelor de investiții

Sectorul siderurgic

Sector în plină restructurare, siderurgia se confruntă cu o situație de supracapacitate la nivel european și mondial. Experiența arată că interdicția ajutoarelor pentru investiții în sector este justificată.

Comisia consideră că ajutoarele regionale pentru industria siderurgică sunt incompatibile cu piața internă.

Interdicția prezentului cadru pentru acest sector este aplicabilă după 24 iulie 2002.

Alte sectoare care cunosc dificultăți structurale

Până în prezent, mai multe sectoare sensibile (de exemplu: industria fibrelor sintetice, sectorul automobile, construcții navale) au fost supuse regulilor speciale, mai stricte în domeniul ajutoarelor de stat. Sub rezerva regulilor tranzitorii, pe viitor, aceste sectoare fac parte integrantă din actualul cadru.

Începând cu 31 decembrie 2003, Comisia prezintă o listă actualizată periodic a sectoarelor în declin sau care cunosc dificultăți structurale grave.

Începând cu 1 ianuarie 2004 și pentru sectoarele astfel listate, toate ajutoarele regionale în favoarea unui proiect de investiții, ale cărui cheltuieli eligibile depășesc o anumită sumă (25 milioane euro orientativ), vor fi notificate în mod individual la Comisie pentru examinare. Aceasta ar putea să autorizeze acordarea unui ajutor pentru investiții dacă statul membru aduce dovada că piața produsului respectivei investiții crește rapid chiar dacă face parte dintr-un sector cuprins în listă.

Sectorul automobile

Pentru sectorul automobile, dispozițiile sunt aplicabile începând cu 1 ianuarie 2003. Comisia examinează proiectele de ajutoare anterioare, potrivit regulilor în vigoare în momentul notificării lor.

Până la intrarea în vigoare a listei, intensitatea maximă a ajutorului este egală cu 30% din plafonul ajutoarelor regionale pentru proiectele ale căror cheltuieli eligibile depășesc 50 milioane euro sau care beneficiază de o sumă mai mare cu 5 milioane euro, exprimată în echivalent subvenție brută.

Sectorul de fibre sintetice

Dispozițiile sunt aplicabile începând cu 1 ianuarie 2003. Comisia va examina proiectele de ajutoare anterioare potrivit regulilor în vigoare în momentul notificării lor.

Până la intrarea în vigoare a listei, nici un proiect de investiții pentru acest sector nu beneficiază de un ajutor pentru investiții.

Alte sectoare sensibile

Pentru construcții navale, Comisia examinează oportunitatea de a include ajutoarele în sfera de aplicare a prezentului cadru și de a înscrie acest sector pe lista sectoarelor sensibile.

Pentru toate celelalte sectoare, dispozițiile au fost aplicate începând cu 1 ianuarie 2004.

Pentru investiții mai mari de 50 milioane euro și într-un interval de 20 zile lucrătoare, statele membre notifică a priori Comisiei proiectele lor de ajutoare prin intermediul unui formular standard. A posteriori, ele utilizează un alt formular standard care conține, în special, informații asupra: ajutorului acordat (schema, baza juridică, echivalent-subvenție netă), întreprinderea beneficiară și proiectul de investiție (natura, loc de realizare, cost total și sume eligibile).

Pentru a permite aplicarea regulilor din noul cadru, Comisia va propune următoarele măsuri:

- modificarea hărților ajutoarelor cu finalitate regională;
- adaptarea schemelor de ajutor regional în vigoare, și în special, exceptările de la obligația notificării.

Statele membre au fost invitate să-și dea în mod explicit consimțământul la propunerile de măsuri ale Comisiei. Ele au realizat modificările necesare în dreptul lor național cel târziu până la 31 decembrie 2003 pentru ansamblul sectoarelor, cu excepția industriei siderurgice (24 iulie 2002) și sectoarele de fibre sintetice și automobile (1 ianuarie 2003).

În aplicarea ajutoarelor regionale se va ține cont și de procedura referitoare la ajutoarele pentru marile proiecte de investiții¹. Scopul acestei proceduri speciale aplicată tipului de investiții în cauză, este acela de a limita ajutoarele pentru proiectele mari la un nivel care să evite efectele negative asupra concurenței, dar să păstreze atractivitatea zonei asistate. Trebuie menționat că, reglementările privind marile proiecte de investiții trebuie, așa cum am mai precizat, coroborate cu Liniile directoare generale privind ajutorul regional.

În conformitate cu prevederile din Cadru, Comisia decide, de la caz la caz, nivelul maxim permis al intensității ajutorului pentru proiectele care îndeplinesc anumite criterii, iar acesta va fi notificat de Comisie spre deosebire de alte ajutoare acordate în cadrul sistemului aprobat și acolo unde numai sistemul propriu-zis poate fi revizuit în baza articolului 88 din Tratat. Criteriile sunt următoarele:

- a) fie costul total al proiectului este de cel puțin 50 milioane euro (sau 15 milioane euro în cazul proiectelor derulate în sectorul de textile și confecții) și intensitatea ajutoarelor cumulate (inclusiv cofinanțarea din Fonduri structurale) exprimată ca procent din costurile de investiții

---

¹ *Cadrul multisectorial cu privire la ajutorul regional pentru marile proiecte de investiții – 1998, JO C. 107, p. 7.*

---

eligibile este de cel puțin 50% din plafonul regional pentru întreprinderile mari din zonele implicate și ajutorul plătit pentru fiecare loc de muncă creat sau garantat se ridică la cel puțin 40.000 euro (în cazul textile-confecții la 30.000 euro);

b) fie totalul ajutoarelor este de cel puțin 50 milioane euro.

După notificarea proiectului de investiții planificat, Comisia stabilește, conform Cadrului multisectorial și a formulelor prevăzute de acesta, o intensitate maximă permisă a ajutorului.

Deseori, ajutoarele nu sunt acordate în cadrul unei singure scheme, ci combinându-se mai multe ajutoare.

Cumularea este definită ca fiind aplicarea a mai mult de o schemă de ajutor pentru un anumit proiect de investiții. La verificarea respectării plafoanelor de intensitate a ajutoarelor (punctele 4.18–4.21 din Liniile directoare), Comisia va lua în considerare, în cazul ajutorului de investiții, totalul ajutoarelor, dacă asistența se acordă concomitent, pe baza mai multor scheme regionale sau dacă ajutorul provine din resurse locale, regionale, naționale sau comunitare.

Ajutoarele pentru crearea de locuri de muncă și pentru investiții (acordate în conformitate cu reglementările Liniilor directoare) pot fi combinate, cu condiția să se respecte plafonul de intensitate prevăzut pentru regiunea în cauză (suma ajutorului pentru investitorul inițial, exprimat ca procent din investiție și a ajutorului pentru crearea de locuri de muncă, exprimat ca procent din costurile de salarizare, nu trebuie să depășească nivelul cel mai favorabil rezultat din aplicarea plafonului pentru regiunea respectivă în cazul oricăruia din cele două tipuri de ajutoare). În mod asemănător, acolo unde cheltuielile pentru ajutor regional sunt eligibile integral sau parțial și pentru alte scopuri, partea comună va face obiectul plafonului celui mai favorabil din cadrul schemelor respective.

Tipuri și forme de ajutor regional

Ajutorul regional poate fi utilizat de agenții economici în diverse scopuri și anume:

- ajutor de operare;
- ajutor pentru infrastructură;
- ajutor pentru salvare și restructurare;
- ajutor pentru crearea de noi locuri de muncă;
- ajutoare acordate de instituții publice/ participări ale statului;
- ajutoare pentru stabilirea agenților economici în zonă;
- ajutoare acordate pentru întreprinderi mici și mijlocii.

În cele ce urmează, sunt prezentate sintetic fiecare din formele de ajutoare menționate.

Pentru *ajutoarele de operare*, Comisia este destul de indulgentă cu acordarea lor în regiunile marginale aflate în situații de criza majoră, dar, subliniem încă odată, numai în aceste situații.

Potrivit articolului 87, § 3 lit. c) este permisă acordarea de *ajutor pentru programele de investiții în infrastructură* care sprijină dezvoltarea regională. În acest caz, investițiile trebuie să ducă la extinderi sau conversii majore ale agenților economici beneficiari și nu trebuie să fie o simplă formă mascată de ajutor de salvare pentru agenții economici aflați în dificultate. În acest sens, Comisia a aprobat investiții în infrastructură cu scopul de a permite unei regiuni să-și exploateze resursele naturale de dezvoltare turistică. Aceasta situație poate fi exceptată în virtutea articolului 87, § 3, lit. c) din Tratat.

De regulă, *ajutorul pentru salvare* nu este considerat o formă acceptabilă de ajutor regional. Este discutabil faptul că ajutorul de salvare ar putea duce la o redresare durabilă a firmei și ca urmare, el nu îndeplinește cerința de la articolul 87, § 3, lit. a) și c) din Tratat de a contribui la dezvoltarea regională. Dar Comisia poate avea o atitudine mai tolerantă față de ajutorul pentru restructurare dacă, de exemplu, industria implicată are o importanță deosebită pentru o anumită regiune sau dacă este necesar ca agentul economic să fie realocat unei regiuni mai puțin dezvoltate contribuind astfel, la dezvoltarea acesteia. Cu toate acestea, trebuie să se rețină faptul că există reglementări comunitare separate referitoare la aceasta problemă (Liniile directe cu privire la ajutoarele de salvare și restructurare a agenților economici aflați în dificultate).

În ceea ce privește *ajutoarele pentru crearea locurilor de muncă* trebuie menționat faptul că, locurile de muncă legate de proiectul de investiție inițială fac obiectul liniilor directe cu privire la ajutorul regional (despre care am vorbit mai sus), în timp ce alte locuri de muncă vor fi tratate conform liniilor directe privind ajutorul pentru ocuparea forței de muncă.

Participări ale statului/ajutoare acordate de instituții publice. Comisia poate să considere ajutor regional și participările cu capital ale statului la un anumit agent economic, mai ales dacă investiția constituie ajutor de operare sau ajutor de salvare și dacă aduce avantaje doar aceluși beneficiar. În cazul în care ajutorul sub forma participării cu capital are ca scop stimularea activităților și nu este un simplu ajutor acordat agentului economic, el poate fi admis cu condiția ca agentul economic respectiv să poată fi încadrat în una din regiunile care cad sub incidența articolului 87, § 3, lit. c) din Tratat.

Ajutorul pentru stabilire este ajutorul acordat agenților economici pentru a-i încuraja să se stabilească într-o anumită zonă sau pentru a-i motiva să nu părăsească zona respectivă. Acest ajutor nu trebuie să fie considerat ca o simplă compensare a dezavantajelor care decurg din opțiunea de a investi în zona respectivă. Trebuie reținut faptul că astfel de

intervenții perturbă condițiile normale de piață și denaturează concurența. Ca urmare, dacă agentul economic primește ajutoare specifice, datorită situării sale în zone dezavantajoase (de exemplu, ajutorul pentru transport), acordarea oricărui ajutor suplimentar întemeiat pe argumente regionale este pusă sub semnul întrebării.

Cât privește întreprinderile mici și mijlocii (IMM) din zonele naționale asistate, Comisia este de acord ca acestea să primească un supliment brut de 10% din ajutoarele pentru investiții pentru regiunile care se încadrează la articolului 87, § 3, lit. a) din Tratat.

Totuși, combinarea ajutoarelor regionale și a ajutoarelor pentru IMM face obiectul plafonului global de 30% și respectiv 75% net. În cazul ajutorului pentru IMM din regiunile asistate, plafonul rezultă din combinarea ajutorului regional cu cel pentru IMM, indiferent dacă acesta este furnizat în întregime din surse naționale sau dacă este cofinanțat de Comunitate din Fondurile structurale.

Aspecte procedurale

Statele membre au obligația de a notifica Comisiei un proiect de hartă, alcătuit în conformitate cu criteriile stabilite de liniile directe care cu privire la ajutorul regional național (în special punctele 3.5, 3.10, 4.8 și 4.9). Combinarea regiunilor admise prin derogările prevăzute cu plafoanele intensității ajutoarelor constituie harta ajutoarelor cu finalitate regională din fiecare stat membru. Aceasta prezintă proiectul său de hartă pentru perioada 2000–2006 ca și schemă aplicabilă (obiectul și forma ajutoarelor, mărimea întreprinderilor). Având în vedere competența sa exclusivă în domeniul ajutoarelor de stat, Comisia adoptă hărțile (respectiv regiunile eligibile și intensitatea ajutorului) prin decizie.

Este prevăzută o actualizare periodică a hărților regionale. În cazul schimbărilor semnificative a condițiilor socioeconomice, statele membre au, de asemenea, posibilitatea de a cere schimbarea nivelului intensității și/sau al regiunilor eligibile.

Includerea eventualelor regiuni noi antrenează excluderea zonelor cu densitate a populației echivalentă. Pentru regiunile care trec de la prevederile lit. a) al articolului 87 la lit. c), este luată în considerare o susținere tranzitorie și degresivă până la aplicarea nivelelor de intensitate prevăzute în mod normal prin derogarea de la lit. c). Această tranziție este valabilă 4 ani în cazul ajutoarelor pentru investiții inițiale și pentru crearea locurilor de muncă, iar pentru ajutoarele de operare, de 2 ani.

În conformitate cu procedura prevăzută la articolul 88 din Tratat, Comisia decide asupra propunerii și, în mod normal, aprobă harta prin decizie unică, pentru toate regiunile relevante ale statului membru și pentru o perioadă fixă de timp (aceasta implică revizuirea periodică a hărților).

Comisia aprobă proiectele de scheme de ajutor, fie în momentul alcătuirii hărții fie ulterior, în funcție de regiuni, plafoane și de durata definită prin hărțile respective. Implementarea acestor scheme trebuie notificată la Comisie anual.

Tabelul nr. 3

**Sinteza legislației referitoare
a ajutoarele regionale**

Legislația aplicabilă	<ul style="list-style-type: none"> • Liniile directe privind ajutorul regional JO C. 74, 10.3.1998 • Cadrul multisectorial privind ajutoarele regionale pentru proiectele mari de investiții JO C. 107, 7.4.1998.
Valabilitate	<ul style="list-style-type: none"> • Liniile directe: analiza de către Comisie până la 9 martie 2003; • Cadrul multisectorial: analiza de către Comisie până la 31 decembrie, 2001;
Scopul	<ul style="list-style-type: none"> • Ajutoare pentru investiții și de operare acordate întreprinderilor situate în regiunile eligibile pentru ajutor regional – Articolul 87, § 3, lit. a) și c) din Tratat; • Excepții: producerea, procesarea și comercializarea produselor agricole enumerate în Anexa II la Tratat, piscicultură și industria cărbunelui; • Regulament special pentru sectoarele: transporturi, siderurgie, construcții navale, fibre sintetice și vehicule cu motor.
Ajutor de stat pentru	<ul style="list-style-type: none"> • Investiții: pentru înființarea unei întreprinderi noi sau pentru extinderea întreprinderii existente.
Investiții inițiale	<p>- Pentru începerea unei activități care presupune schimbarea fundamentală a produsului sau a procesului de producție dintr-o întreprindere existentă.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Costuri eligibile <ul style="list-style-type: none"> – Investiții: investiții corporale (terenuri, clădiri, instalații/mașini) și unele categorii de investiții necorporale (transfer de tehnologie); – Costuri de salarizare: costurile brute de salarizare calculate pe o perioadă de doi ani, înmulțite cu numărul locurilor de muncă create. • Ajutoarele de stat pentru proiectele de investiții pot fi calculate ca procent din valoarea investiției sau ca procent din costurile de salarizare ale locurilor de muncă legate de investiția inițială.

Statele membre au permisiunea de a solicita modificări ale hărților lor regionale, cu condiția schimbării semnificative a condițiilor socio-economice. Aceste schimbări se pot referi la rata intensității și la regiunile eligibile. Totuși, eventuala includere de noi regiuni trebuie compensată de excluderea altora care au aceeași populație. În cazul regiunilor care-și pierd statutul de la articolul 87, § 3, lit. a) din Tratat, Comisia poate accepta reducerea progresivă a intensității ajutoarelor implicate pe o perioada de tranziție.

În concluzie, fișa sintetică de informații privind legislația ajutoarelor regionale, se prezintă în tabelul nr. 3 iar nivelul și condițiile sunt redade în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4

Nivelul și condițiile de acordare pentru diferite ajutoare regionale

Ajutorul maxim	Echivalent net bănesc (NGE)	Agenți economici mari			IMM-uri
		Regiunile standard	Regiunile cele mai îndepărtate	Densitate scăzută a populației	Exclusiv costurile din sectorul transporturilor
	Beneficiul final pe care agentul economic îl va obține ca urmare a ajutorului după deducerea taxei de firmă plătită pentru ajutorul respectiv	NGE	NGE	NGE	(procente suplimentare)
	Regiunile de la articolul 87, § 3, lit. a) din Tratat				
	• PIB/loc <60% din media UE	50%	65%	50%	+15%
	• PIB/loc >60% din media UE	40%	50%	40%	+15%
	Regiunile de la articolul 87, § 3, lit. c) din Tratat				
	Standard	20%	30%	30%	+10%

Condiții speciale	<ul style="list-style-type: none"> • Contribuția beneficiarului la investiția în produs trebuie să fie de cel puțin 25%. • Investițiile sau locurile de muncă trebuie păstrate minim 5 ani.
-------------------	--

Ajutorul de stat pentru crearea de locuri de muncă	<ul style="list-style-type: none"> • Nivelul ajutorului nu trebuie să depășească un anumit procent din costul salarial al persoanei angajate, calculat pe o perioada de doi ani. • Procentul permis corespunde procentului ajutorului pentru investiții aplicabil regiunii respective.
Ajutorul de operare	<ul style="list-style-type: none"> • În general nepermis de Comisie; • Sunt permise excepții ale regiunilor de la articolul 87, § 3, lit. a) în următoarele condiții: <ul style="list-style-type: none"> - Se justifică din punct de vedere al contribuției sale la dezvoltarea regională; - Nivelul său este proporțional cu handicapurile pe care încearcă să le atenueze; - Este limitat în timp și se reduce progresiv.
	<ul style="list-style-type: none"> • Ajutorul pentru compensarea costurilor suplimentare de transport poate fi acordat numai regiunilor celor mai îndepărtate și zonelor cu densitate scăzută a populației care se califică pentru ajutorul regional; • Statele membre trebuie să demonstreze existența și importanța acestor costuri suplimentare.
Proiecte mari de investiții	<ul style="list-style-type: none"> • Trebuie să satisfacă următoarele criterii: <ul style="list-style-type: none"> - totalul ajutoarelor se ridică la cel puțin 50 milioane euro sau - totalul costurilor este de cel puțin 50 milioane euro și <ul style="list-style-type: none"> – intensitatea totală a ajutoarelor este mai mare de 70% din plafonul aplicabil ajutorului regional și – ajutorul pentru fiecare loc de muncă creat ori păstrat se ridică la cel puțin 40.000 euro. • Intensitatea ajutorului pentru proiectele mari de investiții trebuie apreciată în concordanță cu următorii factori: concurența, capital - forță de muncă și impactul regional. • Formula completă de calcul se obține prin înmulțirea plafonului de ajutor regional cu coeficienții care rezultă din examinarea celor trei factori de mai sus.

După emiterea Liniilor directoare privind ajutorul, Comisia a emis încă două Comunicări: asupra politicii regionale și de concurență: întărirea

---

concentrării și coerenței lor¹ și cea privind cadrul multisectorial al ajutoarelor cu finalitate regională în favoarea marilor proiecte de investiții.²

Ajutoare de stat pentru dezvoltare regională și de coeziune

Consiliul European de la Stockholm din 2001 a cerut statelor membre să-și reorienteze ajutoarele către obiective orizontale de interes comun care cuprind și obiective de coeziune. Reorientarea ajutorului către obiectivele orizontale include, în mod explicit, obiectivele de coeziune, ceea ce implică o creștere a ajutorului în favoarea coeziunii economice și sociale.

Totuși, decizia de a acorda ajutoare pentru dezvoltare regională nu poate fi luată decât dacă echilibrul între distorsiunile concurenței și avantajele care rezultă din aceste ajutoare în termenii dezvoltării unei regiuni mai puțin favorizate este garantat. Pentru a atinge o mai mare coeziune, este esențial ca ajutoarele să se concentreze asupra regiunilor mai puțin dezvoltate. Eficacitatea nu trebuie să fie compromisă prin acordarea de ajutoare de stat disproporționate în raport cu alte regiuni.

Este dificil de măsurat amploarea ajutoarelor financiare acordate regiunilor din Uniunea Europeană. Statele membre își au propria politică regională și consacră o parte din bugetul național – alta decât ajutoarele de stat – dezvoltării regionale.

În plus, pentru statele membre care au o structură federală, cum este Germania, guvernele regionale (Landurile) gestionează părți importante din cheltuieli. În alte statele membre, atribuțiile sunt transferate din ce în ce mai mult autorităților regionale și locale. Există și Fonduri Structurale Europene care finanțează programe multianuale elaborate în același timp de regiuni, state membre și Comisie. O parte destul de importantă din finanțare nu este considerată ca ajutoare de stat, deoarece comportă cheltuieli de infrastructură etc.

Fiecare stat membru concentrează o parte din ajutoarele sale în regiunile mai puțin dezvoltate, „regiuni asistate”. În practică, o schemă de ajutoare poate fi în mod specific rezervată unei regiuni asistate (sau pentru o categorie de regiuni asistate „a” sau „c”), fie constituie o schemă națională. Există și o a treia posibilitate: ajutoarele sunt acordate de autoritățile regiunilor care nu pot să beneficieze de nici o formă de ajutoare la nivelul NUTS II, dar suma lor totală este insignifiantă la nivel comunitar.

---

¹ Jurnal Oficial Comisie, 90 din 26.03.1998.

² Jurnalul Oficial Comisie, 70 din 19.03.2002.

3.2. Ajutoarele pentru agenții economici din zonele urbane defavorizate

Scop

Căutarea de soluții la problemele legate de dezvoltare, competitivitate și ocupare a forței de muncă stă la baza tratării speciale a zonelor urbane defavorizate. Aceste zone se caracterizează prin indicatori socioeconomici semnificativ mai mici decât media orașelor de care aparțin, au o asemenea concentrare a dezavantajelor încât sunt incapabile să atragă sau să păstreze un mediu adecvat pentru afaceri, suportul oricărei dezvoltări economice. Problemele care fac ca regiunea să fie neatractivă pentru lumea afacerilor, în favoarea altor locații mai potrivite pentru activitățile economice sănătoase, sunt prevăzute la punctele 1, 3, 4 din Liniile directoare, astfel:

- forța de muncă necalificată;
- sărăcirea constantă a populației care se reflectă în puterea de cumpărare redusă și în nivelul scăzut al consumului;
- rata ridicată a criminalității reflectând un grad important de nesiguranță;
- rata mare a șomajului;
- mediu înconjurător deteriorat și infrastructura publică necorespunzătoare;
- standardul scăzut al locurilor de agrement.

Reglementările privind ajutoarele destinate zonelor urbane defavorizate

Întrucât prin reglementările privind celelalte categorii de ajutoare nu s-a putut rezolva și problema ajutoarelor pentru zonele urbane defavorizate, în anul 1997, Comisia a adoptat Linii directoare cu privire la ajutoarele de stat pentru activitățile din zone urbane defavorizate (JO C. 146, p. 6). Prin aceste Linii directoare, Comisia speră să dea un impuls ocupării forței de muncă și investițiilor în aceste zone. Obiectivul acestor Linii directoare este de a stabili o modalitate prin care statele membre să poată acorda ajutoare unor întreprinderi situate în zonele respective, cu condiția respectării criteriilor de necesitate și proporționalitate.

Cauzele care au dus la elaborarea unor reglementări specifice pentru a rezolva problema ajutoarelor pentru activitățile din zonele urbane defavorizate, sunt menționate la punctele 2, 5 din Liniile directoare și se referă la următoarele:

- reglementările privind ajutoarele regionale nu prevăd posibilitatea acordării de sprijin agenților economici situați în marile aglomerări

---

urbane (în special datorită PIB /locuitor) sau întreprinderilor ale căror activități ies din domeniul investițiilor (se iau în considerare numai investițiile inițiale). Aceste reglementări nu permit luarea în considerare a entităților geografice mici și nu dau posibilitatea concentrării măsurilor asupra IMM-urilor pentru a le rezolva problemele specifice;

- reglementările care stau la baza ajutoarelor pentru IMM-uri oferă posibilități limitate în ceea ce privește intensitatea (cu excepția zonelor asistate din cadrul planurilor de ajutor regional);
- ajutoarele pentru ocuparea forței de muncă nu se referă la crearea de locuri de muncă legate de investiții în producție, care fac obiectul condițiilor normale și criteriilor aplicabile la ajutoare pentru investiții.

Eligibilitatea ajutorului

Ajutoarele acordate unor întreprinderi situate în zonele urbane defavorizate trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru a demonstra Comisiei că ele nu afectează comerțul dintre statele membre și deci, ele nu constituie ajutor în sensul articolului 87, § 1 din Tratat, precum și că ajutorul respectiv este compatibil cu piața comună întrucât efectele sale asupra comerțului intracomunitar nu contravin interesului comun.

Ajutoarele pentru întreprinderile situate în zone urbane defavorizate și limitate geografic se justifică, dacă aceste zone îndeplinesc următoarele criterii:

- sunt identificabile și omogene din punct de vedere geografic;
  - au o populație cuprinsă între 10.000 și 30.000 locuitori și aparțin orașelor sau aglomerărilor urbane cu cel puțin 100.000 locuitori;
  - prezintă un nivel al indicatorilor mult mai scăzut decât media națională și decât media orașelor sau aglomerărilor urbane de care aparțin, indiferent de gradul de prosperitate al acestora din urmă;
  - au fost selectate în cadrul inițiativei comunitare urbane.
- În aceasta privință, Comisia a avansat și alte prevederi, cum ar fi:
- numărul populației implicate de acest tip de asistență de stat a fost fixat la 1% din populația națională;
  - numai întreprinderile mici (conform definiției din Recomandarea Comisiei din 3 aprilie 1996) se pot încadra în exceptările prevăzute de Liniile directoare;
  - întreprinderile mici situate în zone urbane defavorizate care desfășoară activitățile enumerate în anexa la Liniile directoare, cu condiția ca activitățile lor să nu aibă caracter transnațional, trebuie considerate a nu fi supuse restricțiilor de la articolul 87, § 1 din Tratat, acestea neafectând comerțul dintre statele membre;

- potrivit prevederilor cuprinse la punctele 7-12 din Liniile directoare, atât întreprinderile noi cât și cele deja existente pot beneficia de acestea.

Intensitatea ajutorului

În cazul societăților noi care doresc să facă investiții, ajutorul va fi condiționat de crearea de locuri de muncă și nivelul acestuia va fi fixat în funcție de investiția inițială sau de numărul de locuri de muncă create.

Nivelul maxim de ajutor permis, luând în considerare toate formele sale este fixat la 26% echivalent net bănesc din investiție sau 10.000 euro pentru fiecare loc de muncă creat.

La punctele 14 și 15 din Liniile directoare se precizează că avantajul de care beneficiază o societate existentă ca urmare a ajutorului acordat nu trebuie să depășească pe cel acordat unei întreprinderi nou înființate în aceeași zonă urbană. Cu alte cuvinte, este necesar ca ajutorul disponibil pentru o întreprindere existentă să se limiteze întotdeauna la nivelurile aplicate în cazul societăților noi. În acest scop, rata de 26% echivalent bănesc net trebuie transferată la investiția deja efectuată de agentul economic existent, iar rata de 10.000 euro pentru fiecare loc de muncă creat trebuie transferată la numărul de angajați care lucrează deja în societatea respectivă.

3.3. Ajutoarele orizontale

În general, se consideră ca ajutoare de stat pentru obiective orizontale, acele ajutoare care nu sunt destinate unor sectoare precise, care vizează slăbiciuni ale pieței și distorsionează mai puțin concurența decât ajutoarele sectoriale. Cercetarea și dezvoltarea, protecția mediului, economisirea de energie, susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, crearea de locuri de muncă, promovarea pregătirii profesionale și dezvoltarea regională, constituie principalele obiective orizontale urmărite prin ajutoarele de stat. În schimb, ajutoarele acordate pentru sectoare precise sunt mult mai susceptibile de a distorsiona concurența decât ajutoarele orizontale și ele vizează, în general, alte obiective decât slăbiciunile constatate ale pieței. Cu atât mai mult cu cât o mare parte din acestea sunt destinate salvării și restructurării întreprinderilor în dificultate, un astfel de tip de ajutoare este mult mai susceptibil de a antrena distorsiuni ale concurenței.

Structura și dimensiunea ajutoarelor orizontale variază puternic de la un stat membru la altul.

Ajutoarele pentru întreprinderi mici și mijlocii (IMM).

Caracterizare generală

La reuniunea de la Cannes din iunie 1995, în concluziile sale, Consiliul subliniază rolul important pe care îl joacă IMM în economia europeană prin înființarea de noi locuri de muncă, pregătirea forței de muncă, crearea și dezvoltarea de noi produse și servicii.

În această direcție se subliniază activitatea lor inovatoare și suplețea în a se adapta în mai mare măsură decât întreprinderile mari, întreținând jocul concurenței și permițând redistribuirea cu ușurință a resurselor din sectoarele în declin către sectoarele viabile. În consecință, IMM contribuie și la promovarea coeziunii sociale.

Totuși, în comparație cu marile întreprinderi, dezvoltarea IMM este frânată de o serie de factori. Principalele deficiențe ale pieței constatate în cazul IMM sunt legate de imperfecțiunile pieței de capital, ele având dificultăți mai mari în a accede la sursele de finanțare întrucât finanțatorii nu dispun de informații suficiente asupra rentabilității și perspectivelor de succes ale acestora. Problema este amplificată și prin faptul că IMM nu pot oferi decât garanții limitate creditorilor. Alte deficiențe ale pieței comune, invocate în cazul IMM constau în faptul că datorită resurselor restrânse de care dispun, ele nu au acces la suficiente surse de informare (în special, asupra noilor tehnologii și asupra noilor piețe noi) și, din aceasta cauză, sunt mult mai vulnerabile la constrângerile administrative și la modificările reglementărilor comparativ cu întreprinderile mari care au posibilități sporite de diversificare a activității. Toate aceste dificultăți împiedică dezvoltarea IMM, în special în faza de început, fapt ce justifică acordarea cu regularitate a ajutoarelor de stat.

Unii economiști consideră că alte politici ar putea remedia mai eficient aceste dificultăți de piață, respectiv prin tratarea la sursă. În acest sens, este menționată acordarea unui ajutor financiar direct către IMM. Astfel, dacă problema constă în accesul IMM la capital, cel mai bun răspuns ar fi susținerea creării unor instituții financiare specializate sau a unor organisme de evaluare financiară pentru IMM, încurajând capitalul pentru investiții sau ușurând accesul IMM la piețele de capital (Regulile comunitare privind concurența aplicabile ajutoarelor de stat vizând furnizarea capitalului pentru investiții sau promovarea capitalului pentru investiții, în special către IMM, au fost stabilite în 2001). Dacă problema constă în accesul cu dificultate la sursele de informații sau în costurile ridicate ale acestora, este necesar de a se veghea la difuzarea informațiilor pentru ca toate întreprinderile să aibă acces la ele și să se reducă sarcina reglementării care presează asupra acestora.

Ca urmare, autoritățile publice trebuie să examineze fiecare caz în parte pentru a vedea care mijloace sunt mai adecvate pentru remedierea imperfecțiunilor pieței care prejudiciază IMM: ajutoarele de stat, serviciile de

consiliere și informare, intensificarea reformelor structurale sau toate aceste măsuri combinate. În consecință, este necesară o evaluare continuă a contribuției ajutoarelor și a intensității acestora în raport cu celelalte mijloace de acțiune.

Comparația între performanțele IMM și cele ale marilor întreprinderi

Marile întreprinderi au o performanță superioară IMM în ceea ce privește productivitatea muncii și, într-un mod mai puțin evident, în ceea ce privește rentabilitatea. Distribuția sectorială explică variația în funcție de mărimea întreprinderii și de statele membre, dar în general, cea mai bună performanță a marilor întreprinderi apare ca urmare a unui fenomen structural (de exemplu, în sectorul de prelucrare) și este legată de stadiul economiilor și de efectele puterii de piață.

Ajutoarele de stat, investiții de capital și crearea de întreprinderi

Informațiile disponibile și literatura de specialitate confirmă ipoteza conform căreia atât factorii pozitivi (prosperitatea economică), cât și factorii negativi (șomajul) afectează în mod deosebit crearea de întreprinderi. Micii întreprinzători subliniază două obstacole și anume: problema financiară (în faza inițială și în primii ani de activitate) și absența informațiilor corespunzătoare. În această situație, ajutoarele publice sunt considerate ca o sursă de finanțare utilă, dar lansarea propriu-zisă a unei noi întreprinderi nu pare să fie dependentă de acestea.

Ajutoarele de stat pentru IMM și cadrul reglementar și administrativ aferent pieței interne

Prin acordarea de ajutoare, compatibile cu Tratatul, întreprinderilor mici și mijlocii statele membre pot să contribuie la eliminarea handicapurilor care se manifestă din perspectiva concurenței și care rezultă din deficiențele pieței. Dar, numai acordarea de ajutoare nu oferă decât o imagine incompletă asupra efectului global al intervențiilor publice asupra performanțelor IMM; performanța acestora este afectată, într-un mod deloc neglijabil, de mediul în care întreprinderea își desfășoară activitatea.

Astfel, dacă autoritățile publice creează un cadru de reglementare și administrativ complicat, vor rezulta costuri suplimentare pentru IMM, comparativ cu cele aferente întreprinderilor mari, făcându-le vulnerabile din punct de vedere al obstacolelor reglementare și administrative. De aceea, este necesar să se utilizeze într-un mod coerent diferite instrumente capabile să promoveze dezvoltarea de IMM.

Nu există o unitate precisă care să permită măsurarea efectelor pozitive și negative ale diferitelor intervenții publice și impactul lor real asupra IMM. Totuși, există diverși indicatori care măsoară incidența diferită

a acțiunii autorităților publice asupra întreprinderilor, în general și asupra IMM, în special. Prin combinarea indicatorilor cu datele privind ajutoarele de stat pentru IMM se poate obține o imagine mai completă și mai precisă asupra susținerii nete a IMM prin aportul statelor membre. Efectele pozitive scontate ale unui ajutor ar putea fi anihilate în parte, de o cheltuială administrativă excesivă sau de o legislație ineficientă. Sau, efectul aceluiași volum de ajutor ar putea să fie întărit de alte politici care au impact benefic asupra IMM.

Politica comunitară în domeniul ajutoarelor pentru IMM

Comisia a recunoscut întotdeauna importanța IMM și a arătat că ele „joacă un rol decisiv în crearea de locuri de muncă și în general ele constituie un factor de stabilitate socială fiind un motor economic”.

În Regulamentul Comisiei (CE) nr. 70 din 12 ianuarie 2001 de aplicare a articolelor 87 și 88 din Tratat la ajutoarele pentru IMM (JO L 10, p.33, Preambul, p. 4), se arată că aceste întreprinderi „întâmpină deseori dificultăți în ceea ce privește obținerea de finanțare și credite, având în vedere reticența anumitor piețe financiare de a-și asuma riscuri datorită garanțiilor limitate pe care acestea le pot oferi”. Resursele lor limitate pot restrânge și accesul la informație, în special în ceea ce privește noile tehnologii și piețele potențiale.

În această situație, Comisia a căutat să creeze un mediu în care ajutoarele pentru aceste întreprinderi să fie tratate mai favorabil, cu condiția ca respectivele ajutoare să nu afecteze comerțul în mod disproporționat în raport cu contribuția lor la îndeplinirea obiectivelor comunitare autorizate de articolul 87, § 3, lit. c) din Tratat.

Pentru a oferi o orientare atât statelor membre cât și acestor întreprinderi, Comisia și-a clarificat politica printr-o gamă de linii directoare. Astfel, Liniile directoare elaborate de Comisie în anul 1992 (JO C. 213, p. 2) au fost înlocuite, în anul 1996, cu altele noi, mai cuprinzătoare (JO C. 213, p. 4.). Scopul acestora era acela de a informa statele membre asupra reglementărilor pe care intenționa să le aplice în ceea ce privește verificarea ajutoarelor pentru IMM, pentru ca statele membre să știe ce li se cere în procesul de verificare, precum și asupra faptului că ele vor beneficia de tratament egal.

Regulamentul Consiliului nr. 994 din 7 mai 1998 de aplicare a articolelor 87 și 88 din Tratat autorizează Comisia pentru prima dată, să adopte reglementări privind declararea unor categorii de ajutoare de stat ca fiind compatibile cu piața comună și să le excepteze de la obligația de notificare prevăzută la articolul 88, § 3, din Tratat.

Scopul Regulamentului era modernizarea modului de utilizare a procedurilor de ajutor de stat prin împuternicirea statelor membre de a-și administra singure unele categorii de ajutor de stat permițând astfel

Comisiei să-și concentreze resursele asupra unor cazuri mai complexe. Acest sistem va contribui la simplificarea administrativă nu numai la nivelul Comisiei, dar și statele membre vor putea să aplice mai repede schemele și măsurile de ajutor, în condiții de transparență crescută și prin interpretarea legală a întregii proceduri.

Având în vedere aceste considerente, Comisia a acordat prioritate reglementării ajutoarelor de stat acordate IMM. Rezultatul procesului de reglementare a fost elaborarea de către Comisie a *Regulamentului nr. 70 din 12 ianuarie 2001 privind aplicarea articolelor 87 și 88 din tratatul CE pentru ajutoarele de stat în favoarea IMM*¹.

În general, acest regulament urmează direcțiile stabilite prin liniile directoare deja existente întrucât experiența a arătat că nu este necesară o distanțare de acestea. Având în vedere că toate tipurile de ajutor implicate în liniile directoare cu privire la IMM cad și sub incidența acestui regulament, liniile directoare anterioare nu mai sunt în vigoare.

Trebuie precizat că nici liniile directoare anterioare și nici noul regulament nu se referă la ajutoarele de stat pentru sectoare specifice, cum ar fi: industria cărbunelui, siderurgie, construcții navale, transport, agricultura, piscicultura etc. Pentru aceste sectoare, Comisia a elaborat linii directoare sau regulamente specifice.

Pe lângă aceasta, articolul 1 din Regulamentul cu privire la IMM exclude aplicabilitatea în cazul produselor pentru export, cuprinse în Anexa II a Tratatului, precum și ajutoarele destinate utilizării bunurilor realizate pe plan intern în detrimentul bunurilor importate.

Definiția IMM

La definirea IMM trebuie să se aibă în vedere următoarele:

- să nu fie atât de largă încât să cuprindă și întreprinderi care nu au neapărat efectele externe benefice ori dezavantajele care caracterizează IMM;
- trebuie să fie simplă;
- în ceea ce privește ajutorul pentru investiții, trebuie să se facă deosebirea între întreprinderea mică și întreprinderea mijlocie.

Regulamentul precizează că „pentru a elimina diferențele care ar putea da naștere la denaturări ale concurenței, pentru a facilita coordonarea dintre diversele inițiative comunitare și naționale cu privire la IMM, precum și din considerații de claritate administrativă și interpretare legală, definiția IMM [...] trebuie să fie cea stabilită prin Recomandarea Comisiei 96/280/CE din 3 aprilie 1996”.

---

¹ Jurnalul Oficial L 10 din 13.01.2001.

În conformitate cu această recomandare, definiția IMM se aplică oricărei întreprinderi care îndeplinește următoarele criterii:

- a) are mai puțin de 250 salariați (pentru o întreprindere mijlocie) sau mai puțin de 50 de angajați (pentru o întreprindere mică);
- b) are cifra de afaceri anuală care nu depășește 40 milioane euro, fie un bilanț contabil anual ce nu depășește 27 milioane euro (pentru întreprinderea mijlocie) și 7 milioane euro sau un bilanț contabil anual care nu depășește 5 milioane euro (pentru întreprinderea mică);
- c) întreprinderea îndeplinește criteriul independenței.

Criteriul independenței este menit să asigure faptul că, în definiție sunt cuprinse numai IMM cu adevărat independente, respectiv, acele activități care au probleme tipice IMM, cum ar fi furnizarea de capital. Aceasta cerință este îndeplinită cu excepția situației în care 25% sau mai mult din capital sau drepturile de vot sunt deținute de o singură întreprindere sau în comun de mai multe întreprinderi care nu se încadrează în definițiile de mai sus. Acest prag poate fi depășit în două cazuri:

- dacă întreprinderea este deținută de instituții publice de investiții, societăți de capital de risc sau investitori instituționali, cu condiția să nu exercite nici un control individual sau comun;
- dacă are capitalul repartizat în așa fel încât să nu fie posibil să se stabilească cine este deținătorul și dacă întreprinderea declară că poate presupune în mod legitim că nu este deținută în proporție de 25% sau mai mult de către o singură întreprindere sau în comun de către mai multe întreprinderi care nu se încadrează în definițiile pentru IMM.

În felul acesta, definițiile pentru IMM sunt generoase și, în mod normal, cuprind chiar întreprinderi de dimensiuni mari. Dar trebuie reținut faptul că, potrivit Recomandării cu privire la definiția IMM, plafoanele pentru cifra de afaceri totală și bilanțul pot fi revizuite la fiecare patru ani.

Evaluarea întreprinderilor mici și mijlocii

Potrivit articolului 87, § 3 lit. c) din Tratat, un ajutor poate fi considerat compatibil cu piață comună dacă facilitează dezvoltarea unor activități economice sau zone economice și dacă ajutorul respectiv nu afectează negativ condițiile comerciale dintre statele membre.

Ca urmare, pentru ca un ajutor să fie exceptat de la obligația de notificare prealabilă la Comisie, trebuie să îndeplinească condițiile menționate în Preambulul Regulamentului Comisiei cu privire la IMM, dar formularea din Liniile directoare a fost mai bine structurată. Aceste condiții sunt următoarele:

- măsura de ajutor trebuie să aibă caracterul unui stimulent: în nici o împrejurare nu trebuie să aibă ca unic efect reducerea continuă sau periodică a costurilor pe care ar trebui să le suporte întreprinderea în

mod firesc, lăsând starea de fapt nemodificată, așa cum se întâmplă în cazul ajutorului de operare;

- ajutorul de stat trebuie să fie necesar pentru îndeplinirea obiectivelor pe care forțele pieței singure nu le pot atinge;
- obiectivele urmărite trebuie să fie de interes comunitar;
- ajutorul de stat trebuie să fie proporțional cu handicapurile care trebuie depășite pentru a se obține beneficiile socioeconomice dorite în baza interesului comunitar, adică efectul pozitiv trebuie să întrecă efectul dăunător al ajutorului de stat asupra concurenței și comerțului.

Categoriile de ajutor eligibile

Regulamentul cu privire la IMM enumeră categoriile de ajutoare care trebuie să fie considerate compatibile cu piața comună în sensul articolului 87, § 3 din Tratat și care vor fi exceptate de la cerința de notificare prevăzută la articolul 88, § 3 din Tratat, indiferent dacă este vorba de un ajutor individual sau de o schemă de ajutor care îndeplinește condițiile enumerate la articolul 4 din regulament (cu trimitere expresă la regulament).

O categorie de ajutor considerată exceptată este *cel pentru achiziționarea de active corporale și necorporale* din interiorul sau din afara Comunității, dacă îndeplinește următoarele condiții:

- I. intensitatea brută a ajutoarelor din *afara zonelor care se califică pentru ajutor regional* nu trebuie să depășească următoarele niveluri: 15% în cazul întreprinderilor mici și 7,5% în cazul întreprinderilor mijlocii;
- II. intensitatea brută a ajutoarelor în *afara zonelor care nu se califică pentru ajutor regional* nu trebuie să depășească următoarele niveluri: ajutorul regional autorizat plus 10% brut în zonele implicate de articolul 87, § 3, lit. c) din Tratat, cu condiția că intensitatea totală netă să nu depășească 30%; ajutorul regional autorizat plus 15% brut în zonele implicate de articolul 87, § 3, lit. a) din Tratat, cu condiția ca intensitatea totală netă să nu depășească 75%.

Se pot aplica și plafoane mai mari de ajutor regional, cum ar fi cele stabilite de harta aprobată de Comisie, dacă ajutorul este acordat pentru păstrarea investiției de către regiunea care l-a primit timp de cel puțin 5 ani și contribuția beneficiarului să fie de cel puțin 25%.

O altă categorie de ajutor exceptat o constituie *ajutorul pentru consultanță și alte servicii și activități* în condițiile următoare:

- a) În cazul serviciilor prestate de consultanți externi, ajutorul brut nu trebuie să depășească 50% din costurile acestor servicii. Serviciile respective nu trebuie să constituie activități continue sau periodice fără legătură cu cheltuielile obișnuite de exploatare ale întreprinderii (de exemplu: consultanța fiscală de rutină, servicii juridice regulate, publicitate).

Liniile directoare din 1996 sugerează că serviciile de consultanță cuprind acele servicii prestate IMM nou înființate sau cele de formare profesională a personalului în domenii cum ar fi: managementul, problemele financiare, tehnologiile noi (în special tehnologia informației), controlul poluării, protecția drepturilor de proprietate intelectuală și aspecte asemănătoare, sau serviciile prestate în scopul evaluării fezabilității noii activități economice. Cu toate acestea, înainte de a se acorda asistență întreprinderii, trebuie, în prealabil, să se asigure îndeplinirea următoarelor condiții:

- I. difuzarea de cunoștințe și informații nu poate fi transformată, pe termen scurt, în avantaj comercial direct asupra altor firme;
- II. cunoștințele dobândite au caracter general și nu se referă la nevoile specifice ale firmei;
- III. ajutorul îndeplinește cerințele de acordare punctuale/exceptionale privind conducerea firmei, metodele de producție, produsele și piețele;
- IV. ajutorul presupune cheltuieli modeste.

b) În cazul ajutorului de participare la târguri și expoziții, ajutorul brut nu trebuie să depășească 50% din costurile suplimentare aferente închirierii, ridicării și funcționării standului. Aceasta exceptare se va aplica numai în cazul primei participări a întreprinderii la un târg sau la o expoziție.

În ceea ce privește exceptarea *ajutoarelor individuale mari*, potrivit articolul 6 din Regulamentul Comisiei cu privire la IMM, acestea trebuie să îndeplinească concomitent următoarele condiții:

a) Totalul costurilor eligibile ale întregului proiect trebuie să se situeze sub 25 milioane euro și

- în zonele care nu se califică pentru ajutor regional, intensitatea brută a ajutorului este mai mică de 50% din acele plafoane aplicabile în cazul activelor corporale și necorporale din afara zonelor care se califică pentru ajutor regional, *sau*
- în zonele care se califică pentru ajutor regional, intensitatea brută a ajutorului este mai mică de 50% din plafonul net de ajutor stabilit pe harta ajutoarelor regionale pentru zona respectivă;

b) Totalul nivelului brut al ajutorului este mai mic de 15 milioane euro.

Calcularea plafoanelor menționate mai sus se face pe baza unuia din următoarele două criterii:

a) Ca procent al costurilor eligibile ale investiției. Costurile eligibile trebuie să fie costurile legate de investițiile în terenuri, clădiri, instalații și echipamente.

În sectorul transporturilor, cu excepția materialului rulant pentru calea ferată, mijloacele și echipamentele de transport nu vor fi incluse în costurile eligibile. Costurile eligibile ale investiției necorporale vor fi costurile achiziției de tehnologii.

b) Ca procent din costurile de salarizare a angajaților. În acest caz, atunci când ajutorul se calculează pornind de la locurile de muncă create, nivelul ajutorului trebuie să fie examinat ca procent din costurile de salarizare pe o perioadă de doi ani, în ceea ce privește locurile create în următoarele condiții:

- crearea locurilor de muncă trebuie să fie legată de realizarea unui proiect de investiții sub formă de active corporale sau necorporale. Locurile de muncă trebuie să fie create în termen de trei ani de la finalizarea investiției;
- proiectul de investiții trebuie să ducă la creșterea netă a numărului de angajați din întreprinderea respectivă, în comparație cu media pe ultimele 12 luni și
- locurile de muncă create trebuie păstrate pe o perioadă de minim 5 ani.

Potrivit prevederilor articolului 8 din Regulamentul Comisiei cu privire la IMM, atunci când se stabilește nivelul ajutorului de stat primit de către o întreprindere, nu are importanță sursa de proveniență a asistenței financiare: respectiv dacă este un ajutor acordat în întregime din surse interne sau parțial finanțat de Comunitate din Fondurile structurale, în special Fondul European de Dezvoltare Regională.

În Regulamentul Comisiei cu privire la IMM, la articolul 2, sunt definiți următorii termeni:

- *investiția în active corporale* este investiția în active fizice legate de înființarea unei întreprinderi noi, extinderea întreprinderii existente sau angajarea într-o activitate care presupune schimbarea fundamentală a produsului sau a procesului de producție de pe amplasamentul existent (în special prin raționalizare, diversificare sau modernizare). Investiția în active fizice realizată sub forma preluării unei unități economice care și-a încetat activitatea sau care și-ar fi încetat activitatea dacă nu ar fi fost cumpărată trebuie considerată tot investiție corporală;

- *investiția în active necorporale* este investiția în transferul de tehnologii prin achiziția de drepturi de brevete, licențe, know-how sau cunoștințe tehnice ne brevetate;

- *intensitatea brută a ajutorului* reprezintă nivelul ajutorului exprimat ca procent din costurile eligibile ale proiectului. Toate cifrele vor fi utilizate înainte de deducerea impozitării directe. Acolo unde ajutorul este acordat sub altă formă decât asistența financiară nerambursabilă, nivelul ajutorului trebuie să fie echivalentul în asistență financiară. Ajutorul plătit în mai multe rate trebuie scontat la valorile sale din momentul acordării. Rata dobânzii care va fi utilizată pentru scontare și pentru calcularea nivelului ajutorului în cazul unui împrumut cu dobândă mică trebuie să fie rata de referință aplicabilă în momentul acordării;

• *intensitatea netă a ajutorului* înseamnă nivelul ajutorului fără impozit, exprimat ca procent din costurile eligibile ale proiectului.

Sinteza legislației privind ajutoarele pentru IMM este prezentată în tabelul nr. 5.

Tabelul nr. 5a

Sinteza legislației privind ajutoarele pentru IMM

Legislația aplicabilă	<ul style="list-style-type: none"> Regulamentul Comisiei (CE) din 12 ianuarie 2001 de aplicare a articolelor 87 și 88 din Tratat la ajutoarele de stat pentru IMM-uri, JO L 010,13.1.2001.
Valabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Până la 31 decembrie 2006.
Scopul	<ul style="list-style-type: none"> Toate măsurile de ajutor de stat acordate IMM din toate sectoarele.
	<ul style="list-style-type: none"> Excepții: <ul style="list-style-type: none"> - activități legate de producția, achiziția sau comercializarea produselor agricole enumerate în Anexa 1 la Tratat; - ajutoare pentru activități de export; - ajutoare care depind de utilizarea produselor interne în defavoarea celor importate.
Definiția IMM	<ul style="list-style-type: none"> întreprindere mijlocie: <ul style="list-style-type: none"> - are mai puțin de 250 salariați și i) o cifră de afaceri anuală care nu depășește 40 milioane euro, sau ii) un bilanț anual care nu depășește 27 milioane euro și - este independentă. întreprindere mică: <ul style="list-style-type: none"> - are mai puțin de 50 de angajați și i) o cifră de afaceri anuală care nu depășește 7 milioane euro, sau ii) un bilanț contabil care nu depășește 5 milioane euro, și - este independentă. La determinarea pragurilor este necesar să se cumuleze cifrele relevante pentru întreprinderea beneficiară și pentru toate întreprinderile pe care le controlează direct sau indirect prin deținerea a 25% sau mai mult din capital sau din drepturile de vot. Întreprinderi independente sunt acelea care nu sunt deținute în proporție de 25% sau mai mult din capital sau din drepturile de vot de către o singură întreprindere sau în comun de mai multe întreprinderi.

Costuri eligibile	<ul style="list-style-type: none"> • Ajutor pentru investiții - investiție în active corporale: <ul style="list-style-type: none"> i) în legătură cu crearea sau extinderea de activități noi; ii) în legătură cu schimbarea fundamentală a produsului sau a procesului de producție; iii) costurile de salarizare ale locurilor de muncă nou create. - investiții în active necorporale: <ul style="list-style-type: none"> i) investiția în transferul de tehnologii prin achiziția de drepturi de brevete, licențe; ii) know-how sau cunoștințe tehnice ne brevetate • Ajutor de stat pentru consultanță și alte servicii și activități - consultanță, difuzarea cunoștințelor, participarea la târguri și expoziții.
-------------------	--

Tabelul nr. 5b

Ajutor maxim/ ajutor exceptat		Reglementări generale	Zonele de la articolul 87, § 3 (a)	Zonele de la articolul 87, § 3 (c)
	• Ajutor pentru investiții			
	- Întreprinderi mici	15%	+ 15%*	+10%**)
	- întreprinderi mijlocii	7,5%		
	• Ajutor „soft” (cu dobândă preferențială)		50%	
Cerința de notificare	<ul style="list-style-type: none"> • Nu se acordă exceptări dacă: <ul style="list-style-type: none"> - Costul total eligibil al proiectului este de cel puțin 25 milioane euro și i) în zonele care nu se califică pentru ajutorul regional, intensitatea brută este sub 50% din plafoanele aplicabile în cazul ajutoarelor sub formă de investiții în active corporale și necorporale din afara zonelor care se califică pentru ajutor regional sau ii) în zonele care se califică pentru ajutor regional, intensitatea netă a ajutorului este sub 50% din plafoanele de ajutor net stabilite pe harta ajutoarelor regionale pentru zona implicată; - Nivelul total al ajutorului brut este mai mic de 15 milioane euro. 			

*) se pot aplica plafoane mai mari de ajutor de stat, cu condiția ca intensitatea netă să nu depășească 75%, iar contribuția beneficiarului la finanțare să fie de cel puțin 25%.

***) se pot aplica plafoane mai mari de ajutor de stat cu condiția ca intensitatea netă să nu depășească 30%, iar contribuția beneficiarului la finanțare să fie de cel puțin 25%.

3.4. Ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea agenților economici în dificultate

Având în vedere creșterea nivelului de integrare europeană (de exemplu, prin introducerea monedei unice) și, în consecință, intensificarea comerțului intracomunitar, diversele ajutoare ad-hoc acordate de statele membre agenților economici de pe teritoriul lor au un impact mult mai mare asupra condițiilor de concurență din cadrul Comunității. Ca urmare, Comisia s-a angajat să restricționeze politicile de ajutoare și în sectorul deosebit de sensibil al ajutoarelor de stat pentru salvare și restructurare.

Ajutorul de stat pentru salvarea de la faliment a întreprinderilor aflate în dificultate și pentru susținerea lor să se restructureze poate fi considerat legal numai dacă îndeplinește anumite condiții.

De exemplu, din considerente de politică socială sau regională, ajutorul de stat se justifică prin nevoia de a lua în considerare rolul benefic pe care îl joacă întreprinderile mici și mijlocii în economie sau, în mod excepțional, prin necesitatea de a păstra o structură de piață concurențială, iar dispariția unor agenți economici ar putea duce la crearea unui monopol sau la o situație de oligopol, potrivit precizărilor de la punctele 2 și 3 din Liniile directe cu privire la ajutoarele pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor în dificultate.

Baza legală pentru astfel de excepții este, așa după cum am menționat și anterior, articolul 87, § 3, lit. c privind ajutorul pentru facilitarea dezvoltării unor activități economice sau a unor zone economice.

Evoluția reglementărilor privind ajutoarele de salvare-restructurare a întreprinderilor aflate în dificultate

Prevederea de la articolul 87, § 1 din Tratat referitoare la interdicția unor ajutoare de stat acoperă și asistența publică pentru întreprinderile aflate în dificultate. Așa după cum am menționat, singura prevedere în baza căreia ajutorul pentru salvare și restructurare a întreprinderilor aflate în dificultate poate fi considerat compatibil cu piața comună se află la articolul 87, § 3 lit. c din Tratat. În baza acestei prevederi, prin Liniile directe, la punctul 19, este prevăzut că numai Comisia are puterea de a autoriza „ajutor pentru facilitarea dezvoltării unor activități economice (...) dacă ajutorul respectiv nu afectează în mod negativ condițiile comerciale de o manieră ce contravine interesului comun.”

Linii directe

Primele Linii directe cu privire la ajutoarele de stat pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor aflate în dificultate au fost adoptate de

Comisie în anul 1994 (JO C. 283. p. 12). Aceste Linii directoare au fost revizuite periodic, în funcție de noile aspecte apărute care se cereau clarificate și reglementate. Astfel, în anul 1997, Comisia a emis noi Linii directoare (JO C. 283, p. 2) valabile până la 31 decembrie 1999.

În aceste Linii directoare, Comisia a introdus reglementări specifice pentru agricultură. Liniile directoare din 1997 au fost revizuite în anul 1999, intrând în vigoare la 9 octombrie 1999. Aceste Linii directoare ale Comunității cu privire la ajutoarele de salvare și restructurare pentru întreprinderile aflate în dificultate, au expirat în octombrie 2004.

Prin aceste Linii directoare, Comisia a încercat să limiteze volumul ajutoarelor ad-hoc pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor aflate în dificultate care, în ciuda lipsei de justificare din punct de vedere al politicii economice, au fost totuși esențiale din punct de vedere al politicii sociale.

Scopul ajutoarelor de salvare și restructurare

Necesitatea limitării asistenței de stat pentru agenți economici a determinat Comisia să reducă cercul acelor care fac obiectul exceptării prevăzută în articolul 87, § 3, lit. c) din Tratat, la întreprinderile aflate în dificultate, ceea ce a făcut ca ajutoarele pentru agenții economici noi și societăți aparținând unor grupuri de afaceri mai mari să fie supuse unor restricții mai severe.

De asemenea, pentru întreprinderile mari se aplică reglementări mult mai severe decât în cazul IMM, iar agenții economici situați în zone asistate pot conta pe condiții preferențiale. Și agenții economici din sectorul agricol se bucură de un tratament special.

Așa după cum am arătat, reglementările privind ajutoarele de stat pentru salvare și restructurare privesc sprijinul acordat de statele membre întreprinderilor în dificultate.

În conformitate cu prevederile punctelor 4, 5 și 6 din Liniile directoare o întreprindere în dificultate este un agent economic care nu poate, prin propriile resurse sau fonduri, pe care reușește să le obțină de la proprietari/acționari sau creditori, să elimine pierderile care, fără o intervenție din afară, din partea autorităților publice, îl vor condamna, aproape sigur, pe termen scurt sau mediu, la faliment.

În plus, sunt considerate ca fiind în dificultate:

- societățile cu răspundere limitată care, în orice împrejurare dată și indiferent de mărime, au pierdut mai mult de jumătate din capitalul lor, iar din acesta, mai mult de un sfert a fost pierdut în cursul ultimelor 12 luni;
- societățile cu răspundere limitată care și-au pierdut mai mult de jumătate din fondurile lor iar din acestea, mai mult de un sfert au fost pierdute în cursul ultimelor 12 luni;

- orice altă întreprindere care îndeplinește criteriile din legislația națională de a face obiectul procedurilor de insolvență colectivă. În acest caz, unii teoreticieni consideră că o intervenție de natura ajutorului de stat implicată în aceste proceduri nu mai este capabilă să depășească criza.

În ciuda definiției stricte și precise a întreprinderii în dificultate cuprinsă în Liniile directoare, la punctul 5 din acestea se prevăd doar câteva trăsături ale respectivului agent lăsându-se astfel, suficient spațiu pentru interpretări ulterioare ale definiției.

Simptomele obișnuite ale unei întreprinderi aflată în dificultate, identificate și precizate în Liniile directoare la punctul 6, sunt: *creșterea pierderilor, scăderea cifrei de afaceri, creșterea stocurilor, supracapacitate, scăderea fluxului de numerar, creșterea datoriilor, creșterea cheltuielilor cu dobânzile și scăderea sau anularea valorii nete a activelor*. Cu toate acestea, simptomele enumerate nu sunt decât exemple de eventuale indicații asupra stării de sănătate a întreprinderii.

Prevederile punctului 7 din Liniile directoare se referă la societățile nou create inclusiv cazurile în care acestea provin din lichidarea unei societăți anterioare sau din simpla preluare a activelor acesteia. O asemenea societate nu este eligibilă pentru salvare sau restructurare chiar dacă poziția sa financiară nu este sigură. Aceasta, pe considerentul că, înainte de a se solicita asistență de stat pentru salvare sau restructurare, agentul economic trebuie să se înființeze ca o societate care poate să facă față presiunii concurențiale de pe o piață liberă.

În ceea ce privește o societate care aparține unui grup, prevederile punctului 8 din Liniile directoare arată că această societate este eligibilă pentru ajutorul de salvare sau restructurare numai dacă poate demonstra că dificultățile sale îi aparțin în totalitate și nu sunt rezultatul unei repartizări arbitrare a costurilor în cadrul grupului respectiv iar dificultățile sunt prea grave pentru a putea fi rezolvate numai de grupul respectiv.

Cu toate acestea, Liniile directoare nu acoperă toate sectoarele economiei. Astfel, ele nu se aplică la sectoarele vizate de Tratatul CECO și la cele care fac obiectul unor reglementări specifice, cum ar fi: construcții navale, industria vehiculelor cu motor și sectorul aeronautic.

Ajutorul de salvare

Ajutorul de salvare este menit să mențină o întreprindere în dificultate pe linia de plutire pe perioada necesară întocmirii unui plan de restructurare sau lichidare. Ca urmare, ajutorul de salvare reprezintă o asistență temporară și trebuie să se limiteze la împrumuturi și garanții, cu excepția situației în care, prin alte texte ale Comisiei cu privire la ajutoarele de stat, se prevede altfel.

Potrivit punctului 14 din Liniile directoare, ajutorul de salvare, pentru a obține aprobarea Comisiei, trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- a) împrumuturile trebuie să fie acordate cu o dobândă cel puțin la nivelul dobânzii la împrumuturile acordate agenților economici care activează în condiții de eficiență, în special cu dobânzile de referință adoptate de către Comisie;
- b) ajutorul trebuie să fie legat de împrumuturi care trebuie rambursate pe o perioadă de maxim 12 luni de la eliberarea ultimei tranșe către societate;
- c) ajutorul trebuie să fie justificat de existența unor dificultăți sociale grave pentru a evita propagarea unor efecte negative asupra altor state membre;
- d) în cursul a 6 luni, trebuie să se notifice la Comisie un plan de restructurare sau lichidare ori dovada că împrumutul a fost integral rambursat și/sau garanția s-a încheiat;
- e) valoarea ajutorului trebuie să se limiteze la ceea ce este necesar pentru a menține firma funcțională pe perioada pentru care a fost autorizat. El trebuie să acopere costurile cu salariile sau aprovizionările curente pentru aceasta perioadă.

Inițial, ajutorul pentru salvare poate fi autorizat pentru o perioadă de 6 luni sau, dacă statul membru în cauză a înaintat un plan de restructurare în acest interval de timp, până în momentul în care Comisia ajunge la o decizie cu privire la planul respectiv.

La punctul 24 din Liniile directoare se arată că, în cazuri excepționale, Comisia poate prelungi perioada inițială de 6 luni.

Având în vedere caracterul excepțional al ajutorului de salvare, deoarece acesta este menit să mențină întreprinderea în funcțiune pe o perioadă limitată de timp, respectiv până la luarea unei decizii privind viitorul său, Comisia nu va autoriza repetarea asistenței către aceeași întreprindere (punctul 25 din Liniile directoare).

Ajutorul de restructurare

Ajutorul de restructurare este destinat să refacă, pe termen lung viabilitatea unei firme, pe baza unui plan fezabil, coerent și simplu. Acest ajutor, potrivit prevederilor punctului 11 din Liniile directoare, presupune unul sau mai multe din următoarele elemente: reorganizarea și raționalizarea activităților întreprinderii pe baze mai eficiente, ceea ce înseamnă de fapt retragerea din activitățile nerentabile, restructurarea activităților existente care pot redeveni competitive și, eventual, diversificarea în direcția unor activități noi și viabile.

La punctul 28 din Liniile directoare, Comisia a precizat că ajutorul de restructurare generează preocupări deosebite legate de concurență pentru

că poate transfera o cotă neloială a poverii de ajustare structurală și a problemelor sociale și economice asupra altor producători care sunt nevoiți să se descurce fără ajutor și asupra altor state membre.

Numai în condițiile în care se poate demonstra că nu contravine intereselor comunitare, acest tip de ajutor se poate acorda. Denaturarea concurenței trebuie compensată cu beneficii ulterioare și, dacă este cazul, trebuie să existe măsuri compensatorii adecvate în favoarea concurenților.

Pentru ca ajutorul de restructurare să fie aprobat de Comisie trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

i. firma căreia i se acordă ajutorul trebuie să fie **eligibilă**. Ea trebuie să se califice ca o întreprindere în dificultate în sensul punctului 30 din Liniile directoare;

ii. **refacerea viabilității firmei**. În vederea refacerii viabilității pe termen lung, într-un grafic de timp rezonabil și pe baza unor ipoteze realiste legate de viitoarele condiții de operare, statul membru implicat trebuie să asigure implementarea planului de restructurare aprobat de Comisie. Acest plan de restructurare trebuie să aibă la bază un studiu de piață corespunzător și să dea posibilitatea întreprinderii să avanseze către o structură nouă care să-i ofere viabilitatea pe termen lung și să-i permită să se descurce pe propriile picioare pe o piață concurențială (conform prevederilor de la punctele 31-34 din Liniile directoare);

iii. **evitarea denaturării excesive a concurenței**. Ajutorul poate fi considerat „a contraveni intereselor comune” dacă produce efecte negative asupra concurenților. Pentru evitarea unei astfel de situații, Comisia decide limitarea prezenței întreprinderii pe propria piață după terminarea perioadei de restructurare. Cu cât piața este mai mică și/sau cu cât este mai mic segmentul de piață al întreprinderii, cu atât este mai scăzut riscul afectării concurenței până la limita interzisă. În acest mod se reduce necesitatea limitării obligatorii (cum este în mod normal cazul IMM). Având în vedere că aceste limitări reprezintă un factor compensator în favoarea concurenților, trebuie respectat principiul proporționalității (conform punctelor 35-39 din Liniile directoare);

iv. **limitarea la minim a ajutorului**. Potrivit prevederilor de la punctele 40 - 41 din Liniile directoare, valoarea și intensitatea ajutorului trebuie limitate la strictul necesar pentru ca restructurarea să se efectueze în concordanță cu resursele financiare ale întreprinderii, acționarului sau grupului de afaceri de care aparține. Întreprinderea beneficiară trebuie să participe la procesul de restructurare și cu propriile resurse. Este interzisă folosirea ajutorului în alte scopuri decât refacerea viabilității întreprinderii;

v. **condițiile specifice legate de autorizarea ajutorului**. Acestea sunt menționate la punctul 42 din Liniile directoare. Pe lângă măsurile compensatorii menționate mai sus, Comisia poate impune orice condiții și

obligații pe care le consideră necesare pentru asigurarea conformității cu interesele pieței comune, cum ar fi: obligații asupra beneficiarului de ajutor, îmbunătățiri ale piețelor etc.;

vi. **implementarea integrală a planului de restructurare și respectarea condițiilor.** Liniile directoare, la punctele 43-44, prevăd că întreprinderea trebuie să implementeze integral planul de restructurare și să respecte toate condițiile impuse. În cazul în care operațiunile de restructurare durează mai mulți ani și dacă ajutorul va fi plătit în tranșe, plata fiecărei tranșe de ajutor trebuie să se facă în funcție de implementarea corespunzătoare a etapelor precedente ale planului de restructurare;

vii. **monitorizarea și raportul anual.** Statele membre, potrivit prevederilor punctelor 45-47 din Liniile directoare, vor prezenta rapoarte periodice și detaliate cu privire la punerea în practică a planului de restructurare. În funcție de mărimea întreprinderilor, Comisia va solicita acestora diverse date. Astfel, rapoartele întreprinderilor mari trebuie să conțină toate informațiile de care Comisia are nevoie pentru a putea să monitorizeze implementarea programului de restructurare, graficul plăților către întreprindere și poziția sa financiară, precum și respectarea tuturor condițiilor și obligațiilor stabilite în decizia de aprobare a ajutorului. În schimb, în cazul ajutoarelor pentru IMM, prezentarea anuală a unei copii a bilanțului contabil și a contului de profit și pierderi ale întreprinderii primitoare, în mod normal, ar fi suficientă;

viii. **condiția „prima și ultima dată”.** Pentru a împiedica susținerea neloială a unei întreprinderi, ajutorul de restructurare trebuie acordat o singură dată. De aceea Comisia va urmări atent toate ajutoarele acordate anterior întreprinderii respective. După îndeplinirea anumitor criterii, potrivit prevederilor punctului 52 din Liniile directoare, Comisia poate autoriza ajutorul pentru o întreprindere care preia activele altei întreprinderi chiar dacă aceasta din urmă a fost sprijinită de stat înainte de efectuarea tranzacției de preluare.

La punctul 52 din Liniile directoare se arată că se pot aproba, de către Comisie, amendamente la planul de restructurare existent dacă sunt îndeplinite anumite criterii, cum ar fi: ajustarea măsurilor compensatorii în cazul creșterii valorii ajutorului și invers; noul grafic de implementare poate fi adoptat numai din considerente care rezultă din afara sferei de control a întreprinderii sau a statului membru etc.

Punctele 53-54 din Liniile directoare se referă la ajutorul de restructurare pentru zonele asistate, care face obiectul unor reglementări suplimentare.

Un obiectiv prioritar al politicii Comunității îl constituie coeziunea economică și socială. Ca urmare, la evaluarea ajutorului de restructurare pentru zonele asistate, Comisia va ține seama de considerentele de dezvoltare regională. Cu toate că și în cazul zonelor asistate trebuie

---

respectate toate reglementările generale aplicabile ajutorului de restructurare, condițiile de autorizare pot fi mai puțin stricte în ceea ce privește implementarea măsurilor compensatorii.

Dacă, din perspectiva dezvoltării regionale, se justifică cererea de reducere a capacității, această reducere va fi mai mică în zonele asistate decât în cele neasistate. În plus, pentru a se ține seama de gravitatea mai mare a problemelor regionale în zonele asistate, trebuie să se facă deosebirea între zonele eligibile pentru ajutor regional care se încadrează în prevederile articolului 87, § 3, lit. a) și cele eligibile conform aceluiași articol lit. c) din Tratat.

De asemenea, așa cum se prevede la punctul 55 din Liniile directoare, ajutorul de restructurare pentru IMM va fi tratat diferențiat de cel pentru întreprinderile mari. Aceasta și pentru că asistența pentru IMM nu afectează concurența în asemenea măsură încât să se poată considera că este incompatibilă cu piața comună. Ca urmare, deși unele din principiile generale care se aplică la acordarea ajutorului de restructurare (de exemplu, principiul „prima și ultima dată”) sunt valabile și în cazul IMM, anumite condiții sunt aplicate mai puțin strict (de exemplu, necondiționarea ajutorului de restructurare de măsurile compensatorii sau cerințe mai puțin stricte în ceea ce privește conținutul rapoartelor).

Întrucât restructurarea unei întreprinderi este urmată de cele mai multe ori de măsuri cu caracter social (cum ar fi reducerea numărului de salariați), în multe cazuri, Comisia poate aproba un ajutor pentru acoperirea costurilor sociale ale restructurării. Aceasta pentru că acest tip de ajutor aduce beneficii economice și, dincolo de interesele întreprinderii, facilitează schimbările structurale, diminuând dificultățile generate de acestea. De multe ori acest ajutor servește și la nivelarea diferențelor din perspectiva obligațiilor impuse întreprinderilor prin legislația națională. Astfel, obligațiile ce îi revin unei întreprinderi din perspectiva legislației muncii sau a contractelor colective de muncă încheiate cu sindicatele (cum ar fi: acordarea de măsuri compensatorii pentru disponibilizări și/sau pensionări înainte de termen) fac parte din costurile normale ale activității pe care întreprinderea trebuie să le îndeplinească din resurse proprii.

Ca urmare, orice contribuție a statului la aceste costuri trebuie considerată ajutor care poate fi exceptat din motivele menționate mai sus. Tot din aceste motive și ajutorul pentru formarea și îndrumarea profesională, ajutorul acordat pentru găsirea de locuri de muncă alternative, asistența pentru (re)amplasare) angajare, pentru pregătirea profesională și asistarea angajaților care doresc să demareze o nouă afacere, sunt ajutoare tratate favorabil de către Comisie, cu condiția ca acestea să poată fi identificate în mod clar în planul de restructurare. Prevederile în acest sens sunt cuprinse în Liniile directoare la punctele 56-63.

Reexaminarea Liniilor directoare

Liniile directoare emise în anul 1999 au expirat în octombrie 2004. Reexaminarea s-a concentrat pe evaluarea măsurii în care este necesară aplicarea unor condiții mai stricte pentru ajutoarele acordate întreprinderilor cu dificultăți financiare, urmărind totodată ca aceste mijloace necesare să fie disponibile pentru pregătirea forței de muncă și reangajarea în muncă a muncitorilor concediați.

Din reexaminarea Liniilor directoare au rezultat o serie de probleme, din care, în sinteză, le reținem pe următoarele:

- **Care este momentul în care o societate intră în dificultate financiară?** Nu există o definiție comunitară a noțiunii de „întreprindere în dificultate”, și se pare că este foarte dificil să se dea o definiție valabilă pentru toate statele membre datorită diversității legislației și procedurilor naționale în domeniul insolvenței;
- **Grupuri de societăți.** Potrivit Liniilor directoare, o societate care face parte dintr-un grup nu poate, în principiu, să beneficieze de ajutoare pentru salvare și restructurare fără să poată demonstra că dificultățile societății îi sunt specifice și că acestea nu rezultă din repartizarea arbitrară a costurilor în cadrul grupului, precum și că aceste dificultăți depășesc posibilitățile de rezolvare internă în cadrul grupului. Aceste criterii nu sunt ușor de aplicat și ridică unele probleme, în special atunci când filiala stabilită într-un stat membru este în dificultate financiară dar societatea mamă nu s-a arătat dispusă să o ajute;
- **Urgența.** Liniile directoare din anul 1999 pornesc de la principiul că ajutoarele fac obiectul unei notificări prealabile, dar uneori ajutoarele pentru salvare și restructurare au fost acordate înainte de a fi autorizate de Comisie pentru a evita falimentul întreprinderii. În principiu, orice măsură susceptibilă a fi luată pentru a remedia aceasta situație trebuie să țină seama de obligația de notificare prevăzută la articolul 88, § 3 din Tratat;
- **Principiul „o singură dată”.** Liniile directoare din 1999 stipulează că ajutoarele pentru salvare sunt o operațiune excepțională și recomandă evitarea repetării. Totuși, în virtutea principiului de ajutor acordat o singură dată s-a ajuns în situația ca întreprinderi care nu aveau dreptul la ajutor pentru restructurare să obțină noi ajutoare pentru salvare;
- **Amânări variabile.** Diferitele amânări prevăzute de Liniile directoare din anul 1999 erau lipsite de claritate și, ca urmare, trebuia să fie clarificate;
- **Justificarea.** Acordarea ajutoarelor este necesar să se facă în momentul în care justificarea propunerilor este suficientă din perspectiva atenuării efectelor potențiale de distorsionare a concurenței.

Tendențe și caracteristici ale ajutoarelor pentru salvare și restructurare

O comparație a dimensiunii și structurii ajutoarelor de salvare și restructurare între statele membre nu este concludentă pentru că, în primul rând, prin natura acestor ajutoare trebuie examinată pentru fiecare caz în parte, în funcție de caracteristicile proprii, de exemplu, un singur ajutor de stat acordat într-o sumă mare poate avea mai multă greutate decât toate celelalte cazuri la un loc.

În al doilea rând, recurgerea la ajutoare pentru salvare și restructurare este influențată de nivelul susținerii financiare a diferitelor sectoare economice de către fiecare stat membru și în special, de modul de derulare a proceselor de liberalizare și a gradului atins de acesta în fiecare sector.

În al treilea rând, climatul economic global are influență asupra importanței ajutoarelor pentru salvare și restructurare; sub efectul recesiunii economice care a avut loc până în 2002, a crescut numărul întreprinderilor în dificultate și statele membre au avut tendința de a recurge mai frecvent la ajutoare pentru salvare și restructurare.

Aceasta s-a reflectat și în numărul important de cazuri privind întreprinderile în dificultate pe care Comisia a fost determinată să le analizeze.

Ca urmare, situația globală în domeniul ajutoarelor pentru salvare și restructurare este mult mai complexă și mult mai variată de la un stat membru la altul și de la un sector la altul. Trebuie menționat că, dacă unele state membre acordă în mod regulat ajutoare pentru salvare și restructurarea întreprinderilor în dificultate, altele manifestă rețineri în a practica aceasta politică.

Așa după cum am mai arătat anterior, ajutoarele pentru salvare și restructurare sunt, în marea lor majoritate, acordate în mod individual (ad-hoc) întreprinderilor în dificultate, ele fiind acel tip de ajutoare care pot distorsiona cel mai mult concurența.

În perioada 1990-2002, Comisia a autorizat acordarea acestui tip de ajutoare pentru aproximativ 120 de întreprinderi în dificultate din sectoarele industriei prelucrătoare și servicii (această cifră cuprinde și un număr mic de întreprinderi care operează în sectoarele: construcții, cercetare și extracția minieră). De asemenea, în această perioadă, mai multe state membre au elaborat scheme de ajutoare și/sau pentru restructurarea micilor întreprinderi în dificultate din aceste sectoare, sumele fiind relativ mici.

Din numărul totalul de ajutoare individuale, cca 90 au fost acordate în industria prelucrătoare. Sumele acordate sunt cuprinse între 1 milion euro și 20 miliarde euro, dar aceste sume nu cuprind întreprinderile care au beneficiat de ajutoare în cadrul programului de restructurare aplicat pentru noile landuri germane în cursul anilor '90. Acest program s-a încheiat la

sfârșitul deceniului anterior, iar suma ajutoarelor acordate în cadrul acestui program a fost de 45 miliarde euro.

Această tendință de scădere treptată se observă și în cazul ajutoarelor ad-hoc acordate anumitor subramuri ale industriei prelucrătoare, cum ar fi:

- construcțiile navale pentru care, în a doua jumătate a anilor '90, Comisia a aprobat mai multe programe mari de restructurare, în special, pentru șantierele din Germania de Est și în Spania. În ultimii ani nu au mai fost semnalate multe cereri de autorizare pentru ajutoarele de restructurare;
- industria siderurgică. Ca regulă generală ajutoarele pentru salvare și restructurare acordate întreprinderilor din acest sector sunt interzise. Totuși, la începutul anilor '90, în mai multe state membre, în această subramură, s-au aplicat vaste programe de restructurare însoțite de reduceri ale capacităților de producție.

În Comunicarea sa, din anul 2002, privind ajutoarele pentru salvare și restructurare și ajutoarele pentru închiderea unor unități din acest subsector, Comisia a arătat că, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul CECO, în ultimele decizii ale Comisiei și Consiliului nu se vor analiza ajutoarele pentru salvarea întreprinderilor siderurgice. Aceasta a determinat întreprinderile să se comporte pe piață fără a conta pe ajutor de stat, acționând pentru reducerea costurilor și a creșterii competitivității lor.

În cursul anilor '90, o sumă importantă a ajutoarelor pentru salvare și restructurare (cca 31 miliarde euro) a fost acordată sectorului bancar care în aceasta perioadă a cunoscut o profundă restructurare. Astfel, ca urmare a directivelor europene în domeniul bancar, cadrul legislativ și reglementarea sistemelor bancare naționale a cunoscut schimbări importante.

Așa s-a estompat progresiv separarea instituțională între întreprinderi și constrângerile birocratice, s-au deschis piețele, s-au făcut progrese tehnologice, toate acestea oferind noi posibilități comerciale și conducând la o creștere a concurenței pe ansamblul spațiului economic european. Criza economică de la începutul anilor '90 s-a făcut puternic simțită în sectorul bancar în care numeroase bănci au fost supuse unui proces de restructurare.

Întârzierea înregistrată în adaptarea domeniului bancar la noile condiții de piață a avut consecințe grave. Astfel, în unele state membre (Franța și Italia), anumite bănci au traversat crize profunde și au fost necesare ajutoare de dimensiuni importante pentru restructurarea lor.

În domeniile media și cultură - un alt subsector al sectorului de servicii - au fost alocate, în perioada 1990-2002, ajutoare pentru salvare și restructurare, dar cuantumul acestora este relativ mic.

Sectorul poștal, este un alt subsector al serviciilor care a necesitat procese de restructurare. Dar, în acest sector, în marea majoritate a cazurilor, Comisia a ajuns la concluzia că, susținerea financiară acordată de statele membre constituie o compensare pentru executarea unui serviciu de interes economic general. Au fost și cazuri în care Comisia a constatat că o parte din ajutorul oferit a fost folosit pentru subvenționarea unor activități din sectorul concurențial ceea ce a dus la luarea deciziei de solicitare a rambursării părții respective de ajutor.

În această perioadă, s-au făcut eforturi considerabile pentru revitalizarea căilor ferate din Comunitate. Dar, unele state membre au acordat susținere financiară companiilor feroviare sub forma compensărilor pentru încredințarea serviciilor de interes economic general și, ca urmare, acestea nu s-au notificat la Comisie și nici nu au fost autorizate ca ajutoare pentru restructurare.

În transporturile aeriene, în prima jumătate a anilor '90, odată cu liberalizarea sectorului, numeroase companii aeriene au lansat vaste programe de restructurare, ceea ce a necesitat un volum important de ajutoare care au atins cota maximă în anul 1994; după anul 1998 nivelul lor a scăzut sensibil. Aceasta scădere s-a datorat, în mare parte, faptului că în anul 1994 Comisia a adoptat Linii directe stricte care au consolidat principiul ajutorului unic pentru restructurarea companiilor cu dificultăți financiare.

Deși prin atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 transporturile aeriene au fost dur lovite, totuși nu s-a recurs la ajutoare pentru salvare și restructurare în acest sector. Cu toate acestea, în anii 2001 și 2002, Comisia a autorizat aplicarea, în cea mai mare parte a statelor membre, a unor scheme de ajutor care erau destinate în special acoperirii pierderilor de asigurare datorită creșterii pericolului terorist, pierderi care nu erau generate de piața asigurărilor.

Pentru sectorul cărbunelui, întrucât nu se aplică Liniile directe cu privire la ajutoarele de salvare și restructurare, acestea erau reglementate prin Decizia Comisiei nr. 3632/93/CECO emisă în aplicarea articolului 95 din Tratatul CECO, care a expirat în iulie 2002. În locul acestei decizii, Comisia a elaborat un regulament prin care se stabilesc modalitățile de acordare a ajutoarelor de stat în industria cărbunelui în vederea restructurării acestui sector (Regulament nr. 1407/2002 din 23 iulie 2002, privind ajutoarele de stat pentru industria cărbunelui). Regulile prevăzute au în vedere aspectele sociale și regionale ale restructurării sectorului, precum și necesitatea de a menține, ca măsură de precauție, a unui minim de volum al producției indigene de cărbune, pentru a asigura accesul la rezerve.

3.5. Cazul Germaniei de Est. Relevanță pentru noile state membre și țările candidate din Europa Centrală și de Est

În cuprinsul articolului 87 art. 2) și 3) din Tratat sunt enumerate ajutoarele de stat compatibile cu piața comună. Cu caracter de excepție, și pentru o perioadă limitată de timp în cadrul literei c) au fost incluse ajutoarele acordate economiei anumitor regiuni ale RFG afectate de divizarea Germaniei, în măsura în care acestea sunt necesare pentru compensarea dezavantajelor economice cauzate de divizare.

Specialiștii din Germania au realizat analize fundamentate ale situației speciale cu care s-a confruntat RFG, aducând argumente puternice pentru tratarea acestei economii ca un caz special. Studiile supun dezbaterii necesitatea analizei din perspectivă dinamică a impactului măsurilor de sprijin de natura ajutoarelor de stat, într-o economie care a cunoscut o restructurare economică bruscă, cu caracteristici nemaîntâlnite până în prezent și pentru care conceptul de ajutor de stat nu putea fi aplicat de o manieră similară cu cazurile de restructurare graduală, experimentate în industria UE în ultimii 20 ani.

„În primele luni după unificarea economică producția industrială a scăzut la 50%.”

Atunci când analizăm procesul de reformă din Germania de Est, în primul rând trebuie să luăm în considerare specificitatea cazului și anume, natura post-socialistă a procesului de restructurare industrială.

La data demarării procesului de reformă, în anul 1990, nu era încă înțeleasă și cunoscută particularitatea acestui proces; în consecință, măsurile de politică au fost definite în termenii unei restructurări obișnuite, dintr-un stat membru european obișnuit.

Natura procesului de restructurare din Germania de Est era însă foarte diferită de cea a unui proces de restructurare „clasic”, întâlnit în UE, în ultimii 20 de ani. Acesta a constat de fiecare dată într-o adaptare graduală a industriilor și întreprinderilor la o schimbare graduală a condițiilor externe: cerere, costuri, progres tehnic, etc. În acest caz ajutorul de stat era acordat pentru a facilita o schimbare structurală, fie prin ridicarea barierelor de ieșire ale întreprinderii, fie prin asigurarea a diferite tipuri de ajutoare pentru operare și investiții, dacă se aprecia că întreprinderea este capabilă să se restructureze.¹

---

¹ *Lars-Hendrik Rooler, Christian von Hirschhausen - State Aid, Industrial*

Deși viteza era diferită, în funcție de țară sau de sectorul industrial, procesul de restructurare standard din UE sau din alte țări industrializate se realiza gradual și, în consecință, se derula pe perioade îndelungate de timp, ajungând uneori până la mai multe decenii (de exemplu, industria textilă, construcțiile de nave, oțel).

În economiile postsocialiste nu s-a întâmplat așa. Socialismul a încercat să coordoneze producția și necesitățile fără nici o referință asupra rolului banilor ca echivalent universal și, în același timp, ca o constrângere pentru producție și consum.

În sistemul socialist nu se aplicau noțiunile veritabile ale prețurilor, costurilor sau profiturilor. Socialismul a sfârșit în Europa Centrală și de Est prin abandonarea acestui sistem nonmonetar, prin introducerea banilor ca echivalent universal și o liberalizare a prețurilor.

Acest proces este denumit de autorii studiului citat anterior ca un proces de „monetarizare” a economiei. Monetarizarea a scos la suprafață costuri reale pentru sectoare, anterior nemonetarizate, cum ar fi costurile de transport, energie, stocuri, servicii sociale, munca etc.

În socialism producția nu era constrânsă de bani, în economiile postsocialiste însă problemele de lichiditate și de *cash-flow* domină managementul producției.

În toate țările din Europa Centrală și de Est, incluzând Germania de Est, abandonarea socialismului a fost un proces extrem de rapid. Reformele monetare și liberalizarea prețurilor au fost demarate într-o perioadă relativ scurtă de timp (Polonia în ianuarie 1990, Germania de Est în iulie 1990, Cehoslovacia în ianuarie 1991, Rusia în ianuarie 1992 etc.).

Prin urmare, structurile industriale care au fost dezvoltate de-a lungul a 4 decenii (în Europa de Est) sau chiar a 7 decenii (în țările fostei URSS) și-au pierdut logica internă de la o zi la alta. Modificarea imediată a prețurilor relative a afectat și stocul de capital al combinatelor socialiste, înființate în jurul unei singure tehnologii și a unui output, care a suferit devalorizări importante. Rețelele de întreprinderi au căzut atât datorită dispariției instituțiilor de coordonare, dar și datorită reducerilor importante ale cererii și apariției unor costuri importante de transport.

Vidul instituțional a contribuit la dezmembrarea vechilor structuri industriale: instituțiile socialiste (sistemul de planificare, comerțul barter informal, legislația etc.) au dispărut fără a fi imediat înlocuite de alte instituții

---

Restructuring and Privatization in the New German Lander. Competition Policy with Case Studies of the Shipbuilding and Synthetic Fibres Industries, Final Report prepared for the European Commission, Directorate General Economic and Financial Affairs, Berlin, July 1996.

ale noii economii de piață (de ex. cele ale pieței muncii și capitalului, intermediarilor financiari, legea contractelor etc.).

Specialiștii din Germania de Est au încercat să releve și să evalueze implicațiile pe care le-a avut această perspectivă postsocialistă asupra procesului de restructurare industrială.

Cercetările practice, de teren, au relevat că unitățile industriale socialiste nu reprezentau numai o "întreprindere publică" așa cum era ea cunoscută în literatura economică standard, respectiv întreprinderi care urmăresc o maximizare a profitului și productivității în contextul adaptării la unele constrângeri stabilite de stat.

De fapt, unitățile industriale socialiste erau unități multifuncționale unde producția de bunuri era numai una din activități, printre altele, și de cele mai multe ori nu aceasta era cea centrală. Alte funcții, îndeplinite de combinatul socialist includeau asigurarea de servicii sociale membrilor săi (case, spitale, grădinițe, cluburi culturale, case de vacanță etc.). În acest context, optimizarea oricărui obiectiv industrial de producție pur și simplu era imposibilă. Strategiile în domeniul investițiilor nu erau dirijate în sensul optimizării outputului ci în scopul menținerii unui echilibru social și economic între unitățile industriale, precum și între combinate și regiuni, industrie în ansamblu sau întreg teritoriu național.

Combinatele socialiste nu erau "întreprinderi de stat ineficiente", ci unități multifuncționale ale căror structuri însă nu corespundeau nici unor constrângeri legate de capital.

Ca rezultat, privatizarea nu constituia o măsură, care singură să asigure restructurarea eficientă a acestor combinate.

În faza de început a restructurării nici un întreprinzător capitalist, fie el public sau privat nu era interesat să preia o unitate industrială multifuncțională.

Problema restructurării industriale s-a dovedit astfel mult mai complexă decât destrămarea unor structuri industriale super-integrate.

În consecință, motivul de a exista (*raison d'être*) al fiecărei unități de producție trebuia redefinit, în concordanță cu noile produse și noile rețele industriale în care ar fi putut să se integreze. Astfel, găsirea răspunsurilor la două întrebări importante a constituit principala provocare pentru procesul de restructurare postsocialist: una referitoare la procesul de transfer de proprietate și privatizare și, cea de a doua, referitoare la transformarea combinatelor socialiste în firme capitaliste.

Instituționalizarea acestui proces, respectiv cadrul în care noile întreprinderi urmau a fi create, a devenit cea mai importantă problemă a reformei industriale postsocialiste, din Germania de Est și până în Rusia.

În practică, procesul de transformare a combinatelor industriale socialiste a avut loc în două etape. Prima a constat în descompunerea

structurilor socialiste multifuncționale, construite în contextul schimburilor nonmonetare de bunuri. Cea de doua a fost crearea de noi întreprinderi, adaptate să răspundă cerințelor pieței într-un mediu competitiv și subiect al constrângerilor monetare.

De subliniat însă că procesul de "distrugere creativă" nu a implicat în mod necesar dezmembrarea fizică a vechilor echipamente, amplasamente și barăci pentru salariați. Mai precis au fost abandonate relațiile în rețea între unitățile industriale productive și au fost create altele noi. Demararea de noi întreprinderi *green field* a constituit de asemenea parte a procesului de restructurare.

Viziunea postsocialistă privind reforma industrială implică și situații în care nu au loc restructurări de capacități în sens propriu. Cu alte cuvinte, dacă rețeaua de producție socialistă, pentru care au fost create capacitățile, dispare, dispar și capacitățile aferente acestei rețele.

Urmează un proces de creație, respectiv dezvoltarea de noi capacități, servind unei noi piețe, cu noi produse, sub o nouă marcă de piață, care vor concura cu alte firme într-un mediu concurențial nou.

Aceste situații corespund unei abandonări complete a capacităților socialiste și crearea de noi capacități productive adaptate la economia de piață capitalistă.¹

Această interpretare a reformei post socialiste a avut un impact important în contextul analizei problemelor de concurență. În vremurile socialiste, combinatele exportau pe piețele vest europene, dar de cele mai

---

¹ *Un exemplu ar putea clarifica acest aspect: înainte de 1990, fabrica socialistă "VEB Sachsenring Zwickau", cu 12.000 de salariați, avea o capacitate de 160.000 unități Trabant. Trabantul era livrat, nu vândut, pentru a deservi necesitățile cetățenilor din țară, cu o listă de așteptare în medie de 10-12 ani. Fabrica derula în paralel un program complet de servicii sociale pentru salariați: locuințe, școli, destinații de vacanță, policlinică și o echipă de fotbal. VEB era administrată și controlată de reprezentanții partidului. Aceasta este ceea ce autorii numesc în studiu unități industriale socialiste.*

În 1996, situația era schimbată radical. Fabrica avea numai 2.000 de salariați, o capacitate de producție pentru cel mai recent model Volkswagen Polo, cu o capacitate de 250.000 de unități pe an. Modelul a concurat cu succes pe piețele europene. Noua organizare a producției este de tip Just in time, bazându-se pe o externalizare a unui număr important de sarcini. Aceasta corespunde cu ceea ce majoritatea numesc întreprindere capitalistă. Problema este următoarea: poate cineva serios să pretindă că transformarea capacității de producție Trabant într-o facilitate Just in time a VW Polo are vreo legătură cu clasică "restructurare a producției"? Sau aceasta ne amintește mai mult de desființarea vechii capacități (Trabant) și crearea unei noi capacități (VW Polo)?

multe ori nu în condiții reale de competitivitate de piață. Totodată, exporturile erau "planificate" atât cantitativ cât și din perspectiva prețurilor.

În perioada postsocialistă, produsele central și est-europene au intrat pe noi piețe, atât în Europa de Vest cât și peste ocean. Aceste produse au cunoscut schimbări radicale sau cel puțin inovații semnificative, pentru a deveni competitive pe aceste piețe. Prin urmare capacitățile create în întreprinderile postsocialiste pot fi considerate ca noi capacități din perspectiva Europei de Vest. Prin transformarea în întreprinderi capitaliste a combinatelor est-germane, THA a adăugat implicit noi capacități pe piața EU, din care făceau parte acum și producătorii est-germani.

Cu toate că Germania de Est este un caz special datorită realizării reunificării celor două Germanii, reformele economice sunt totuși incluse în categoria reformelor postsocialiste.

Reforma economică radicală a fost dispusă în iulie 1990: aceasta a cuprins unificarea economică, monetară și socială între RFG și RDG. Ca unul dintre cele mai timpurii și radicale exemple de reformă postsocialistă, cazul Germaniei de Est oferă importante învățăminte pentru celelalte țări din Europa Centrală și de Est.

Cadrul instituțional al reformei din Germania de Est a fost de asemenea singular: responsabilitatea privind managementul procesului de creare de noi întreprinderi și privatizare a fost încredințată unei singure instituții, Treuhandanstalt (THA).

La început, THA a fost creată numai ca un instrument al privatizării în contextul reunificării Germaniei. Cu toate acestea, după anticiparea colapsului industriei din Germania de Est, ca urmare a unificării monetare din iulie 1990, THA și-a schimbat strategia: a acceptat "să își asume întreaga responsabilitate, ca proprietar al tuturor întreprinderilor sale, incluzând aici și procesul de restructurare (așa-numita declarație comună din martie 1991)."

Din această reorientare au derivat două implicații politice majore: prima, THA a creat 15 agenții regionale descentralizate și independente pe întreg cuprinsul țării; a doua, și-a impus personalul direct în poziții de execuție importante din combinate.

Prin aceasta s-a accelerat integrarea managerilor vest-germani și europeni – până la maximum 5.000 în 1992. Astfel, decât să realizeze o simplă vânzare a combinatelor din birourile sale din Berlin, THA a putut ataca restructurarea fiecărei fabrici direct de pe amplasamentul acesteia.

Managerii THA erau însărcinați: să evalueze alternativele tehnice pentru a transforma maximul de funcții de producție ale combinatului în noi întreprinderi; să combine abordarea locală cu cea sectorială; să coordoneze activitățile de restructurare cu tratarea separată și închiderea funcțiilor ne-productive (locuințe, infrastructură, transport); să asigure condițiile pentru

vânzarea unor departamente individuale ale vechilor combinate; să negocieze cu administrațiile locale integrarea noilor structuri industriale în planurile de dezvoltare regională (drumuri, electricitate etc.).

Rezultatele acestor eforturi au fost remarcabile: între 1990 și 1994, THA a reușit să restructureze 2.500 de combinate socialiste și să creeze 14.000 de noi întreprinderi, cu 1,5 milioane noi locuri de muncă.

Prețul acestor operațiuni a fost foarte ridicat: comparativ cu un profit estimat de 600 mld. mărci germane, THA a acumulat pierderi de aproximativ 250 mld. mărci germane². În ceea ce privește aspectele financiare, sprijinul monetar continuu din Germania de Vest și UE sunt un alt aspect important.

O altă specificitate a cazului Germaniei de Est este aceea că THA a fost cea mai importantă inovație a Germaniei de Est postsocialiste, celelalte instituții fiind preluate de la fosta RFG.

Acest aspect delimitează de asemenea cazul Germaniei de Est de celelalte țări postsocialiste, în care cadrul instituțional, economic, legislativ al restructurării a fost construit de la zero.

Tratatul CE din 1957 nu putea să includă nimic legat de restructurarea industrială postsocialistă. Se pune problema cum poate fi tratată situația Germaniei de Est, care a devenit parte a UE în 1990, în acest context. Cum se putea pune problema ajutoarelor de stat, într-o țară în care, de la o zi la alta aproape toate întreprinderile aveau nevoie de o formă sau alta de ajutor de stat pentru a supraviețui ?

Încă de la început, Comisia Europeană a acceptat ideea existenței unui specific al restructurării postsocialiste a Germaniei de Est. În aceste condiții, menținând art. 92 al Tratatului de la Roma ca bază legală, Comisia a recunoscut rapid "că sarcina THA, respectiv sprijinirea transformării economiei planificate socialiste în economie de piață este una fără precedent" (SG (91) D/17825).

---

¹ *Combinatele aveau 3,4 milioane de salariați în RDG. Șocul inițial al reunificării pe piața muncii din Germania de Est a fost numai atenuat ușor. În aprilie 1995, reducerea ocupării era de 24%, față de 30% în prima parte a anului 1993 și 34% în prima parte a anului 1991. Aceasta era compusă din 1,040 milioane de șomeri și 1,039 milioane de persoane incluse în măsuri specifice pieței muncii (reconversie, formare profesională, retragere anticipată, etc.), (Employment Observatory East Germany, 1995).*

² *Această sumă era egală cu PIB-ul Germaniei de Est din 1994, vezi Brucker (1995).*

De atunci, Comisia a redefinit natura ajutoarelor acordate industriei Germaniei de Est, conform următoarelor principii¹:

a) înainte de orice privatizare THA poate acorda garanții și chiar împrumuturi acelor întreprinderi care doresc să se angajeze în procesul de restructurare. Chiar dacă rata de îndatorare a întreprinderilor THA era foarte mare, multe din ele nu dispuneau de garanții și nu erau capabile să obțină credite bancare. Astfel, garanțiile și chiar împrumuturile THA nu au fost considerate ajutor de stat.

Sprijinul acordat firmelor din ramurile sensibile (oțel, construcții de nave, fibrele sintetice, automobile, pescuit, agricultură) trebuiau însă raportate Comisiei conform art. 93 din Tratatul CE;

b) anularea de către THA a vechilor datorii avute înainte de 1 iulie 1990, la rândul ei nu a fost considerată ajutor de stat, atâta timp cât acestea aveau la origine "decizii arbitrare luate în condițiile economiei socialiste planificate";

c) THA putea acorda sprijin financiar pentru a repara pagubele de mediu produse de întreprinderi înainte de iulie 1990;

d) în ceea ce privește modul de derulare a licitațiilor, în nici unul din cazurile în care THA a vândut firmele celui mai bun ofertant sau unui singur ofertant – după ce a condus o licitație de oferte internaționale – nu s-a considerat că a fost implicat ajutorul de stat. Acest aspect se pare că a fost foarte important, dacă ținem cont de faptul că valoarea întreprinderilor THA, atunci când au fost oferite pe piața europeană, era foarte mică, dacă nu uneori *negativă*.

Numai în anumite cazuri în care întreprinderea a fost oferită celui mai bun ofertant, Comisia și-a rezervat dreptul de a verifica compatibilitatea cu Art. 92 (2) din Tratatul CE.

O tratare foarte flexibilă a acțiunilor THA în raport cu propriile întreprinderi s-a dovedit a fi un instrument crucial în supravegherea restructurării din Germania de Est. Mai târziu, pe măsură ce lista de întreprinderi a THA s-a restrâns, Comisia și-a reconsiderat poziția privind ajutoarele de stat, dar a continuat să trateze fiecare caz cu o mai mare flexibilitate.²

¹ Definite de decizia Comisiei privind procedurile de notificare ale THA pentru privatizare (SG (91) D/17825).

² SG (92) D/17613 din decembrie 1992 clarifică și modifică 4 puncte de dispută cu Guvernul German, din perioada 1991–1992; i s-a cerut THA să raporteze cazurile de finanțare continuă pentru întreprinderi mai mari de 1.500 salariați cu obligații financiare mai mari de 150 mil. mărci germane. În al doilea rând "pachetele" de întreprinderi "bune" și "rele" pe care THA le oferea pentru a scăpa de întreprinderile "rele" trebuiau raportate atunci când acestea includeau mai mult de

---

Privind retrospectiv, putem observa faptul că, Comisia a aplicat totuși reguli foarte apropiate de cele corespunzătoare unei restructurări clasice așa cum erau ele definite de "Regulile pentru ajutoare de stat pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor în dificultate."¹

În cazul Germaniei de Est, aplicarea regulilor stricte ale restructurării clasice, respectiv a art. 92 și 93, ar fi echivalat cu desființarea imediată a întregii industrii est-germane. Cazul Germaniei de Est a forțat Comisia să realizeze abateri de la Art. 92 și 93 ale Tratatului CE, ceea ce nu a mai făcut niciodată și nici nu va mai face.

Restructurarea industrială postsocialistă a atras atenția unui număr tot mai mare de cercetători și decidenți. Dacă stabilitatea macroeconomică a fost relativ rapid atinsă în țările Europei Centrale și de Est, sarcina transformării combinatelor socialiste în întreprinderi orientate spre piață este un proces de lungă durată.

Privatizarea este o condiție necesară, dar insuficientă pentru a realiza modificări structurale. Germania de Est este un model ideal privind modul de derulare a privatizării, simultan cu restructurarea.

Din multe puncte de vedere experiența est-germană are implicații semnificative pentru procesul de restructurare din țările postsocialiste, în special pentru cele care vor fi membre ale UE (Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Slovenia, Lituania, Letonia, Estonia).

Aceste țări nu vor mai putea adopta același cadru instituțional. Particularitatea cazului Germaniei de Est a fost aceea că restructurarea și privatizarea au fost gestionate de o singură instituție echipată practic cu resurse nelimitate. Separarea activelor productive de cele sociale a coincis cu implementarea de noi proiecte de investiții. Aspectele regionale și sectoriale ale restructurării au fost încontinuu coordonate.

Celelalte țări socialiste caută alte categorii de măsuri și instituții adaptate situației lor. La acel moment, o mare varietate de structuri de guvernare corporativă își propuneau crearea noilor întreprinderi.

Puteau fi identificate două tipuri de abordări în acest context:

1) abordarea clasică prin înființarea unei agenții centrale, care să controleze formal privatizarea, dar care nu putea controla numărul mare de întreprinderi;

1.000 de locuri de muncă. În al treilea rând, în cazurile de reprivatizare, Comisia a definit criterii precise pentru a limita compensațiile pe care THA le poate acorda vechilor proprietari pentru pierderile de valoare. În final, vânzările către cel mai bun ofertant trebuiau raportate atunci când prețul era negativ și firma respectivă avea mai mult de 1.000 salariați.

¹ OJ 94/C/368/12.

2) abordarea ca privatizare de masă prin diversificarea și diminuarea proprietății și controlului, care favoriza companii cu deținători informali și control din interior.

Piesa centrală a abordării standard, clasice, este o lege a privatizării ambițioasă, și o agenție însărcinată să administreze o așa-numită privatizare pe scară largă, în primul rând prin intermediul administrației (definiția întreprinderilor proprietate de stat) și, în al doilea rând, prin vânzarea acestor întreprinderi celui mai bun ofertant. Aceasta abordare este numită clasică deoarece se bazează pe programele de privatizare standard din Europa de Vest, în special cele din Marea Britanie din anii '70 și '80.

Condiția pentru a realiza cu succes această abordare este capacitatea instituțiilor statului de a evalua potențialul de restructurare al propriilor întreprinderi și de a exercita dreptul de proprietate și control. Ambele condiții au fost numai parțial îndeplinite, dacă observăm, de exemplu, cazul Poloniei, Ungariei și Estoniei.

Un al doilea tip de guvernare corporativă în postsocialism a fost aplicat în țările în care privatizarea în masă a fost dominantă. Metoda neortodoxă de distribuire în masă a dreptului de proprietate întregii populații a fost preferată din următoarele considerente: motive populiste și considerații de corectitudine și echitate, viteza derulării operațiilor, simplitatea administrării și, în final, premisa că o abordare clasică a privatizării – de exemplu cu viteza cu care a avut loc în Marea Britanie – ar avea nevoie "de cel puțin 2.000 de ani".

În timp ce privatizarea de masă a avut succes și a dus rapid la o rată ridicată de privatizare, nu putem concluziona însă că structurile de guvernare au fost clare și eficiente. Se pot observa de exemplu, concentrarea drepturilor de proprietate ale salariaților și managerilor și un număr redus de fonduri de investiții. În cele mai multe cazuri, a rezultat o formă particulară de control al proprietății, "firmele industriale postsocialiste".

Este evident că aspectele politice ale unificării Germaniei și integrării noilor landuri germane în UE au jucat un rol important în dezbaterile privind ajutoarele de stat acordate vechilor combine socialiste.

Magnitudinea sarcinii a devenit evidentă în anul 1991 când "moartea subită" a industriei Est Germane părea iminentă. Rațiunea fundamentală a politicii guvernului german poate fi sintetizată strict ca o intervenție de stat destinată să prevină dispariția de pe harta economică a landurilor din est.

Măsura în care acțiunile întreprinse de THA au fost eficiente din punct de vedere economic constituie în continuare subiect de dezbatere și se pare că e prea devreme să fie evaluate de vreme ce multe din măsurile aplicate în practică nu au fost derulate integral. Pe lângă faptul că deciziile sunt

---

bazate pe considerente politice și sociale, este important să le judecăm și pe tărâm economic.

În analiza restructurării industriei est-germane, din perspectiva politicii de concurență, specialiștii au încercat să nu ia în considerare nici unul din aspectele de natură politică și socială care ar putea justifica acțiunile THA și s-au axat pe coordonatele economice și pe măsura în care acestea afectează concurența la nivel european.

În acest context, analizele sunt mai mult normative decât descriptive. Abordarea se bazează pe relevarea argumentelor economice pentru a justifica ajutoarele de stat din perspectiva eficienței economice.

Ajutorul de stat poate fi justificat economic dacă este utilizat pentru a duce la creșterea concurenței pe piețe cu concurență imperfectă. Politicile de întărire a concurenței pot îmbrăca o mare varietate de forme, una din ele fiind ajutoarele de stat directe (reducerea barierelor de intrare pe piață reprezintă un alt tip).

În mod clar argumentele economice în favoarea unei astfel de intervenții sunt legate de faptul că un ajutor de stat de valoare relativ mică poate duce la crearea de concurenți viabili, creșterea concurenței, reducerea prețurilor, creșterea capacității de inovare și a bunăstării consumatorilor.

Este evident că argumentele prezentate anterior se bazează pe judecăți diverse care ar fi necesar să fie prezentate.

Prima presupunere este aceea că suma de bani necesară pentru ajutoarele destinate creșterii numărului de concurenți este relativ mică. Cu alte cuvinte, pierderea pricinuită de concurența imperfectă este mult mai mare decât suma destinată ajutorului. Aceasta depinde și de elasticitatea cererii, numărul de competitori de pe piață și diferențele de eficiență dintre firmele subvenționate (sprijinite) și cele nesubvenționate.

În acest caz, creșterea numărului de concurenți prin intermediul unui ajutor de stat, pe o piață care nu este concentrată, se pare că nu satisface criteriul prezentat anterior. Mai mult, dacă decalajul în domeniul eficienței este mare, costul creșterii concurenței este prea mare pentru a fi justificat.

A doua prezumție implicită în argumentarea realizată în favoarea ajutoarelor de stat este aceea că firmele nu se înțeleg între ele. Dacă concurența crește prin menținerea unui concurent pe piață este necesar ca în prezent să existe o concurență. Altfel, înțelegerile tacite sau exprese între firme ar duce la consumarea ajutorului, fără ca beneficiile să fie transmise consumatorilor. De aceea este imperativ să existe o politică eficientă în domeniul concurenței pentru a susține o politică economică eficientă.

De asemenea, mai există un criteriu legat de tehnologia de producție: economiile de scară nu trebuie să fie prea mari. Acest bine cunoscut

argument se referă la transferurile intrinseci dintre economiile de scară și concurență.

În mod evident dacă există economii de scară, este de dorit să existe un număr limitat de firme. Un caz extrem este cel al existenței unui monopol natural. Creșterea concurenței prin intermediul unui ajutor de stat nu este de dorit în acest caz.

În final, probabil cel mai important este argumentul concurenței imperfecte, respectiv lipsa unor substituenți disponibili în domeniul cererii și în cel al ofertei. Mai mult existența de supracapacități, deși sunt justificate de puterea pe piață, reprezintă un semnal de concurență excesivă¹.

În concluzie, ajutoarele de stat pot fi justificate economic în contextul unei analize statice, atunci când piața se caracterizează printr-o concurență imperfectă.

Este evident că eficiența economică a ajutoarelor de stat nu este justificată automat de existența unor piețe cu concurență imperfectă. În general implicațiile eficienței economice decurg din elementele prezentate anterior.

Raționamentul final privind acordarea ajutorului de stat depinde de magnitudinea relativă a acestor forțe și trebuie realizat diferențiat de la un caz la altul. Astfel de analize privind politica industrială europeană activă au fost realizate de Neven and Seabright (1995) pentru industria de aviație comercială europeană, cât și de Neven, Röller și Waverman (1993) pentru industria sateliților europeni.

Cel de al doilea argument în favoarea ajutorului de stat este acela că o întreprindere își poate crește eficiența și/sau productivitatea dacă supraviețuirea sa a fost garantată pentru o perioadă de timp prin intermediul unui ajutor de stat.

În acest caz, o susținere limitată a unei întreprinderi poate avea ca rezultat consolidarea unui competitor eficient pe o perioadă îndelungată. Evident, acest argument poate fi utilizat sau nu în multe cazuri în care ajutoarele de stat nu au avut ca rezultat creșterea productivității firmelor beneficiare (unii chiar pot să argumenteze că productivitatea a scăzut ca urmare a ajutorului de stat).

În oricare din cazuri, este important ca ajutorul să fie acordat pentru o perioadă limitată de timp pentru a preveni situațiile în care firmele ineficiente ar cere din ce în ce mai multe subvenții.

Așa cum menționam anterior, valoarea capitalului „moștenit de la socialism” poate fi scăzută sau chiar negativă. Aceasta este justificată de

---

¹ *Excesul de capacitate poate fi utilizat de titularul monopolului pentru a împiedica intrarea, prin insinuări credibile că va extinde producția odată cu noile intrări.*

faptul că, în cele mai multe cazuri, nici un întreprinzător din vest nu își dorește să plătească un preț pozitiv pentru un combinat socialist. În acest context, acordarea unui ajutor de stat pentru o supraviețuire pe termen scurt poate fi justificată pe baza creșterilor pe termen mediu a valorii capitalului întreprinderii. Problema cheie care se pune este de ce instituțiile statului și nu întreprinzătorii privați pot selecta aceste întreprinderi.

Atâta timp cât unitățile industriale socialiste au rămas multifuncționale, valoarea reală a activelor lor productive nu putea fi cunoscută. Ajutoarele temporare pot fi justificate dacă acestea sprijină fosta întreprindere socialistă să desprindă din componența ei funcțiile sociale. Acestea este necesar să fie transferate noilor instituții de stat, preluate de instituții private sau pur și simplu închise.

Atâta timp cât este incert care parte a combinatului multifuncțional este destinată restructurării, nu vor exista candidați pentru a o pune în practică. Rămâne o întrebare deschisă, dacă o instituție de stat centralizată este mai eficientă decât o instituție privată în realizarea operațiunii de desprindere. Dar atâta timp cât grădinițele, școlile, transportul public, energia etc., sunt integrate în întreprindere, este greu să determini o valoare de piață a acesteia.

În perioada analizată, ajutoarele de stat sunt justificate: costurile tranzacțiilor realizate de stat pentru a transfera costurile sociale sunt mult sub cele pe care ar putea să le plătească un nou investitor privat.

Independent de întrebările de natură socială, riscul unei distrugerii serioase a bazei industriale reprezintă o problemă serioasă căreia nu i s-a acordat suficientă atenție în prima fază a reformei postsocialiste.

Liberalizarea prețurilor și sfârșitul mecanismului de prețuri socialist au dus la modificări radicale în domeniul prețurilor relative. Mai mult, aceste prețuri nefiind stabile nici măcar pe termen scurt, era foarte dificil să iei decizii de restructurare pe scară largă într-un mediu incert.

Întreprinderile puteau profita de beneficiile uneori neașteptate ale creșterilor de prețuri pentru produsele lor. Dar era mai probabil ca reducerea relativă a prețurilor să ducă la o prăbușire a întreprinderii. Este cazul întreprinderilor din industria grea, pentru ale căror produse prețurile erau menținute la niveluri ridicate și ale căror costuri (în special energia) erau menținute la niveluri reduse.

În Germania de Est, șocul modificării prețurilor relative a fost extrem în iulie 1990. Ca rezultat, 5.000 din cele 8.000 de întreprinderi pe care le gestiona THA au rămas fără lichidități la sfârșitul anului 1990 (Webber, 1994).

În această situație, nu există o corelație directă între rezultatele financiare ale unei întreprinderi în anul 1990 și valoarea reală a capitalului său pe termen mediu. Chiar dacă prețurile s-au stabilizat rapid în fosta RDG

– ca rezultat al unificării cu RFG – nu existau indicatori relevanți pentru evaluarea întreprinderilor.

Piețe de capital care joacă acest rol în economiile de piață dezvoltate nu existau încă. În cazul Germaniei de Est, riscurile asociate cu mediul instabil erau așa de mari încât numai guvernul putea asigura garanțiile necesare: nici un întreprinzător privat nu dorea să își asume riscurile pe termen scurt pentru un număr atât de important de întreprinderi.

Menținând câteva mii de întreprinderi pe linia de plutire, statul câștiga timp pentru toate întreprinderile. Pe măsură ce baza de informații s-a îmbunătățit, potențialii investitori au beneficiat de pe seama acestei politici.

Un alt rol important este cel al angajamentului guvernamental, care a condus (indirect) la creșterea șanselor și a altor întreprinderi private implicate în procesul de restructurare. Cu alte cuvinte, este vorba de existența externalităților pentru investițiile regionale și sectoriale.

Atunci când apar acest gen de externalități se poate naște o problemă de coordonare: o dată, atunci când nimeni nu vrea să investească (de exemplu investițiile sunt realizate în altă regiune), și o alta când toată lumea investește. Care dintre ele va reuși depinde de așteptările părților implicate. Punând problema diferit, dacă toți se așteaptă că ceilalți nu vor investi, nimeni nu va investi și așteptările se confirmă. Alternativa este ca toți să se aștepte ca ceilalți să investească și atunci este financiar atractiv să investești și din nou se confirmă așteptările.

În limbajul teoriei jocurilor, sunt multiple echilibre care se autosusțin. În mod evident, în aceste cazuri, cel mai bun rezultat este obținut dacă guvernul este cel care se mișcă primul, comportându-se ca o locomotivă pentru ceilalți investitori¹.

În concluzie, o analiză corectă a ajutoarelor de stat poate fi realizată dintr-o perspectivă dinamică.

Ca și în cazurile anterioare, ajutoarele de stat este necesar să fie justificate cu grijă și să îndeplinească anumite condiții:

1. firmele își vor crește productivitatea la nivelul celorlalți competitori într-un interval rezonabil de timp, și

---

¹ Două exemple din industria oțelului din Germania de Est ilustrează acest lucru. În 1990, a existat o înțelegere tacită între întreprinderile din Germania de Vest, care se luptau cu o nouă criză de supracapacitate să nu investească în capacitățile din Germania de Est pentru produse liniare (Maxhütte Unterwellenborn) sau plate (EKO Stahl AG Eisenhüttenstadt). Numai când THA a demonstrat că este decisă să nu abandoneze cele două capacități, cartelul din Vest s-a prăbușit și s-a declanșat lupta pentru cele două fabrici: 4 candidate pentru Maxhütte și 3 pentru EKO (vezi Hirschhausen, 1995a, Capitolul 7).

2. ajutoarele financiare nu pot fi acordate în respectivele condiții prin intermediul sectorului financiar.

Dacă aceste două condiții sunt îndeplinite atunci efectele pe termen mediu ale ajutoarelor acordate acestor firme pot contrabalansa efectele lor negative pe termen scurt.

Pe de altă parte, există de asemenea primejdii considerabile care pot determina ca ajutoare de stat bine intenționate să nu reușească în a-și atinge obiectivele. Cele mai evidente rezultate pe termen scurt ale ajutoarelor de stat într-un context dinamic depind de abilitatea guvernului de a-i alege pe beneficiari. Este convingător adesea argumentul că sursele private sunt într-o poziție egală sau chiar mai bună să evalueze potențialul unor investiții profitabile.

Într-adevăr, dovada că guvernul alege așa-numitele industrii strategice, campioni naționali, nu este în contradictoriu cu această aserțiune.

O altă problemă este aceea a unei eșalonări credibile a ajutorului de stat în timp. Guvernul trebuie să stabilească firmelor termene finale pentru reducerea sau încheierea sprijinului financiar astfel încât acestea să aibă suficiente și corecte motive să se restructureze.

Dificultatea aici este legată de consistența în raport cu perioada acordării: dacă firma nu a atins viabilitatea în perioada de timp stabilită nu ar fi de dorit totuși ca guvernul să întrerupă ajutorul. Dacă firmele sunt conștiente de acest lucru, stimulentele pentru a se restructura sunt sever afectate.

Argumentul final în favoarea ajutorului de stat îl reprezintă, vorbind strict, nu unul ce ține de o rațiune de eficiență economică. Acest argument este deseori utilizat în contextul cazului Airbus versus Boeing. Acesta poate să demonstreze cum o politică industrială activă a unei țări poate să ducă la preluarea unei părți din renta competitorilor străini și să o transfere întreprinderilor din interior.¹

Rezultatul este acela că bunăstarea de pe piața internă crește.

În general acest argument depinde de o mare varietate de premise. Cel mai important din perspectiva analizelor noastre este existența unei piețe cu o structură cu mare concentrare. Este necesară existența unei concurențe de tip oligopol pentru a exista o rentă, care ulterior să poată fi transferată de la o firmă la alta.

De exemplu, ajutoarele de stat pentru producătorii est-germani pot fi eficiente din punctul de vedere al germanilor dacă duc la crearea și alocarea de rente producătorilor germani, care în alte condiții nu ar fi putut

---

¹ 13 Aceasta este cunoscută ca politică comercială strategică, vezi de asemenea Neven și Seabright (1995).

obține aceste beneficii. Cu alte cuvinte, depinde din ce perspective sunt realizate analizele, rezultatele fiind determinate de acestea¹.

Multe din aceste învățăminte pot fi valabile și în cazul țărilor Europei Centrale și de Est, noi membre ale Uniunii Europene sau candidate la aderare, care la rândul lor înregistrează dezavantaje economice fără precedent cauzate de sistemul economic anterior și de tranziție.

Privatizările realizate în aceste țări s-au derulat în condiții de supraofertă de active; această supraofertă a funcționat atât în fiecare țară în parte cât și pe ansamblul zonei și a generat prețuri derizorii la privatizare, dublate de ajutoare de stat substanțiale pentru a elimina datoriile rezultate din blocajul financiar generat de liberalizarea prețurilor și lipsa de masă monetară.

Multe întreprinderi est-europene au fost cumpărate pe sume insignifiante și au fost scoase de pe piață; ajutorul de stat nu a contribuit la distorsionarea concurenței ci la eliminarea unor concurenți potențiali. O seamă de privatizări au eșuat iar altele au dus la transfer de rente enorme către investitori din exterior. Ulterior, la cele reușite, prețul a crescut fabulos și profiturile investitorilor de asemenea. Se pot cita în acest sens privatizările din domeniul energiei electrice, petrolului, gazelor, al unor servicii publice etc. din diferite țări și îndeosebi din România. Cumpărarea unui agent decapitalizat a adus și va aduce în viitor beneficii enorme fie și numai prin explozia prețului terenurilor și al clădirilor. O istorie și o evaluare a acestor „strategii” este necesar să fie scrisă iar erorile și pierderile de o parte și câștigurile de alta vor părea mult mai evidente.

Cert este că întreprinderile socialiste au fost construite fără implicarea masei monetare iar vânzarea acestora nu se poate efectua pe bucățele de hârtie numite cupoane valorice.

Privatizarea ar fi fost necesar să debuteze prin monetizarea activelor; cel puțin pentru „valoarea rămasă” era necesară emisiune de masă monetară, care distribuită contribuabililor ar fi permis selectarea de către aceștia a întreprinderilor viabile, investirea banilor și capitalizarea societăților comerciale și nu blocarea financiară a acestora. Este naiv să crezi că poți primi ceva fără masă monetară și fără credite interne.

Accesul cetățenilor la privatizare a reprezentat un model de discriminare și de a oferi capitalului străin, pe mai nimic, tot ceea ce prezenta interes în condiții de supraofertă de active, considerate „grămezi de fier vechi”. Aceste privatizări au fost veritabile ajutoare de stat, dar pentru concurența externă și nu pentru cea națională.

---

¹ *In cazul Airbus-Boeing ajutorul de stat a fost eficient din punct de vedere european, dar se pare că nu este eficient din punctul de vedere al SUA.*

3.6. Ajutoarele pentru formare profesională și ocuparea forței de muncă

Scopul ajutoarelor

Piața muncii este diferită de celelalte piețe pentru că resursele umane nu sunt interschimbabile așa cum sunt bunurile și serviciile. Politicile privind forța de muncă trebuie să creeze condiții echitabile și să garanteze o utilizare optimă a resurselor umane ale comunității.

O componentă a acestor politici o constituie ajutoarele publice pentru combaterea șomajului și cele pentru formare profesională. Fără intervenția publică, alternativele în domeniul educației și pregătirii ar fi insuficiente. De creșterea nivelului de instruire și calificare a populației profită societatea în ansamblu și efectele nu se regăsesc în mod obligatoriu în salarii mai mari pentru persoanele mai bine pregătite; beneficiul global merge mai departe decât avantajele individuale.

Se pare, de exemplu, că există o strânsă corelație între nivelul capitalului uman dintr-o economie și capacitatea de reacție la schimbările tehnologice. Pregătirea contribuie la întărirea coeziunii sociale, reducând inegalitățile și diferențele sociale între indivizi și îmbunătățește rezultatele economice.

Riscul inexistenței unor suficiente alternative de pregătire se cumulează cu incertitudinea cu privire la eventualele câștiguri de productivitate generate de cunoștințele acumulate. Un patron va ezita să investească în pregătire dacă el constată că cei mai pregătiți din salariații săi sunt ademeniți de alte întreprinderi.

Lucrătorii sunt mai puțin înclinați să investească în dezvoltarea capitalului lor uman pentru că îmbunătățirea consecutivă (continuă) a productivității lor nu se va răsfrânge decât foarte lent asupra salariilor lor.

În plus, există o inegalitate flagrantă: persoanele care ar avea mai multă nevoie de pregătire și anume, persoanele mai puțin calificate, muncitorii vârstnici, imigranții, sunt cei care primesc cel mai puțin. De asemenea, salariații, lucrătorii temporari și sezonieri beneficiază, în general, la rândul lor mai puțin de pregătire.

Argumentul care susține acordarea ajutoarelor pentru ocuparea forței de muncă este că piețele muncii funcționează imperfect și depind de mecanisme instituționale. Anumiți muncitori sunt mai puțin productivi datorită, de exemplu, unui handicap sau a altor factori care reduc capacitatea lor de muncă, ceea ce creează un obstacol la angajarea lor la nivelul remunerației actuale.

În plus, patronii tind să vadă în anumite caracteristici cum ar fi: un handicap, originea etnică, șomajul de lungă durată sau absența instrucției

elementare o rentabilitate mai mică. Este deci justificată acordarea ajutoarelor publice în favoarea angajării persoanelor defavorizate.

Contextul

Articolul 2 din Tratat enunță printre marile obiective de dezvoltare ale Uniunii Europene și un nivel ridicat al ocupării forței de muncă, o dezvoltare durabilă și o mai bună coeziunea economică și socială. În scopul realizării acestor obiective, Tratatul dispune ca „statele membre și Comunitatea să adere la elaborarea unei strategii coordonate în domeniul ocupării și, în special, să promoveze o forță de muncă calificată, pregătită și capabilă să se adapteze” (prevedere din articolul 125 din Tratat).

Faptul că un nivel ridicat al calificării forței de muncă constituie un factor esențial al progreselor economice și sociale este recunoscut și prin articolul 127, § 2 din Tratat care prevede obligativitatea pentru Comunitate de a lua acest obiectiv în calcul la definirea și aplicarea politicilor și acțiunilor sale.

Strategia Europeană pentru Ocupare (SEE), așa cum a fost ea revizuită, fixează trei obiective primordiale: forță de muncă compactă, de calitate, productivitatea muncii, coeziunea socială și integrarea (acestea au fost prevăzute în Decizia Consiliului din 22 iulie 2003 privind Linii directoare pentru politici ale forței de muncă în statele membre – 2003/578/C.E).

Este foarte important să se asigure o îmbunătățire a capacității de adaptare a lucrătorilor și întreprinderilor în ansamblul lor, pentru a permite Uniunii Europene să anticipeze mai bine, să atenueze și să absoarbă schimbările economice tot mai rapide.

Perspectiva unei diminuări a populației în vârstă de muncă subliniază urgența eforturilor necesare. Acestea ar trebui să ducă în special la dezvoltarea competențelor și cunoștințelor, precum și la mobilizarea întregii populații active. Pentru a facilita trecerea lucrătorilor de la o situație la alta, aceste eforturi trebuie să permită cetățenilor europeni să rămână în permanent contact cu piața muncii, pe întreg parcursul vieții active.

Investiția în capitalul uman constituie deci, un element esențial pentru implementarea Strategiei Europene a Ocupării. Statele membre sunt antrenate în elaborarea și punerea în practică a unor strategii de ucenicie care să garanteze un acces pentru toți la pregătire continuă.

Consiliul European de la Lisabona din 2000 a fixat pentru Uniunea Europeană obiectivul de a deveni până în 2010 „economia bazată pe cunoaștere cea mai competitivă și mai dinamică din lume, capabilă de o creștere economică durabilă însoțită de o forță de muncă superioară cantitativ și calitativ, și o mai mare coeziune socială”.

„Dezvoltarea capitalului uman face parte integrantă din această strategie. În 2003, prin Concluziile Consiliului Educației, Tineretului și Culturii (5–6 mai 2003) a fost fixat ca obiectiv „ca până în 2010 gradul mediu de participare la educație și pregătire permanentă (.....) să fie de cel puțin 12,5% din populația adultă, în vârstă de muncă”.

Statele membre sunt de asemenea angajate să ofere o alternativă fiecărui șomer într-un interval de 12 luni (6 luni pentru tineri) sub forma unei pregătiri, reconversii, a unui stagiou sau orice altă măsura în favoarea ocupării forței de muncă.

Consiliul European de la Lisabona a recunoscut că astfel „forța de muncă este mai bine protejată contra excluderii sociale”.

Statele membre au fost invitate să-și definească acțiunile prioritare în favoarea persoanelor care au nevoi specifice, cât și să favorizeze integrarea lor profesională. Noua Strategie Europeană a Ocupării, împreună cu măsurile generale de activare și prevenire, prevăd promovarea „integrării persoanelor defavorizate pe piața muncii și (lupta) contra discriminării, al cărui obiect îl reprezintă (mai ales) tinerii care părăsesc prematur școala, muncitorii mai puțin calificați, persoanele handicapate, imigranții, minoritățile etnice.

Rezultate

Raportul *task-force* „Emplois” a subliniat necesitatea de a înfrunta subutilizarea resurselor umane și lipsa de investiții în aceste resurse, ca și necesitatea de a favoriza activitatea femeilor, muncitorilor vârstnici precum și a altor categorii de persoane nereprezentate pe piața muncii.

Acest raport solicita statelor membre să faciliteze accesul la pregătire permanentă, în special pentru persoanele cu calificare redusă și cele defavorizate. Raportul Comisiei către Consiliul, din martie 2004, intitulat „Reforme pentru o Uniune lărgită”, invită Consiliul European să „dea un impuls decisiv pentru investițiile în educație și pregătire” și să își concentreze acțiunile asupra câtorva domenii cheie cum ar fi „creșterea contribuției sectorului privat prin măsuri incitative specifice, consolidarea permanentă a educației, ca și îmbunătățirea eficacității sistemelor naționale de educație și pregătire”.

Ultimul raport privind forța de muncă constată că au fost realizate progrese în domeniul integrării profesionale, dar că ele rămân încă insuficiente în raport cu necesitățile existente. Acesta invită Statele membre ca în timpul activității să acorde o mai mare atenție puternicelor diferențe existente între regiuni.

Rolul întreprinderilor

Soluțiile *patchwork* compuse din elemente dispartate nu vor permite garantarea adaptabilității și mobilizării persoanelor în vârstă de muncă și

nici punerea în practică a unor sisteme eficiente de educație și pregătire permanentă. Este absolut necesară o strategie globală. Este importantă conștientizarea faptului că reușita strategiei în favoarea educației și pregătirii permanente și de integrare pe piața muncii depinde în principal de întreprinderi.

Dat fiind faptul că dimensiunile contingentelor de populație aptă de muncă se vor diminua în viitor, întreprinderile trebuie să admită că vor fi nevoite să asigure locuri de muncă tuturor.

Încadrarea persoanelor în limita cererii de pe piața muncii și respectiv a necesităților întreprinderilor presupune obținerea unei forțe de muncă de pe o piață liberă. Ori, o productivitate mai mică decât cea estimată sau cea reală constituie un obstacol major pentru angajarea în întreprinderi. Pentru a da o șansă muncitorilor mai puțin productivi, se cuvine deci, să fie luate măsuri radicale.

Corectarea deficiențelor pieței în domeniul pregătirii va implica o susținere financiară coroborată cu alte categorii de eforturi din partea sectorului public, cum ar fi cadrul necesar pentru recunoașterea calificării, etc.

Trebuie să se urmărească ținta ca aceste măsuri incitative să se adreseze concomitent patronilor și lucrătorilor, pentru concertarea acțiunilor partenerilor sociali și să fie destinate și muncitorilor defavorizați.

Investițiile în capitalul uman tind să fie relativ reduse atunci când este vorba de IMM, în special în ceea ce privește pregătirea muncitorilor mai slab calificați. Faptul că deficiențele pieței ating mai mult IMM justifică cu atât mai mult acordarea de ajutoare publice către aceste întreprinderi.

În afară de aceste ajutoare, se cuvine realizarea unei repartizări echitabile a costurilor și avantajelor între patroni și lucrători. Pentru a evita insuficiența investițiilor întreprinderilor au fost convenite asocierea formulilor obligatorii cu cele voluntare, cum ar fi fondurile de pregătire sectoriale sau regionale, cât și alte măsuri cum ar fi subvenționarea impozitului și a serviciilor de sprijin.

Este esențial ca întreprinderile, partenerii sociali, sectorul public și cel privat, să coopereze strâns pentru a asigura o ofertă de pregătire cât mai adaptată cererii exprimate. În cea mai mare parte a statelor membre sunt încheiate acorduri sectoriale sau multisectoriale în domeniul pregătirii profesionale, în cadrul contractelor colective care constituie cadrul acțiunilor din domeniul pregătirii continue. Este important să se asigure un cadru propice pentru ca aceste practici să se generalizeze.

Tendențele de accelerare a schimbărilor structurale și îmbătrânirea demografică fac cu atât mai necesară pregătirea continuă a mâinii de lucru.

---

*Evaluări ale dimensiunii ajutoarelor pentru ocuparea și pregătirea
forței de muncă*

Pentru aceste obiective, cadrul instituțional și practicile diferă foarte mult de la un stat membru la altul. Nu este deci ușor să se realizeze comparații privind eforturile globale destinate susținerii financiare a dezvoltării capitalului uman sau angajării persoanelor defavorizate pe piața muncii. Este însă important să reținem că o mare parte din ajutoare sunt acordate sub forma facilităților fiscale care nu sunt cuantificate. În Liniile directoare și Recomandările din 2004, Comisia a invitat expres statele membre ca, în contextul implementării Strategiei Europene de Ocupare „să vegheze ca repartizarea resurselor financiare (...) să se facă în mod transparent și într-un raport corespunzător cost-eficacitate”.

Politicile în domeniul ocupării sprijină șomerii și celelalte categorii aflate în căutarea unui loc de muncă să își găsească un loc pe o piață a muncii liberă. Cheltuielile publice destinate acestor politici de ocupare au fost evaluate, pe ansamblul Uniunii, în anul 2001 la aproximativ 59 miliarde euro. Aceste politici prevăd diferite direcții de acțiune, cum ar fi programele de pregătire, stimularea pentru angajare, crearea de oportunități pentru tineri, generarea de locuri de muncă și repartizarea posturilor. Ele sunt totdeauna clar definite; destinația lor este precizată, de exemplu șomerii. Cheltuielile publice în favoarea politicilor privind ocuparea forței de muncă constau în transferul de fonduri, potrivit tipului de acțiune, în special către patroni sau prestatorii de servicii.

În ceea ce privește programele de pregătire, cu excepția celor axate pe ucenicie, beneficiarii direcți de ajutoare sunt cel mai adesea prestatorii de astfel de servicii sau patronii. Transferurile în favoarea acestora din urmă se înscriu în special în cadrul diferitelor programe de stimulare a ocupării, dar și în cel al măsurilor destinate creării de locuri de muncă sau programe care se axează pe persoane defavorizate. Aceste transferuri, în general, iau forma vărsămintelor regulate sau a reducerilor sarcinilor sociale.

Sprijinul public acordat întreprinderilor private în acest scop poate să constituie ajutor de stat, în sensul articolului 87, § 1 din Tratat, atunci când sunt îndeplinite cele 4 criterii prevăzute prin acest articol, respectiv, o măsură constituie un ajutor de stat dacă ea este acordată de un stat membru sau din resursele statului, deformează sau amenință să deformeze concurența, favorizează anumite întreprinderi sau anumite produse sau afectează schimburile între statele membre.

Cel mai adesea, de aceste măsuri beneficiază numai persoanele și nu întreprinderile; de exemplu, măsurile de orientare, consiliere, asistență și pregătire în favoarea șomerilor; programele de pregătire de care pot beneficia toți patronii dintr-un stat membru fără distincție sau o diminuare generală a sarcinilor patronale și sociale.

Este vorba adesea însă de măsuri de sprijin cu caracter general, care nu pun probleme cu privire la regulile în domeniul ajutoarelor de stat. De asemenea, aceste categorii de ajutoare sunt relativ reduse ca dimensiune și în conformitate cu regulamentul care privește ajutoarele de *minimis* (nu depășesc 100.000 euro pe o perioadă de trei ani pentru o întreprindere) sunt considerate că nu afectează schimburile între statele membre și/sau nu deformează concurența.

Atunci când cele 4 criterii prevăzute de articolul 87, § 1, sunt îndeplinite, măsurile în favoarea ocupării forței de muncă și pregătirii acestora constituie ajutoare de stat. Măsurile destinate unei regiuni, unui anumit tip de întreprinderi (de exemplu, IMM) sau unui sector anume sunt considerate ca selective.

O măsură poate să fie selectivă chiar dacă toate sectoarele pot să beneficieze, atunci când autoritățile responsabile se folosesc de o anumită marjă discreționară. În acordarea ajutoarelor pentru ocuparea forței de muncă sau pentru pregătire anumitor întreprinderi, autoritățile naționale preiau o parte din costurile lor cu forța de muncă sau cu pregătirea și le conferă astfel un avantaj financiar, acestea devenind mai competitive; produsele sau serviciile realizate de întreprinderile respective sunt în concurență cu cele ale întreprinderilor stabilite în alte state membre, aceste ajutoare sunt susceptibile de a deforma concurența și de a afecta schimburile între statele membre. Ele sunt deci, în principiu, incompatibile cu piața comună.

Curtea de Justiție a declarat de nenumărate ori că toate criteriile stabilite prin articolul 87, § 1 din Tratat trebuie să fie aplicate în mod obiectiv. Aceasta a ridicat probleme în ceea ce privește aplicarea regulilor în domeniul ajutoarelor de stat atunci când, de exemplu, măsurile în favoarea forței de muncă și pregătirii sunt gestionate la nivel regional sau, în principal, sunt finanțate de partenerii sociali însuși în baza contractelor colective care impun o prelevare pentru toate întreprinderile dintr-un sector dat.

Dacă aceste măsuri sunt adesea conforme cu politicile naționale și comunitare în domeniu, jurisprudența Curții indică faptul că ele pot totuși să constituie ajutoare de stat potrivit criteriilor stabilite prin articolul 87, § 1, din Tratat.

Pe de altă parte, în anumite circumstanțe, aceste măsuri nu trebuie să fie considerate ca ajutoare, ci mai mult ca alocare de mijloace de finanțare a anumitor tipuri de măsuri în sectorul respectiv. În viitor, Comisia va fi deci foarte atentă la evoluția jurisprudenței în acest domeniu și va desprinde, dacă este cazul, concluziile care se impun.

În piața unică, ajutoarele acordate pentru a reduce costurile salariale pot să deformeze concurența în interiorul Comunității și să ducă la

distorsiuni în alocarea resurselor și investițiilor, la deplasarea șomajului dintr-o țară în alta și la delocalizări.

În lipsa controalelor riguroase și a limitelor potrivite, ajutoarele pentru forța de muncă pot să producă efecte nefaste care să anuleze efectele benefice ale creării de locuri de muncă. Dacă ele sunt utilizate pentru a proteja întreprinderile expuse concurenței din interiorul Comunității, ajutoarele pentru ocuparea forței de muncă pot să antreneze întârzieri în ajustările necesare competitivității industriei europene.

Concentrarea unor astfel de ajutoare în regiunile mai prospere poate contraveni obiectivului de coeziune economică și socială.

În plus, este important ca acordarea acestor ajutoare să nu antreneze o creștere importantă a cuantumului subvențiilor, ceea ce le-ar face ineficace și ar duce la o risipă a fondurilor publice. Dacă aceste ajutoare nu sunt supuse unui control riguros, ele riscă să ducă doar la o deplasare spațială și sectorială a șomajului fără a rezolva problema ocupării pe ansamblul Uniunii Europene și pot genera o distorsionare a concurenței, contravenind astfel interesului general.

Deși susține ca necesar controlul ajutoarelor de stat, ținând cont de slăbiciunile pieței evocate anterior, Comisia a adoptat totdeauna o atitudine binevoitoare în ceea ce privește ajutorul pentru forța de muncă, în special atunci când a urmărit să încurajeze întreprinderile să creeze locuri de muncă sau să recruteze persoane confruntate cu dificultăți speciale cum ar fi: șomerii de lungă durată, muncitorii necalificați, muncitorii mai vârstnici, tinerii care caută un prim loc de muncă, minoritățile și persoanele handicapate.

Pentru anumite tipuri de măsuri destinate susținerii ocupării și care antrenează mai puține distorsiuni ale concurenței, Comisia a adoptat un regulament de exceptare pe categorii în vederea facilitării inițiativelor statelor membre de a acorda ajutoare pentru crearea de locuri de muncă și recrutării muncitorilor defavorizați și a celor cu handicap, fără autorizarea prealabilă a Comisiei.

Dispozițiile din acest regulament sunt similare într-o mare măsură cu cele în domeniul ajutorului regional sau pentru IMM, cu excepția perioadei pentru care locurile de muncă trebuie să fie menținute.

Această perioadă este limitată la 3 și la 2 ani în cazul IMM. Asupra acestui punct, sunt diferențe față de regulamentul ajutoarelor regionale pentru IMM, prin care obligația de a menține locurile de muncă timp de 5 ani era foarte strictă, întrucât în cazul IMM, piața locurilor de muncă trebuie să fie mai suplă. Cum acest regulament n-a intrat în vigoare decât în 2003, impactul nu a poate fi încă evaluat.

În plus, în virtutea liniilor directe privind ajutoarele de stat cu finalitate regională, statele membre pot să acorde sprijin pentru crearea locurilor de muncă dacă acestea sunt legate de un proiect nou de investiții.

După exemplul ajutorului pentru investiții, cel pentru crearea locurilor de muncă prevăzut în aceste linii directoare trebuie să fie modulată în funcție de natura și intensitatea problemelor regionale cărora le este destinat să le facă față. Mărimea ajutorului nu poate depăși o pondere prestabilită din costurile salariale corespunzătoare persoanei recrutate în timpul unei perioade de 2 ani. Intensitatea ajutorului poate fi mai mare în cazul IMM și pentru întreprinderile stabilite în regiunile asistate.

În anumite circumstanțe, statele membre pot de asemenea să acorde ajutoare pentru a menține locurile de muncă. Aceste ajutoare sunt similare cu ajutorul de operare.

Ajutorul destinat menținerii unor locuri de muncă poate să fie autorizat în următoarele circumstanțe:

- în conformitate cu Liniile directoare privind ajutoarele de stat cu finalitate regională, în regiunile care pot să beneficieze de derogarea prevăzută la articolul 87, § 3, lit. a) din Tratat cu privire la dezvoltarea economică a regiunilor în care nivelul de trai este anormal de scăzut sau în care există un șomaj ridicat, mai ales regiunile ultraperiferice;
- liniile directoare comunitare pentru ajutoarele de salvare și restructurare permit de asemenea acordarea de ajutoare pentru menținerea locurilor de muncă în întreprinderile în dificultate;
- în sfârșit, articolul 87, § 2, lit. b) din Tratat prevede posibilitatea de a acorda ajutoare care, din punct de vedere economic, antrenează mai multe distorsiuni ale concurenței. Ca urmare, acest tip de măsură trebuie să fie pentru menținerea locurilor de muncă atunci când sunt destinate remedierii pagubelor cauzate de calamități naturale sau alte evenimente extraordinare.

Un ajutor poate, de asemenea, să fie acordat pentru locuri de muncă care necesită un nivel înalt de calificare, dar ținând cont de lipsa de experiență în acest domeniu, astfel de măsuri trebuie să fie notificate și sunt examinate individual.

Costul ajutoarelor

Un mare număr de măsuri de natura ajutorului de stat (sau o parte din aceste măsuri) pot avea ca obiectiv crearea sau menținerea locurilor de muncă. Este deci dificil de a determina suma totală a sprijinului susceptibil de a fi considerat ca „ajutor pentru locuri de muncă” legat de investiții regionale, sau dimensiunea ajutorului pentru menținerea locurilor de muncă în cadrul măsurilor de salvare și restructurare.

În schimb, poate fi mai precis estimată suma totală a ajutoarelor acordate pornind de la măsurile al căror singur obiectiv este „forța de muncă”. În ultimii ani, pe total Uniune, aceasta sumă a crescut în detrimentul celei aferente ajutorului sectorial.

Ținând seama de faptul că, în general, acestea sunt măsuri globale, atât pentru locuri de muncă cât și pentru pregătire, o parte din ajutorul pentru locuri de muncă poate fi considerat ca un sprijin pentru pregătire și invers. De asemenea, nivelul ajutorului variază considerabil de la un stat membru la altul. Totuși, aceasta variație nu reflectă amploarea ajutorului pentru fiecare stat membru, și nici instrumentele pe care guvernele naționale le-au ales pentru finanțarea măsurilor și natura precisă a acestora din urmă.

Atunci când statele membre introduc stimulente financiare și fiscale pentru a încuraja întreprinderile să investească în pregătirea profesională a personalului, trebuie să fie luate măsuri astfel ca respectivele stimulente să nu fie contrare obiectivului politicii de concurență.

Un ajutor pentru pregătirea profesională care este destinat pentru a reduce, la anumite întreprinderi, costurile pe care ele trebuie să le suporte în mod normal, în propriul lor interes, pentru a îmbunătăți calificarea salariaților lor, reprezintă un avantaj față de concurenți și deci, poate fi o măsură susceptibilă de a deforma concurența.

Totuși, pregătirea, în general, produce externalități pozitive pentru societate în ansamblul său. Cheltuielile consacrate pregătirii profesionale întăresc competitivitatea industriei europene și atracția Comunității pentru instalarea de noi întreprinderi.

Ca urmare, Comisia a arătat, în general, bunăvoință în ceea ce privește ajutorul pentru pregătire profesională în cadrul politicii sale asupra ajutoarelor de stat.

În plus, ca și în cazul locurilor de muncă, cea mai mare parte din măsurile publice de susținere a pregătirii profesionale nu se referă la regulile concurenței dar constituie susținere generală, pentru că sunt oferite pentru toate întreprinderile din toate sectoarele, fără putere discreționară din partea autorităților care le aplică; este vorba, de exemplu, de un sistem general de stimulente fiscale sub forma creditării impozitului (scutirii de impozit) care, în mod automat, sunt deschise pentru toate întreprinderile care investesc în pregătirea salariaților.

Unele țări, Franța, Austria și Suedia, de pildă, au introdus recent noi reforme fiscale în vederea încurajării investițiilor destinate pregătirii profesionale iar Irlanda a creat un fond național pentru pregătirea profesională cu ajutorul unei prelevări din impozitul întreprinderilor. Anumite state membre obligă patronii să prevadă un buget minim pentru pregătirea profesională sau le impun o prelevare în acest scop.

Alte măsuri nu sunt considerate ca ajutoare de stat deoarece sunt accesibile tuturor și nu privilegiază întreprinderi sau sectoare determinate. Cea mai mare parte a statelor membre contribuie cu finanțare la pregătirea profesională a grupurilor vulnerabile, în special prin intermediul inițiativelor

pentru pregătirea profesională sau reconversia șomerilor sau prin intermediul programelor de ucenicie în întreprinderi.

Atunci când ajutorul pentru instruire îndeplinește cele 4 criterii stabilite prin articolul 87, § 1 din Tratat, el este evaluat pe baza regulamentului de exceptare pe categorii pentru pregătirea profesională, intrat în vigoare în 2001. Regulamentul prevede toate măsurile de susținere publică pentru pregătirea profesională care favorizează unul sau mai multe sectoare sau întreprinderi reducând costurile care, în mod normal ar trebui să fie suportate de salariați pentru însușirea de noi competențe.

Acest regulament permite statelor membre să acorde mai ușor ajutoare pentru pregătirea profesională suprimând obligația de notificare prealabilă a Comisiei. Totuși, atunci când se aplică o schemă de ajutor sau atunci când se acordă un ajutor individual care beneficiază de o derogare prevăzută în acest regulament, statele membre trebuie să transmită Comisiei, în 20 zile lucrătoare, un rezumat al informațiilor referitoare la schema de ajutor sau pentru un ajutor individual. Comisia a primit 78 de formulare cu informații în 2001, 102 în 2002, și 53 în 2003.

Cea mai mare parte a statelor membre nu au profitat de posibilitățile oferite, regulamentul a antrenat o diminuare a numărului total de notificări în acest domeniu. Ca regulă generală, ajutoarele individuale mai mari de 1 milion de euro trebuie totdeauna să facă obiectul unei notificări.

Evaluarea eficacității ajutorului pentru ocuparea forței de muncă și instruire

În concluziile sale din noiembrie 2002 cu privire la ajutoarele de stat, Consiliul a invitat statele membre să contribuie la dezvoltarea evaluărilor *ex-ante* și *ex-post* a diferitelor ajutoare de stat și scheme de ajutor de stat pentru a urmări impactul lor asupra concurenței, precum și eficacitatea acestor ajutoare.

S-a demonstrat în mod clar că numai o parte din măsurile luate de statele membre cu titlul de politici active ale pieței muncii constituie ajutoare de stat.

În ceea ce privește politicile active în domeniul pieței muncii, în ansamblul lor, linia directoare pentru ocuparea forței de muncă referitoare la măsurile active și pasive în favoarea șomerilor și a celor inactivi solicită statelor membre să garanteze evaluarea periodică a eficacității programelor și adaptarea lor în funcție de aceasta (Decizia Consiliului din 22.07.2003 referitoare la Liniile directoare pentru politicile de ocupare a forței de muncă din statele membre 2003/578/CE).

În consecință, ciclul anual de aplicare a strategiei europene pentru ocuparea forței de muncă pune accent pe evaluarea măsurilor active, chiar

dacă este clar că acest exercițiu nu este neapărat relevant pentru politica de concurență.

Un studiu realizat în anul 2001 privind eficacitatea schemelor de ajutor de stat destinate promovării ocupării forței de muncă arată faptul că aceasta depinde de anumiți factori strâns legați de caracteristicile schemei de ajutor. De exemplu, programele destinate unei anumite categorii de lucrători par a fi mai eficace (ele par să antreneze mai puține efecte negative) decât programele mai generale care vizează promovarea ocupării forței de muncă prin încurajarea patronilor de a recruta persoane pe care în alte circumstanțe nu le-ar fi angajat.

Alți factori susceptibili de a influența într-un mod semnificativ eficacitatea măsurilor în favoarea ocupării forței de muncă sunt dimensiunea ajutorului, durata de acordare a măsurii, forma ajutorului, eventuala subordonare a acestuia anumitor condiții etc. În ceea ce privește cuantumul ajutorului, concluziile studiului menționat arată că sumele relativ limitate nu sunt în general eficace decât pentru întreprinderile mici (cu mai puțin de 30 persoane) și că nivelele mai ridicate ale ajutorului nu antrenează în mod necesar beneficii nete proporționale.

Măsurile trebuie să fie pregătite cu grijă pentru a minimiza efectele de substituție (efect de substituție: persoana care beneficiază de ajutor ocupă un loc de muncă care ar fi fost ocupat de o altă persoană), pe cele nedorite (recrutarea muncitorilor defavorizați cu cheltuieli suplimentare pentru persoanele susceptibile de a-și găsi mai ușor un loc de muncă) și efectele străine (efect străin: patronul ar fi recrutat același tip de lucrători fără susținere financiară externă).

În evaluarea eficacității subvenționării unui loc de muncă pentru un lucrător handicapat sau pentru un șomer de lungă durată, de exemplu, este necesar să se ia în considerare și imperfecțiunile pieței, dar și faptul că, în absența locurilor de muncă subvenționate, este foarte probabil ca lucrătorii defavorizați să se regăsească în șomaj și să primească alocații de sprijin.

3.7. Ajutoarele pentru cercetare–dezvoltare

Prezentare generală

În 2003, Comisia a invitat guvernele să contribuie la realizarea obiectivelor de la Lisabona, în special, prin reorientarea unei părți din cheltuielile publice către investițiile în capital fizic, uman și în cunoștințe, prin respectarea constrângerilor bugetare, globale. În general, măsurile destinate creșterii volumului de investiții în domeniul cercetării și creării condițiilor mai favorabile pentru acest tip de investiții au fost necorelate și modeste.

Din cifrele disponibile la nivelul anului 2001 rezultă că ansamblul investițiilor destinate cercetării și dezvoltării se referă la ajutoare de stat de aproximativ 2% din PIB-ul Uniunii, iar creșterea medie anuală a fost de numai 1,5% (1997-2002), ceea ce este cu totul insuficient pentru a atinge obiectivul de 3% din PIB în 2010.

Cum 2/3 din acest obiectiv de 3% trebuie să fie acoperit din surse private, este necesară activizarea stimulării investițiilor private destinate cercetării în Europa. Dacă cea mai mare parte a statelor membre își propun ca obiectiv creșterea cheltuielilor publice în favoarea cercetării, sunt rare acele cazuri care au putut operaționaliza acest obiectiv în termeni bugetari. Eforturile trebuie continuate pentru a atinge obiectivele stabilite.

În ceea ce privește ajutoarele pentru cercetare și dezvoltare în favoarea IMM, Comisia a modificat regulamentul de exceptare pe categorii pentru acestea inserând o noua definiție comunitară a IMM și vizând exceptarea acestor ajutoare de la obligația notificării prealabile.

În mod tradițional, Comisia și-a exprimat atitudinea favorabilă față de ajutorul pentru cercetare-dezvoltare, deoarece este necesar să se facă eforturi pentru îmbunătățirea competitivității internaționale a industriei comunitare. Dar, în ciuda beneficiilor acestui tip de asistență, ea poate genera preocupări legate de posibila denaturare a concurenței.

În conformitate cu articolul 163, § 1 din Tratat, unul din obiectivele Comunității trebuie să fie și consolidarea bazei științifice și tehnologice a industriei europene și încurajarea acesteia să devină mai competitivă pe plan internațional.

În această privință, în conformitate cu articolul 163, § 2 din Tratat, este necesar să se încurajeze cooperarea pe teme de cercetare și dezvoltare tehnologică între întreprinderi, centrele de cercetare și universități.

În Cadrul comunitar din 1996 cu privire la ajutoarele de stat pentru cercetare și dezvoltare (versiunea revizuită a cadrului din 1986), Comisia subliniază motivele pentru care tratează ajutoarele pentru cercetare-dezvoltare în mod preferențial, respectiv: obiectivele acestor ajutoare, cerințele financiare de multe ori considerabile, riscurile pe care le presupun lucrările de cercetare-dezvoltare și probabilitatea redusă ca aceste ajutoare să denatureze condițiile de desfășurare a concurenței și comerțului (pct. 19 din cadru)

În mod obișnuit, ajutoarele pentru cercetare-dezvoltare acordate de statele membre sau, în unele cazuri, de instituțiile publice de învățământ superior și de cercetare nelucrative, se încadrează în interdicția generală prevăzută prin articolul 87, § 1 din Tratat (conform pct. 2.1 –2.5 din Cadru). Totuși, aceste ajutoare pot fi considerate compatibile cu piața comună conform excepțiilor prevăzute la articolul 87, § 3, lit. b) din Tratat (execuția unui proiect important de interes comun european, de exemplu, televiziunea

---

de înalta frecvență) și articolul 87, § 3 lit. c) din Tratat (dezvoltarea anumitor activități economice).

Actele prin care sunt reglementate ajutoarele de stat pentru cercetare-dezvoltare în Uniunea Europeană sunt:

- Comunicarea Comisiei – cadrul comunitar al ajutoarelor de stat pentru cercetare și dezvoltare (Jurnal oficial 45 din 17.02.1996), revizuită prin:
  - Comunicarea Comisiei privind modificarea cadrului comunitar al ajutoarelor de stat pentru cercetare și dezvoltare (Jurnal oficial 48 din 13.02.1998);
  - Comunicarea Comisiei privind prelungirea cadrului comunitar al ajutoarelor de stat pentru cercetare și dezvoltare (Jurnal oficial 111 din 08.05.2002).

Contextul emiterii și aplicării actelor de reglementare a ajutoarelor de stat pentru cercetare-dezvoltare

Ținând cont de rolul cercetării și dezvoltării pentru relansarea economiei prin creșterea numărului de locuri de muncă (creșterea ocupării) și întărirea competitivității industriei europene, articolul 157 din tratatul CE invită Comunitatea și statele membre să întreprindă acțiuni destinate încurajării inovației, cercetării și dezvoltării tehnologice.

În acest context, noile modificări se sprijină pe articolul 87, § 3, lit. b) care consideră drept compatibile cu piața comună ajutoarele de stat destinate „promovării unui proiect important de interes european comun” și lit. c) „facilitarea dezvoltării anumitor activități sau anumitor regiuni economice”.

Deoarece efectele pe care ajutoarele de stat pentru cercetare-dezvoltare le produc sunt diferite, Comisia face o distincție clară între:

- cercetarea fundamentală, care este o activitate ce vizează dezvoltarea și promovarea cunoștințelor științifice și tehnice care nu sunt legate de obiective industriale sau comerciale;
- cercetarea industrială, care este destinată pentru a realiza produse, procedee sau servicii noi sau pentru îmbunătățirea celor deja existente;
- activitatea de dezvoltare preconcrețială, care reprezintă concretizarea rezultatelor cercetării industriale într-un plan/schemă/desen pentru produse, procedee sau servicii (de exemplu, crearea unui prototip, proiecte demonstrative, proiecte pilot etc.).

Reglementările privesc în mod deosebit ajutoarele care pot să antreneze efecte anticoncurențiale pe piață, și în special, ajutoarele destinate cercetării industriale și activitatea de dezvoltare preconcrețială.

Sfera de aplicare a prevederilor comunitare

Cu excepția finanțării publice a cercetării fundamentale, orice ajutor de stat pentru cercetare-dezvoltare este, în general, supus regulilor comunitare.

Nu sunt, totuși, supuse reglementărilor finanțările publice acordate pentru o instituție de învățământ superior sau unei unități de cercetare fără scop lucrativ, atunci când:

- rezultatele sunt puse la dispoziția întreprinderilor din spațiul comunitar pe o bază nediscriminatorie;
- studiile sunt efectuate din fondurile întreprinderilor sau în colaborare cu acestea, cu condiția ca institutul de cercetare sau întreprinderea care efectuează cercetarea să plătească pentru acestea. În plus, trebuie ca rezultatele să fie făcute publice.

De asemenea, cercetările care implică o procedură de licitație nu intră în sfera de aplicare a actualelor regulamente.

Subvențiile autorizate și condițiile de majorare

Comisia efectuează o examinare caz cu caz ținând cont de natura proiectului, de riscurile de distorsionare a concurenței și de influența acestuia asupra comerțului dintre statele membre. Nivelul admisibil al intensității ajutorului în raport cu costurile totale ale proiectului este prezentat în tabelul nr. 6.

Tabelul nr. 6

Nivelul admisibil al intensității ajutorului în raport cu costul total al proiectelor

Ajutoare	Proiecte de cercetare industrială	Proiecte de dezvoltare preconcurențială
Finanțarea studiilor de fezabilitate	75%	50%
Finanțarea unui proiect	50%	25%
Plafonul maxim	75%	50%
Proiecte de interes comunitar	75%	50%
Plafon maxim în cazul de cumul (ajutoare de stat și finanțare C.E)	75%	50%

Pentru activitățile care sunt atât de cercetare industrială, cât și de dezvoltare preconcurențială, intensitatea acceptabilă nu poate să depășească media ponderată a intensităților menționate mai sus.

În anumite condiții, intensitatea ajutorului poate să fie majorată („plafon maxim condițional”), în special atunci când finanțarea este destinată:

- întreprinderilor mici și mijlocii (cu 10%);
- pentru anumite regiuni defavorizate din punct de vedere economic (cu 1 la 5%);
- pentru un proiect sau program care se inserează în cadrul programului cadru de cercetare-dezvoltare (cu 15%), dacă proiectul este de dimensiune transfrontalieră (cu 25%);
- pentru un proiect care, în cadrul coordonării politicilor naționale în domeniul cercetării și dezvoltării, prevede o colaborare transfrontalieră și este însoțit de un efort pentru difuzarea rezultatelor și acordarea de licențe și brevete (cu 10%).

În cazurile menționate, plafonul maxim nu poate să depășească 75% pentru ajutoarele pentru cercetarea industrială și 50% în cazul ajutoarelor pentru dezvoltarea preconcrentială. Aceleași praguri se aplică pentru ajutoarele destinate promovării realizării unui proiect important de interes european și pentru proiecte care beneficiază concomitent de ajutoare de stat și de finanțări comunitare.

Orice schemă de ajutoare care nu îndeplinește condițiile din prezentul cadru sau regula de *minimis* trebuie să fie notificată prin intermediul unui formular tip.

De asemenea, notificarea trebuie totdeauna să poată să demonstreze că ajutorul în cauză determină întreprinderile să-și extindă activitățile de cercetare. Fără subvenție, cercetarea n-ar avea loc sau ea ar fi mai puțin ambițioasă.

4. CADRUL LEGISLATIV-INSTITUȚIONAL ÎN DOMENIUL AJUTOARELOR DE STAT ÎN ROMÂNIA

4.1. Evoluții legislative

Legislația primară

România a transpus integral legislația primară comunitară în domeniu prin Legea nr. 143/1999 privind ajutorul de stat. Ulterior aceasta a fost modificată prin Legea nr. 603/2003 și OUG nr. 94/2004, aprobată cu modificări prin Legea nr. 507/2004.

În luna septembrie 2005, Legea nr. 143/1999 privind ajutorul de stat a fost republicată reflectând modificările operate în conținutul acesteia.

Conform acestei legi, constituie ajutor de stat orice măsură de sprijin acordată de stat sau de către unitățile administrativ-teritoriale, ori alte organisme care administrează surse ale statului sau ale colectivităților locale, indiferent de formă, care distorsionează sau amenință să distorsioneze concurența prin favorizarea anumitor bunuri, a prestării anumitor servicii sau care afectează comerțul dintre România și statele membre UE.

Prin natura ei orice măsură de ajutor de stat implică deci existența unuia sau mai multor furnizori/inițiatori și a unuia sau mai multor beneficiari.

Din perspectiva compatibilității cu mediul concurențial normal, conform prevederilor legale în vigoare, autoritatea autonomă cu atribuții în domeniul evaluării ajutoarelor de stat atât în faza de inițiere și notificare a ajutoarelor de stat, cât și ulterior în faza post acordare, respectiv de control și monitorizare este Consiliului Concurenței.

Potrivit Legii nr. 143/1999 sunt compatibile cu un mediu concurențial normal și se notifică Consiliului Concurenței:

- a) ajutoarele de stat având caracter social, pentru consumatorii individuali, cu condiția ca acestea să fie acordate fără discriminare în ceea ce privește originea produselor sau serviciilor implicate;
- b) ajutoarele de stat pentru înlăturarea efectelor cauzate de dezastre naturale sau de evenimente excepționale.

Pot fi considerate compatibile și în consecință pot fi autorizate de către Consiliul Concurenței, conform regulamentelor sau instrucțiunilor specifice, măsuri ce constituie ajutor de stat, cum sunt:

- a) ajutor pentru cercetare și dezvoltare;
- b) ajutor pentru întreprinderi mici și mijlocii;

-
- c) ajutor pentru protecția mediului înconjurător;
  - d) ajutor pentru instruirea angajaților și pentru crearea de noi locuri de muncă;
  - e) ajutor pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate; ajutorul pentru menținerea locurilor de muncă poate fi considerat ajutor de restructurare;
  - f) ajutor pentru dezvoltare regională;
  - g) ajutor general pentru promovarea exporturilor, prin acțiuni precum: săptămâni naționale, târguri internaționale, magazine de prezentare și altele asemenea, cu condiția ca de acestea să poată beneficia toate întreprinderile interesate;
  - h) ajutor pentru promovarea culturii și conservarea patrimoniului cultural;
  - i) ajutor pentru proiecte mari de investiții;
  - j) orice alt sprijin în condițiile regulamentelor și instrucțiunilor privind ajutorul de stat ce vor fi emise, cu respectarea legislației în vigoare, de către Consiliul Concurenței.

Sunt interzise măsurile ce pot constitui ajutor de stat, cum ar fi:

- a) ajutor pentru export sau orice sprijin care este condiționat, de drept sau de fapt, de performanța la export, în măsura în care o astfel de intervenție poate să afecteze aplicarea corespunzătoare a acordurilor internaționale la care România este parte;
- b) ajutor pentru compensarea, directă sau prin scutirea de la plata obligațiilor datorate statului a pierderilor rezultate din activitatea întreprinderilor;
- c) măsurile de ajutor care sunt astfel aplicate încât creează discriminări în favoarea produselor realizate în țară, față de bunurile similare produse în state participante la acorduri internaționale la care România este parte și în care sunt prohibite astfel de discriminări.

Modificările aduse Legii ajutorului de stat prin Legea nr. 603/2003, au vizat:

- **conferirea unei puteri reale Consiliului Concurenței** de a controla ajutoarele de stat prevăzute în proiecte de acte normative sau administrative. Aceste ajutoare de stat se notifică și se acordă numai după autorizarea lor de către Consiliul Concurenței;
- **eliminarea prevederilor care dădeau posibilitatea autorizării ajutoarelor de stat pe baza unei analize** insuficient de precise și de relevante în privința efectelor asupra mediului concurențial; în prezent, autorizarea ajutoarelor de stat se face numai în condițiile respectării criteriilor armonizate cu acquis-ul comunitar, prevăzute de regulamentele și instrucțiunile specifice fiecărui obiectiv;
- introducerea unor reguli clare privind acțiunea Consiliului Concurenței în cazul ajutoarelor de stat ilegale și a ajutoarelor de stat interzise

acordate prin acte normative sau administrative și precizarea unui termen special de prescripție, de 10 ani, în care Consiliul Concurenței are dreptul de a solicita, după caz, suspendarea, rambursarea sau recuperarea ajutorului de stat;

- **publicarea**, prin orice mijloace, **a unor informații privind notificările primite**, a ordinelor privind **deschiderea investigațiilor și a deciziilor luate** în domeniul ajutorului de stat, asigurându-se astfel o deplină transparență a activității Consiliului Concurenței. Procedura pentru asigurarea transparenței constă în publicarea de extrase din decizii, pe pagina de internet a instituției, care cuprind în forma succintă date despre ajutoare de stat ce nu au caracter confidențial.

Modificările aduse de Ordonanța de Guvern nr. 94/2004 au constat în sinteză în:

- statuarea obligativității notificării la Consiliul Concurenței a ajutoarelor cu caracter social acordate consumatorilor individuali, fără discriminare în ceea ce privește originea produselor sau serviciilor implicate, precum și a ajutoarelor acordate pentru înlăturarea efectelor produse de evenimente excepționale sau dezastre naturale;
- completarea sferei furnizorilor de ajutor de stat, prin includerea, pe lângă stat și unitățile administrativ-teritoriale și a "altor organisme care administrează surse ale statului sau ale colectivităților locale";
- introducerea unor dispoziții imperative privind recuperarea ajutoarelor de stat ilegale și interzise.

Legislația secundară

În vederea exercitării atribuțiilor ce îi revin, în procesul de transpunere a legislației secundare Consiliul Concurenței a adoptat, până la finele anului 2004, 23 de Regulamente și 8 instrucțiuni specifice.

Ținând seama de evoluția acquis-ului comunitar și de noile prevederi ale Legii ajutorului de stat, Consiliul Concurenței și-a intensificat activitatea de preluare, prin regulamente și instrucțiuni, a legislației comunitare în domeniul ajutorului de stat.

Astfel, în cursul anului 2004 au fost adoptate 18 regulamente și 3 instrucțiuni, dintre care 9 regulamente sunt noi, iar celelalte și instrucțiunile modifică și completează pe cele existente¹.

Amendarea Regulamentelor existente se referă în principal la ajutoarele pentru: protecția mediului, instruirea angajaților, ocuparea forței

---

¹ Raport anual privind activitatea Comitetului Concurenței 2004; site: www.comitetuluiconcurentei.ro

de muncă, cercetare-dezvoltare, salvarea și restructurarea firmelor aflate în dificultate, dezvoltare regională, întreprinderi mici și mijlocii și pentru proiecte mari de investiții.

Instrucțiunile au avut ca obiect modificarea și completarea celor privind: autorizarea ajutoarelor de stat în domeniul transportului aerian, ajutorul de stat și capitalul de risc, ajutorul de stat în domeniul asigurării creditelor pe termen scurt pentru export.

4.2. Implementarea legislației

Încă din momentul finalizării negocierilor de aderare, România trebuie să aplice integral acquis-ul comunitar în materie de ajutor de stat.

În vederea exercitării atribuțiilor prevăzute de lege și regulamentele specifice, activitatea Consiliului Concurenței se derulează la diferite momente și la diferite niveluri, pe traseul parcurs de ajutorul de stat între inițiator/furnizor și beneficiar, respectiv:

1. În faza de inițiere a unui ajutor de stat: prin participarea reprezentanților Consiliului Concurenței la ședințele pregătitoare ale ședințelor de guvern, destinate dezbaterii actelor normative încă din faza de proiect; se asigură astfel identificarea posibilelor măsuri de natura ajutoarelor de stat încă din momentul intenției de acordare.

Consiliul Concurenței își exprimă punctul de vedere privind compatibilitatea acestor măsuri cu mediul concurențial normal, emițând avize conforme sau puncte de vedere, solicitând notificarea prealabilă a ajutoarelor de stat individuale sau a schemelor de ajutor;

2. În faza de pregătire a notificărilor și a regulamentelor specifice: în cadrul grupurilor interministeriale de lucru pe probleme de ajutor de stat sunt supuse dezbaterii regulamente și instrucțiuni specifice cu scopul informării instituțiilor inițiatoare, furnizoare de ajutor de stat privind noutățile în domeniu cât și pentru creșterea eficienței colaborării cu acestea;

3. În faza de analiză a notificării unei măsuri de natura ajutorului de stat: în conformitate cu prevederile legislative, cu regulamentele și instrucțiunile în vigoare, ajutoarele de stat notificate sunt analizate de experții instituției din perspectiva compatibilității cu mediul concurențial normal.

În această fază Consiliul Concurenței examinează notificarea de îndată ce o primește. În cazul în care constată că măsura notificată nu constituie ajutor de stat emite o decizie în acest sens; în cazul în care Consiliul Concurenței constată că măsura notificată nu prezintă îndoieli privind compatibilitatea sa cu prevederile legislative în vigoare în domeniul ajutorului de stat emite o decizie în acest sens; în cazul în care se constată că măsura notificată prezintă îndoieli cu privire la compatibilitatea cu

legislația în vigoare în domeniul ajutorului de stat, Consiliul Concurenței va decide deschiderea unei investigații.

După încheierea investigației Consiliul Concurenței poate decide: să autorizeze ajutorul de stat; să autorizeze ajutorul de stat impunând prin decizia sa condiții sau obligații menite să asigure că aceasta nu denaturează semnificativ mediul concurențial normal și nu afectează aplicarea corespunzătoare a acordurilor internaționale la care România este parte; să interzică acordarea ajutorului de stat, în cazul în care acesta denaturează semnificativ mediul concurențial normal și afectează aplicarea corespunzătoare a acordurilor internaționale la care România este parte

Începând cu toamna anului 2004, în baza mecanismului de cooperare administrativă dintre Consiliul Concurenței și Comisia Europeană, deciziile în domeniul ajutoarelor de stat sunt transmise Comisiei și numai după primirea avizului din partea acesteia sunt aprobate și sunt făcute publice.

4. În faza post acordare a ajutorului de stat, urmează activitățile de monitorizare și control al ajutoarelor existente în derulare, în vederea verificării respectării actului administrativ care le instituie și a îndeplinirii condițiilor din deciziile de autorizare.

Tot în această etapă reprezentanții Consiliului Concurenței au atribuții privind verificarea respectării de către furnizorii și beneficiarii de ajutor de stat a regulilor privind cumulul de ajutoare și a pragurilor de intensitate maximă admisibilă, prevăzute de legislația în domeniu.

În sinteză, în anul 2004, Consiliul Concurenței a emis 90 de decizii referitoare la ajutoare de stat, după cum urmează: 34 decizii de autorizare, 27 decizii de autorizare condiționată, 2 decizii de interzicere, 22 decizii cu privire la măsuri ce nu constituie ajutor de stat, 1 decizie prin care se certifică cuantumul unor măsuri de sprijin acordate și 1 decizie referitoare la o măsură ce nu intră sub incidența legii¹.

Interzicerea acordării a două ajutoare de stat, a fost decisă întrucât acestea nu îndeplineau criteriile cuprinse în *Regulamentul privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate*, referitoare la contribuția beneficiarului și restaurarea viabilității societăților prin implementarea Planului de restructurare.

Așa cum am arătat anterior, în cadrul mecanismului de preconsultare cu Comisia Europeană, după septembrie 2004, toate proiectele de decizii elaborate de Consiliul Concurenței sunt examinate de Comisia Europeană. Au fost transmise spre analiza 38 proiecte de decizii, din care s-au finalizat 23. Dintre cele finalizate, 16 au fost admise cu observații și 7 fără modificări.

¹ Raport anual privind activitatea Consiliului Concurenței, 2004, site: www.consiliulconcurenței.ro.

Soluțiile propuse de Consiliul Concurenței au fost aceleași cu ale Comisiei Europene în toate cele 23 cazuri.

În anul 2004, au fost deschise 5 investigații ca urmare a notificării unor măsuri de ajutor de stat care au prezentat îndoieli cu privire la compatibilitatea cu Legea privind ajutorul de stat; 4 dintre acestea au fost finalizate, iar 1 se afla în curs de desfășurare.

S-a intensificat activitatea de monitorizare și control în legătură cu ajutoarele de stat existente aflate în derulare; peste 4800 de acțiuni de control la agenți economici au avut ca obiective: monitorizarea ajutoarelor de stat acordate în zone libere, zone defavorizate, parcuri industriale, șantiere navale; monitorizarea ajutoarelor fiscale; respectarea procedurii de raportare a ajutoarelor de stat; îndeplinirea condițiilor de autorizare prevăzute în deciziile Consiliului Concurenței; depistarea unor ajutoare ilegale; identificarea și supravegherea relațiilor financiare dintre întreprinderi publice și autorități publice.

În paralel, s-a derulat și o intensă activitate de evaluare a gradului de compatibilitate a ajutoarelor existente cu noua legislație; a fost adaptată la exigențele actuale legislația privind zonele defavorizate și zonele libere și s-a elaborat un ghid de aplicare a legislației pentru zonele defavorizate în care sunt prezentate elementele și criteriile de autorizare a ajutoarelor de stat în conformitate cu regulamentele și instrucțiunile adoptate de Consiliul Concurenței; la solicitarea Consiliului au fost eliminate din Ordonanța de Guvern privind instituirea regimului special pentru activitatea de transport maritim internațional prevederile privind acordarea unor facilități transportatorilor maritimi la achiziția de nave. Aceasta activitate este evaluată permanent de experții Comisiei Europene.

Obiectivele prioritare ale autorității de concurență din România pentru perioada 2005-2006

Capitolul 6: "Politica în domeniul concurenței" s-a numărat printre ultimele două capitole închise din punct de vedere tehnic, alături de Capitolul 24: "Justiție și afaceri interne".

Coroborând realizările de până în prezent cu aceste condiții și cu recomandările cuprinse în Raportul Comisiei Europene, pe anul 2004, privind progresele înregistrate de România în vederea aderării la Uniunea Europeană, Consiliul Concurenței a definitivat strategia sa pe perioada care a mai rămas până la momentul aderării¹.

---

¹ *Strategia Consiliului Concurenței pentru perioada 2005-2006, site: www.consiliulconcurentei.ro*

Conform acesteia, punctul de plecare l-a constituit identificarea obiectivelor prioritare menite să concureze la punerea în practică a opțiunilor strategice evidențiate la nivelul politicilor promovate de Guvernul României, în vederea aderării la Uniunea Europeană. În acest context, s-a avut în vedere faptul că, după data de 1 ianuarie 2007, când este prevăzută aderarea României la Uniunea Europeană, operatorii economici naționali vor fi supuși unor presiuni concurențiale sensibil mai mari.

Pornind de la analiza situației actuale și a tendințelor comunitare în domeniu, la care România trebuie să se alinieze continuu, acest document propune direcțiile de acțiune ale autorității naționale de concurență, având ca orizont de timp anul 2006, precum și un plan de măsuri pentru punerea în practică a acestora.

Pentru a evita riscul activării clauzei specifice de salvagardare acceptată de România cu ocazia finalizării negocierilor la Capitolul 6 – “Politica în domeniul concurenței”, obiectivele prioritare ale Consiliului Concurenței în perioada 2005-2006 și măsurile pentru realizarea acestora vizează îndeplinirea angajamentelor care au constituit condiționalități la închiderea provizorie a negocierilor.

În acest context, obiectivele prioritare ale Consiliului Concurenței vizează: creșterea gradului de conformare cu prevederile legislative; îmbunătățirea performanțelor monitorizării ajutoarelor de stat existente; creșterea capacității administrative; promovarea culturii concurenței și dezvoltarea relațiilor internaționale.

În scopul realizării obiectivului de creștere a gradului de conformare cu prevederile legislative în domeniul ajutorului de stat, programul de măsuri al Consiliului Concurenței prevede asigurarea controlului efectiv al oricărui potențial ajutor de stat, inclusiv al ajutoarelor fiscale, sociale și al eşalonărilor la plata energiei, și o mai largă implicare a experților instituției.

De asemenea, în vederea asimilării practicii europene în domeniul analizei notificărilor, precum și pentru îmbunătățirea structurii deciziilor, se are în vedere, pe lângă studierea jurisprudenței comunitare, continuarea mecanismului de preconsultare agreat de Comisia Europeană și angajarea unui expert, care să acorde consultanță specialiștilor Consiliului Concurenței, pe termen limitat. În cazul ajutoarelor de stat notificate, pentru care există dubii cu privire la compatibilitatea cu prevederile legale, se intenționează deschiderea unor investigații, în urma cărora să poată fi luată decizia corectă.

Pentru îndeplinirea obiectivului prioritar de îmbunătățire a performanțelor monitorizării ajutoarelor de stat existente, programul de măsuri cuprinde doua direcții principale de acțiune: creșterea eficienței activităților de supraveghere și analiză a respectării condițiilor de autorizare a

ajutoarelor de stat și aplicarea procedurilor judiciare cu privire la rambursarea și recuperarea ajutoarelor de stat ilegale și interzise.

O atenție deosebită va fi acordată monitorizării ajutoarelor de stat acordate în zonele defavorizate, zonele libere și parcurile industriale, care constituie și o cerință a Comisiei Europene. Monitorizarea ajutoarelor de stat acordate în zonele libere și în zonele defavorizate va urmări respectarea cu strictețe a condițiilor impuse de acordarea perioadelor de tranziție în aceste cazuri.

În vederea asigurării transparenței ajutoarelor de stat acordate în România, se are în vedere îmbunătățirea structurii Raportului ajutoarelor de stat prin introducerea unui capitol separat al ajutoarelor fiscale și compararea structurii ajutoarelor de stat naționale cu structura ajutoarelor de stat acordate în statele membre ale Uniunii Europene.

Obiectivul specific de întărire a capacității administrative a instituției are ca țintă aplicarea legislației în domeniul ajutorului de stat potrivit standardelor comunitare, inclusiv în ceea ce privește argumentarea juridică a deciziilor. Măsurile avute în vedere pentru atingerea acestui obiectiv vizează, în primul rând, perfecționarea pregătirii profesionale a inspectorilor de concurență, astfel încât aceștia să fie capabili să lucreze la standarde comunitare și în parteneriat cu instituțiile similare din statele membre ale Uniunii Europene și cu Comisia Europeană.

Rezultatul evaluării impactului acțiunilor de promovare a culturii concurenței a fost un punct de plecare pentru stabilirea intensității acțiunilor viitoare de promovare a culturii concurenței și pentru redirectionarea acțiunilor de promovare.

Măsurile prevăzute pentru atingerea obiectivului specific de promovare a culturii concurenței au ca țintă mediul de afaceri, instituțiile publice, societatea civilă și mass-media și constau în organizarea unor întâlniri în cadrul grupurilor de lucru interministeriale, organizarea unor seminarii pe domenii specifice, conferințe, mese rotunde ș.a., sau în transmiterea unor mesaje publice referitoare la probleme de importanță majoră, aflate pe agenda Consiliului Concurenței.

Tot în scopul promovării culturii concurenței, autoritatea va răspunde invitațiilor de a participa la acțiunile organizate de alte instituții sau organizații. O atenție sporită va fi acordată acțiunilor de promovare a culturii concurenței având ca țintă furnizorii de ajutor de stat.

De asemenea, actualizarea paginii web a instituției și continuarea editării și difuzării unor publicații ale Consiliului Concurenței reprezintă acțiuni specifice menite să contribuie la asigurarea transparenței și vizibilității și, implicit, la promovarea culturii concurenței.

Scopul acestui set de măsuri de promovare a culturii concurenței este de a preveni acțiunile ce au ca obiect sau ca efect distorsionarea sau

restrângerea concurenței, prin asigurarea cunoașterii de către mediul de afaceri și instituțiile publice a regulilor existente, în vederea respectării lor.

Având în vedere abilitarea Consiliului Concurenței de a reprezenta România și de a promova schimbul de informații și de experiență cu organizațiile și instituțiile internaționale de profil, precum și importanța acestor acțiuni, dezvoltarea relațiilor internaționale reprezintă una dintre priorități. În sfera relațiilor bilaterale, măsurile prevăzute pentru atingerea acestui obiectiv vizează atât inițierea încheierii unor Acorduri de cooperare bilaterală cu autorități de concurență din alte țări cu economie de piață consacrată, cât și gestionarea eficientă și aplicarea activă a prevederilor acordurilor deja încheiate. În planul relațiilor internaționale, măsurile pentru îndeplinirea acestui obiectiv privesc creșterea rolului Consiliului Concurenței în cadrul Rețelei Internaționale de Concurență (INC) și în cadrul relațiilor cu UNCTAD, precum și participarea activă la lucrările OMC și ca observator la OCDE.

Consiliul Concurenței și-a propus să-și intensifice eforturile în vederea dobândirii calității de membru al Comitetului OCDE pentru concurență.

Valențele practice ale acestei strategii sunt strâns legate de gradul de implicare și disponibilitatea de colaborare pentru atingerea obiectivelor propuse a tuturor actorilor implicați: furnizori/inițiatori și beneficiari de ajutor de stat.

5. IMPACTUL ECONOMIC ȘI SOCIAL AL AJUTOARELOR DE STAT. IMPORTANȚA ȘI ACTUALITATEA SUBIECTULUI PENTRU ROMÂNIA

5.1. Considerații cu caracter general

Cuvintele cheie utilizate în acquis-ul comunitar, când se fac referiri la efectele ajutorului acordat de stat sau din surse de stat, sub orice formă, se opresc la distorsionarea sau amenințarea de distorsionare a concurenței pe piață, favorizarea unor agenți economici sau bunuri, afectarea comerțului dintre statele membre etc.

Integrarea în UE presupune, și în acest domeniu, eforturi deosebite pentru implementarea cadrului legislativ instituțional specific și asigurarea condițiilor de aplicare.

Din punct de vedere al impactului socioeconomic al ajutoarelor de stat se ridică două probleme importante. Pe de o parte, este vorba de compatibilizarea ajutoarelor de stat acordate anterior adoptării de către România a legislației comunitare în domeniu cu noile norme existente și, pe de altă parte, este necesară reanalizarea și reevaluarea tuturor ajutoarelor de stat acordate, atât înainte cât și după adoptarea legislației comunitare din perspectiva efectelor acestora.

La nivelul Uniunii Europene, la solicitarea Comisiei și a guvernelor statelor membre, institute și instituții prestigioase de cercetare științifică și din administrație au abordat problema evaluării impactului ajutorului de stat. Dificultățile unor astfel de demersuri au făcut ca, în marea lor majoritate, acestea să se oprească la realizarea de analize numai pentru o anumită categorie de ajutoare de stat sau chiar numai pentru un caz concret sau un anumit sector de activitate și au constatat, în special, în evaluări în faza post-acordare.

Abordarea problemelor evaluării efectelor socioeconomice ale ajutorului de stat în România, din perspectiva reglementărilor comunitare și a negocierilor din cadrul OMC reprezintă un subiect de maximă importanță și interes pentru elaborarea și analiza practică a politicii economice, din perspectiva economiei naționale și comunitare.

Cercetările în acest domeniu contribuie la o mai bună înțelegere atât din partea beneficiarilor unor astfel de ajutoare, cât și a contribuabililor în ce

privește efectele pe care le are utilizarea fondurilor publice pentru acordarea diferitelor tipuri de ajutoare.

În plus, astfel de abordări sunt utile atât din considerentele prezentate anterior, cât și din perspectiva desprinderii de concluzii și învățăminte pentru organizarea în viitor a activității.

5.2. Evaluarea *ex ante* și *ex post* a impactului aplicării unor acte normative

Termenii de *ex ante* și *ex post* sunt utilizați pentru a delimita momentul la care se realizează analiza/evaluarea în raport cu momentul de demarare a aplicării efective a actului normativ, care conține măsuri de ajutor de stat.

Din perspectiva strategiilor economice și sociale de dezvoltare ale unei țări, actele normative reprezintă instrumentele de direcționare sau de stimularea a fluxului de resurse materiale, financiare și umane spre domenii sau sectoare, considerate la momentul respectiv, prioritare.

Propunerile de acte normative este necesar să fie fundamentate atât pe o bună cunoaștere a realității din domeniul sau domeniile în care se aplică, cât și pe o analiză cât mai detaliată posibil, a efectelor pe care implementarea respectivului act normativ o va avea asupra mediului economic și social.

Analizele de tip *ex ante* au, în general, ca punct de pornire, evidențierea și studierea costurilor de oportunitate. Aceasta presupune relevarea, în plus față de valoarea totală a efortului financiar, material și uman, implicat de respectiva măsură, și a pierderilor înregistrate de alte domenii, sectoare sau populație, respectiv consumatori prin nealocarea resurselor sau neacordarea facilităților direct în favoarea lor.

De exemplu, în cazul măsurilor de susținere de natura ajutoarelor de stat, evaluarea costurilor de oportunitate este necesar să includă, cel puțin teoretic, și comparații privind eficiența utilizării fondurilor bugetare centrale sau locale în respectivele domenii și eficiența cu care acestea ar putea fi utilizate pentru alte acțiuni de interes economic general, cum ar fi investiții în infrastructură, în educație, în cercetare, în unități sanitare etc.

În realizarea unor astfel de analize se cer angrenate toate ministerele și autoritățile ce coordonează domeniile afectate de respectiva măsură. Se realizează așa-numitele studii de impact, analize cost-beneficiu, destinate agregării posibilelor efecte pozitive sau negative ale respectivei măsuri.

În această fază, angrenarea de instituții independente, de grupuri interdisciplinare, integrarea analizelor teoretice cu cele practice, prezintă o importanță fundamentală.

Într-un studiu privind „Ajutoarele de stat, restructurarea industrială și privatizarea în noile landuri germane” realizat, la solicitarea Comisiei Europene, în anul 1996, de Centrul de Cercetări pentru științe sociale din Berlin, se sublinia rolul determinant al unei bune evaluări *ex ante* realizate de THA (agenția responsabilă cu gestionarea acestor acțiuni) la data demarării procesului de restructurare și privatizare în Germania de Est.

Pornind de la constatarea că privatizarea, fără o restructurare bine fundamentată a industriei, ar fi echivalat cu ștergerea de pe harta economică a landurilor est-germane, THA a solicitat Comisiei Europene abordarea problematicii ajutoarelor de stat de o manieră deosebită în cazul Germaniei de Est.

Cum se putea pune problema ajutoarelor de stat, într-o țară în care, de la o zi la alta aproape toate întreprinderile aveau nevoie de o formă sau alta de ajutor de stat pentru a supraviețui ?

În acest context, prin obținerea aprobării pentru delimitarea restructurării economice în sens clasic, de restructurarea postsocialistă, și a diferențierii clare a termenului de combinat multifuncțional de cel de întreprindere clasică, Germania de Est a reușit să obțină concesiile fără precedent în istoria Comisiei Europene în domeniul ajutoarelor de stat.

În urma evaluărilor *ex post* putem aminti aici că rezultatele acestor eforturi au fost remarcabile: între 1990 și 1994, THA a reușit să restructureze 2.500 de combinate socialiste, din cele 4.000 existente în anul 1990, și să înființeze 14.000 de noi întreprinderi, fiind create 1,5 milioane noi locuri de muncă.

Prețul acestor operațiuni a fost foarte ridicat: comparativ cu un profit estimat de 600 mld. mărci germane, THA a acumulat pierderi de aproximativ 250 mld. mărci germane, respectiv echivalentul PIB-ului Germaniei de Est, ștergerea acestor datorii nefiind inclusă în categoria măsurilor de ajutor de stat ce trebuiau notificate Comisiei.

Din perspectiva acestor tipuri de evaluări, Consiliul Concurenței (instituția cu atribuții în domeniul concurenței și al ajutorului de stat în România), de exemplu, este angrenat în acordarea pentru respectivele acte normative a avizului conform din perspectiva compatibilității cu mediul concurențial normal, cu obiectiv final, protejarea intereselor consumatorilor.

Este foarte greu însă să delimităm sfera de competență a unei instituții în contextul realizării unor astfel de analize. Ca autoritate de concurență această instituție este chemată să protejeze indirect interesele consumatorilor. Ne punem problema dacă această responsabilitate include și lupta pentru menținerea calității de consumator a unui individ. Pentru a fi inclus în categoria de consumator trebuie să dispui de un venit, care să îți permită să îți exerciți drepturile de consumator.

Evaluările *ex post* se realizează după demararea aplicării practice a respectivului act normativ.

Obiectivele unor astfel de analize sunt:

- verificarea măsurii în care obiectivele fundamentale care au stat la baza promovării respectivului act normativ au fost atinse;
- cuantificarea efectelor pozitive și/sau negative ale respectivului act normativ și compararea acestora cu cele evaluate *ex ante*;
- determinarea punctelor forte, a punctelor slabe, a oportunităților și constrângerilor ce pot apărea în viitor, a blocajelor intervenite pe parcursul implementării unei măsuri și formularea de propuneri pentru îmbunătățirea "din mers" a acesteia.

Realizarea unor astfel de analize presupune ca de la data implementării practice a unei măsuri să fi trecut suficient de mult timp pentru a se putea evalua corect cel puțin o parte din efectele directe, dar și din cele propagate în diferite domenii și sectoare.

Evaluarea *ex post* este necesar, ca și în cazul celei *ex ante*, să fie realizată atât de instituțiile direct implicate în derularea respectivei măsuri, dar și de instituții independente, detașate de activitățile de inițiere, derulare sau monitorizare a implementării măsurii.

Delimitarea foarte clară a fenomenelor ce vor constitui subiectul analizei, stabilirea metodelor de cuantificare celor mai adecvate fenomenului, construirea unui sistem de indicatori adaptat scopului final sunt, la rândul lor etape importante ale derulării analizei.

Totodată, pentru realizarea acestui demers accesul la informații corecte și complete constituie un aspect fundamental. Aducerea datelor într-o formă care să permită realizarea de comparații în timp sau cu evoluțiile din alte sectoare, domenii sau chiar din alte țări constituie de asemenea o încercare pentru analiști.

Ponderea mare a ajutoarelor de stat pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate în totalul ajutoarelor notificate Consiliului Concurenței, importanța acestor tipuri de ajutoare pentru perioada de profunde transformări pe care a parcurs-o și o parcurge economia românească, ne-a determinat să ne îndreptăm atenția asupra acestora.

5.3. Evaluări realizate la nivelul Uniunii Europene

În demersul nostru, am studiat o lucrare recentă (iunie 2004), elaborată de London Economics, la solicitarea Comisiei Europene: *Evaluarea ex-post a impactului ajutoarelor de stat pentru salvare și restructurare asupra competitivității internaționale a sectoarelor afectate de*

---

aceste ajutoare, finalizată printr-un Raport transmis Directoratului General Întreprinderi și ulterior făcut public.

Conform termenilor de referință, studiul și-a propus:

1. Examinarea ratei de supraviețuire a firmelor care au primit ajutoare de salvare și restructurare;
2. O trecere în revistă a efectelor economice și sociale ale ajutoarelor de salvare și restructurare la nivel de companie;
3. O inventariere a efectelor economice și sociale ale ajutoarelor de salvare și restructurare asupra sectoarelor din care fac parte respectivele firme.

În acest scop:

- au fost analizate deciziile CE privind ajutoarele de stat din perioada 1995-2003;
- în această perioadă au fost identificate 86 cazuri relevante pentru analiza derulată, din care 34 ajutoare pentru salvare și 52 pentru restructurare;
- în cazul ajutoarelor pentru salvare perioada de acordare și efectele se consideră încheiate când ajutorul a fost rambursat iar în cazul ajutoarelor pentru restructurare, atunci când planul de restructurare a fost finalizat;
- din totalul de 86 cazuri, 77 pot fi considerate încheiate, implicând 71 de companii individuale care au primit ajutoare de stat, 6 dintre companii primind aprobare pentru ajutor în 2 cazuri;
- analiza distribuției geografice a ajutoarelor de stat pentru salvare și restructurare a relevat faptul că Germania și Italia au fost statele membre în care s-au înregistrat cele mai multe cazuri;
- acestea au fost urmate de un al doilea grup de țări cu un număr semnificativ de cazuri, care include: Austria, Franța, Spania.
- la polul opus se situează Belgia, Grecia, Olanda, Portugalia și Regatul Unit, cu un număr redus de cazuri înregistrate și Danemarca, Finlanda, Irlanda, Luxemburg și Suedia fără nici un caz.

În cadrul UE 15 cea mai mare parte din ajutoarele de stat pentru salvare și restructurare sunt acordate companiilor situate în afara zonei asistate. Cu toate acestea se mai semnalează și cazuri opuse în Austria, Spania și Portugalia.

Multe din cele mai relevante decizii de autorizare a ajutoarelor de stat au fost înregistrate în perioada 1994-1998 și 2001-2002.

Ajutoarele pentru salvare au fost mai numeroase în anii 1997, 2001 și 2002.

Construcțiile și industria prelucrătoare au primit cele mai multe ajutoare de stat de salvare și restructurare. Sectorul serviciilor financiare și

cel al echipamentelor și mașinilor au deținut ponderea cea mai mare din punct de vedere al numărului de companii beneficiare, urmate de industria electronică și telecomunicații.

În timp ce în sectorul mașini și echipamente numărul de ajutoare de stat pentru restructurare este aproximativ egal cu cel pentru salvare, în industria electronică și sectorul telecomunicații predomină cazurile de ajutoare de stat pentru salvare, iar în sectorul de servicii financiare cele pentru restructurare.

Mai mult de jumătate din cele 77 de cazuri închise se înregistrează în companiile mari, cu mai mult de 1.000 de salariați.

Companiile care au beneficiat de ajutoare de salvare au avut în principal probleme legate de lichiditate, destinația principală a ajutoarelor fiind restabilirea solvabilității.

Cele care au primit ajutoare de restructurare au invocat cel mai des ca motiv de solicitare, împovărarea financiară, ca sursă principală a dificultăților cu care se confruntă și cea mai mare parte au utilizat ajutoarele primite pentru a sprijini eforturile de restructurare.

De remarcat alte două obiective importante pentru ajutoarele de stat pentru restructurare: recapitalizarea și pregătirea pentru privatizare.

Dintre obiectivele comune, patru au fost cel mai des întâlnite în planurile de restructurare:

- reducerea capacității;
- reducerea personalului;
- reorientarea spre altă activitate de bază;
- reduceri de costuri.

Rata de supraviețuire a companiilor beneficiare de ajutoare de stat pentru salvare și restructurare: din totalul de 71 de companii mai mult de 1/3 au în prezent același statut legal cu cel avut la data primirii ajutorului, în timp ce 1/3 și-au încetat activitatea; restul și-au schimbat numele sau au fost cumpărate de alte companii.

Criteriul: se consideră că o companie a supraviețuit chiar dacă a fost cumpărată de un alt proprietar, dacă liniile originale de producție sunt în continuare o prezență fizică ce poate fi identificată. Conform acestui criteriu din cele 71 de companii, 47 au supraviețuit și 22 au dispărut (pentru 2 companii situația este neclară).

Deși, pornind de la un număr atât de restrâns de ajutoare de stat, este greu să se desprindă o concluzie privind cauzele diferențelor dintre ratele de supraviețuire în statele membre, se pot evidenția totuși unele diferențe.

În Franța, toate companiile care au beneficiat de ajutor de stat au supraviețuit, în Germania 2/3, iar în Spania și Italia puțin peste jumătate.

La nivelul fiecărei țări (cu excepția Germaniei), rata de supraviețuire este mai mică în cazul beneficiarelor de ajutoare de stat pentru salvare, comparativ cu companiile beneficiare de ajutoare pentru restructurare.

Din 29 de firme care au primit ajutoare de salvare, 14 au dispărut. Rata de supraviețuire a fost mai mică în cazul companiilor care au primit astfel de ajutoare în anul 1997, comparativ cu cele care au primit ajutoare în anii 2001 și 2002.

La polul opus, numai 8 din cele 42 de firme care au primit ajutoare pentru restructurare în perioada 1992-2003 au dispărut.

Analiza factorilor determinanți pentru supraviețuire

În demersul autorilor au fost derulate următoarele etape:

- probabilitatea de a supraviețui a fost analizată în funcție de: numărul de companii, caracteristicile sectorului și caracteristicile ajutorului;
- estimările econometrice indică faptul că firmele care au beneficiat de ajutoare de salvare sunt mai predispuse să iasă din industrie decât cele care au beneficiat de ajutoare de restructurare;
- principala concluzie a fost aceea că, dacă firma era în dificultate datorită declinului pieței sau managementului slab, are șanse mai mari de supraviețuire.

Creșterea cererii pentru outputurile sectorului a dus, în cele mai multe cazuri, la creșterea probabilității de supraviețuire.

A fost analizată, de asemenea, măsura în care detaliile din planul de restructurare pot influența probabilitatea de supraviețuire a ajutoarelor primite de firme. Rezultatele sugerează că nici unul din elementele din planul de restructurare nu a avut un impact semnificativ asupra supraviețuirii firmei.

Efectele economice și sociale ale ajutoarelor de stat

Analizele privind efectele economice și sociale au fost realizate dintr-o dublă perspectivă:

- a fost examinat modul în care evoluează firma beneficiară de ajutor, atât în termeni absoluți, cât și în comparație cu firmele concurente;
- în al doilea rând, pentru 4 cazuri, pe baza studiilor de caz au fost analizate în detaliu performanțele companiilor după momentul acordării, *ex-post*.

Evaluarea performanțelor

În general se constată o evoluție pozitivă atât în termeni absoluți, cât și comparativ cu ceilalți concurenți;

- jumătate din firmele care au beneficiat de ajutor de stat începând cu anul 2002, au înregistrat o creștere a numărului de salariați după primirea ajutorului de stat, comparativ cu concurența; totuși magnitudinea creșterii ocupării este în general mai mică decât magnitudinea

de reducere, care în unele cazuri era cu 20% mai mare decât media pe industrie;

- marea majoritate a firmelor beneficiare de ajutor de stat a înregistrat o creștere a cifrei de afaceri după momentul acordării susținerii, dar mai puțin de jumătate din acestea au evoluat mai bine decât ceilalți concurenți;
- trei din patru companii beneficiare de ajutor și-au îmbunătățit profitabilitatea (analizată ca valoare medie a profitului pe un salariat), comparativ cu evoluțiile medii la nivelul industriei, dar majoritatea au rămas încă sub rata medie a industriei;
- firmele care au beneficiat de ajutor de salvare nu au reușit să aibă performanțe la fel de bune în raport cu concurenții în domeniul ocupării, cifrei de afaceri, profitabilității, dar și-au îmbunătățit productivitatea muncii în raport cu media industriei.

Concluzii ale studiilor de caz

Pentru analize mai detaliate pe baza studiilor de caz, au fost selectate 4 din firmele cuprinse în eșantionul inițial. Din motive de confidențialitate nu sunt prezentate informațiile de identificare a firmelor.

Analizele realizate au relevat că, în majoritatea cazurilor cifra de afaceri a crescut rapid ca urmare a implementării planului de restructurare; totuși, în unele cazuri, companiile concurente au realizat creșteri mai rapide ale cifrei de afaceri;

- din cele 4 cazuri analizate, în 2 cazuri ocuparea a crescut substanțial, în celelalte reducându-se;
- valoarea activelor fixe a crescut în 3 din cele 4 cazuri analizate;
- mai important, numai în 2 cazuri s-a înregistrat o creștere semnificativă a productivității muncii și a capitalului la nivelul de vârf al evoluțiilor din industrie, pentru celelalte 2 cazuri, performanțele rămânând mult reduse în raport cu concurenții, firmele fiind structural vulnerabile în viitorul apropiat;
- performanțele în domeniul profitului marginal confirmă faptul că modificările fundamentale privind sănătatea companiei diferă substanțial în cele 4 cazuri; din anul 2001, două din companii au un profit marginal la nivelul mediei specifice industriei, o companie s-a situat la un nivel superior în raport cu performanțele de ansamblu ale industriei din care fac parte și ultima continua să înregistreze un profit marginal negativ;
- reiese în mod evident faptul că ajutoarele de restructurare au sprijinit în toate cele 4 cazuri companiile beneficiare să își implementeze planul de restructurare și le-au ajutat să opereze în continuare;

- totuși, la momentul analizei nu reieșea foarte clar dacă firmele beneficiare de ajutor au acționat pentru o creștere pe termen lung a viabilității.

Impactul ajutoarelor de stat la nivel de sector

În această secțiune, autorii își propun să analizeze cum au evoluat concurenții europeni ai firmelor beneficiare de ajutor, în termeni de cota de piață, active fixe brute, ocupare și profitabilitate și să evalueze în ce măsură există dovezi sistematice care să sugereze că firmele beneficiare de ajutor au obținut avantaje de pe urma rivalilor din interiorul Europei.

Au fost analizate cinci sectoare: articole sportive, bunuri de consum electronice, produse chimice, mașini rotative și arme de foc. Pentru fiecare sector, au fost urmărite evoluțiile în timp ale producției, importurilor, exporturilor și consumului aparent, la nivelul UE15.

Firmele selecționate pentru a fi analizate sunt următoarele:

- articole sportive - Head NV (Austria);
- bunuri de consum electronice – Thomas SA (Franța);
- produse chimice – Ercros SA (Spania);
- mașini rotative – Gildemeier AG (Germania);
- arme de foc – Herstal Group (Belgia).

În analizele realizate, a fost evaluată distribuția pe regiuni a vânzărilor fiecăreia din firmele beneficiare de ajutor de stat și pornind de aici a fost investigată evoluția cotei de piață în timp, în cadrul UE. Aceste analize au fost completate, acolo unde a fost considerat relevant, cu analiza relației dintre vânzările fiecărei firme în afara UE și exporturile totale ale firmelor din UE din respectivul sector.

În plus, pentru a investiga și alte aspecte relevante ale performanțelor firmelor beneficiare de ajutor de stat, au fost utilizate ca bază de comparație firmele listate Bloomberg din același domeniu de activitate. Au fost monitorizate modificările privind cotele de piață ale firmelor beneficiare de ajutor de stat din perspectiva activelor fixe brute și ocupării; au fost comparate performanțele în timp, exprimate prin profitabilitate, ale firmelor beneficiare cu valorile agregate la nivelul industriei. De asemenea, au fost prezentate detaliat modificările nivelului ocupării și rata venituri/vânzări la nivelul firmelor beneficiare comparativ cu rezultatele individuale ale altor companii selectate ca bază de comparație din același sector.

Cele 5 cazuri prezentate în acest capitol au relevat imagini foarte diferite din perspectiva impactului ajutorului de stat asupra sectorului în care operează firma beneficiară :

- trei companii (Thomson, Gildemeister și Herstal) au cunoscut creșteri robuste ale cotei de piață în interiorul UE 15; s-a realizat nu numai o revenire la nivelul dinainte de perioada de criză ci, în anul 2002, cota

de piață era superioară celei înregistrate la mijlocul anilor '90. Aceasta sugerează faptul că revenirea acestor 3 companii a avut loc pe cheltuiala concurenților europeni, datorită în special și faptului că importurile pe ansamblul UE au crescut de-a lungul întregii perioade analizate. Datorită dimensiunii mari a producției realizate în afara UE, în cazul Thomson și Herstal, autorii nu au putut să desprindă concluzii relevante cu privire la contribuția relativă a firmelor beneficiare de ajutor de stat la performanțele la export ale sectorului; în schimb, în cazul Gildemeister, firma a avut o contribuție importantă din acest punct de vedere;

- în cazul Head, în perioada care a urmat primirii ajutorului de stat, refacerea companiei a fost substanțială, în principal datorită creșterilor importante ale vânzărilor extra-UE și a declinului acestora pe piața UE;
- în cazul Ercros, compania este prea mică pentru a observa un impact notabil asupra competitivității sectorului. În perioada imediat următoare primirii ajutorului de stat, cu excepția Ercros, care a rămas relativ stabilă după o reducere inițială foarte severă, toate celelalte firme beneficiare de ajutor de stat listate Bloomberg (Head, Thomson și Gilmeister) au reușit să își crească stocul de active fixe brute atât în termeni relativi, cât și absoluți.

Evoluția activelor fixe brute ale firmelor a fost similară cu cea a numărului de salariați. Cu toate că a pornit de la o valoare inițială mare, Head este singura, din cele 4 firme beneficiare de ajutor de stat listate Bloomberg, care au înregistrat o reducere a raportului venituri/vânzări comparativ cu celelalte firme din sector. Celelalte 3 au reușit să reducă decalajul dintre ele și restul sectorului.

Evident că eșantionul de firme este prea mic pentru a desprinde concluzii valabile în cazul tuturor firmelor beneficiare de ajutor de stat. Cu toate acestea, rezultatele sugerează că, în unele cazuri, revenirea firmelor beneficiare a avut loc pe cheltuiala concurenților din UE. În mod deliberat a fost utilizată expresia *sugerează*, deoarece este necesară o analiză detaliată a mai multor studii de caz pentru a distinge efectele specifice ale revenirii firmelor beneficiare de ajutor de stat, cum ar fi vârsta sau rangul inferior al producției, insuficienta înglobare a cercetării și dezvoltării în noile produse etc.

Analiza și sinteza studiului au fost completate cu cercetări privind argumentele care au stat la baza deciziilor CE atât în cazul unor firme care nu au supraviețuit, cât și în cazul celor care au supraviețuit dar nu au obținut performanțele scontate la data acordării ajutorului.

6. TENDINȚE PRIVIND EVOLUȚIA AJUTOARELOR DE STAT DIN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL NOILOR ABORDĂRI ÎN DOMENIU. COMPARAȚII CU VECHILE ȘI NOILE STATE MEMBRE ALE UE

Evaluări cu caracter general

În anul 2004, **cele 10 noi state membre** au contribuit la creșterea populației totale a Uniunii Europene – la acel moment de 377 mil. persoane – cu 74,21 mil. locuitori și au adus un plus de populație ocupată de 28,7 mil. persoane față de cele 171 milioane, existente în **vechea UE 15**.

În medie, în intervalul 2000-2003, anual, cele 10 noi state membre au acordat ajutoare de stat în valoare de 3,4 mld. euro, comparativ cu 34 mld. euro, pentru UE 15, în anul 2002.

La acea dată, **contribuția României** la indicatorii demoeconomici comunitari ar fi fost de 21,7 mil. locuitori, 7,4 mil. persoane ocupate și aproximativ 1,1 mld. euro ajutoare de stat (tabelul 7).

La nivelul celor 10 noi state membre, ajutoarele de stat acordate anual reprezentau, în medie, aproximativ 1,25% din PIB, cunoscând variații cuprinse între un minim înregistrat în Estonia de 0,1% și un maxim de 3,8% în Malta.

În România, același indicator a fost evaluat la 3,3%, contribuția țării noastre și a Bulgariei la creșterea ponderii în PIB a ajutoarelor de stat din cele 12 state (10 state membre plus 2 candidate) fiind însă de numai 0,05 puncte procentuale (de la 1,25% la 1,30%).

În medie anuală, în perioada 2000-2003, cele 10 noi state membre au acordat ajutoare de stat de aproximativ **76,2 euro/locuitor**; indicatorul a cunoscut valori cuprinse între 5 euro/locuitor în Estonia și aproximativ 405 euro/locuitor în Malta și Cipru, în timp ce **în România** acestea au însumat **50 euro/locuitor**.

Impactul noilor abordări în domeniul ajutoarelor de stat

Consiliul European de la Lisabona a lansat provocarea de a transforma Uniunea, prin eforturile comune ale statelor membre, până în anul 2010, în cea mai competitivă și dinamică societate bazată pe cunoaștere din lume.

Tabelul nr. 7

**Populația totală, PIB și ajutoarele de stat în cele 10 noi state membre
și în statele candidate**

Țara	Populația totală (mil. loc.)	PIB total (mild. euro)	Valoarea totală a ajutoarelor de stat (mil. euro)	Ponderea ajutoarelor de stat în PIB (%)	PIB/locuitor (euro)	Valoarea medie a ajutoarelor de stat pe locuitor (euro)
	2004	2004	media 2000-2003		2004	media 2000-2003
Cipru	0,73	12	285	2,85	16.459	405
Cehia	10,2	79,8	1.908	2,80	7.180	487
Estonia	1,4	8,8	7,2	0,11	6.495	5
Ungaria	10,2	80,5	571	1,04	7.961	56
Letonia	2,3	10,3	23	0,26	4.479	10
Lituania	3,4	17,5	34	0,24	5.079	10
Malta	0,39	4,3	158,7	3,86	10.997	404
Polonia	38,2	189,0	2.409	1,30	4.965	63
Slovenia	1,99	25,5	139	0,69	12.795	70
Slovacia	5,4	25,0	118	0,47	6.052	22
Total noi state membre	74,21	452,7	5.652,9	1,25	6.100	76,2
Bulgaria	7,8	19,6	89	0,6	2.515	11
România	21,7	55,9	1.111	3,3	2.576	50
Total state candidate	29,5	75,5	1.200	1,6	2.560	40,7
Total noi state membre și state candidate	103,71	528,2	6.852,9	1,3	5.093	66

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor din Scorebord, autumn 2004.

În acest sens, se solicita Consiliului, Comisiei și statelor membre, să își sporească eforturile pentru promovarea unui mediu concurențial adecvat și reducerea nivelului general al ajutoarelor de stat, simultan cu reorientarea de la susținerea companiilor individuale și a unor sectoare, la obiective de interes comunitar general, cum ar fi: ocuparea forței de muncă, dezvoltarea regională, protecția mediului, formarea profesională a forței de muncă și cercetarea–dezvoltarea.

În martie 2001, la Consiliul European de la Stocholm, statele membre și-au reafirmat angajamentul de a contribui la eforturile generale de reducere a ponderii ajutoarelor de stat în PIB, simultan cu o redirectionare cu primordialitate a acestora spre obiective orizontale de interes comun, inclusiv obiective de coeziune.

În noiembrie 2002, sub președinția comunitară daneză, a fost adoptată deviza unei abordări economice către “ajutoare mai puține și mai bune” fapt ce conduce la necesitatea unei analize mai aprofundate a efectelor ajutoarelor de stat, inclusiv prin încurajarea dialogului și schimbului de informații între statele membre în acest domeniu. A fost reafirmată totodată necesitatea unei mai bune evaluări a ajutoarelor de stat, cu scopul identificării și reducerii ponderii celor cu efect puternic distorsionant, punându-se accentul pe rolul esențial al monitorizării și controlului.

De asemenea, se invocă necesitatea dezvoltării unor metode de evaluare *ex ante* și *ex post* a ajutoarelor de stat individuale și a schemelor de ajutor, în vederea monitorizării cât mai exacte a eficacității și a impactului acestora asupra mediului concurențial.

În acest context, statele candidate au realizat la rândul lor demersuri specifice cu scopul reducerii și redirectionării ajutoarelor, al dezvoltării de metodologii de evaluare a eficacității, precum și în domeniul perfecționării controlului și monitorizării ajutoarelor de stat.

Aceste eforturi s-au concretizat într-o reducere a valorii totale a ajutoarelor de stat acordate de cele 10 state candidate, de la 1.751,6 mil. euro în anul 2000 la 1.032,5 mil. euro în anul 2003.

În ceea ce privește redirectionarea ajutoarelor spre obiective orizontale, contrar tendințelor înregistrate la nivelul UE 15, ponderea acestor categorii de ajutoare a scăzut de la 37,2% în anul 2000 la 13,1% în anul 2003.

Valoarea cumulată a ajutoarelor de stat acordate în perioada 2000 – 2003 a fost de 22,5 mld. euro, din care numai 4,9 mld euro pentru obiective orizontale și 17,6 mld. euro ajutor sectorial.

În România, cuantumul ajutoarelor de stat s-a redus de la 1,38 mld. euro în anul 2000 la 1,2 mld. euro în anul 2003. Pe ansamblul intervalului 2000-2003, ajutoarele de stat pentru obiective orizontale au deținut 47% din total, comparativ cu 53% ajutoarele de stat sectoriale (tabelul nr. 8).

Tabelul nr. 8

**Evoluția valorii ajutoarelor de stat în cele 10 noi state membre și România,
în intervalul 2000-2003**

	Obiectivul ajutorului de stat	2000		2001		2002		2003		Cumulat 2000-2003	
		mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%
Cipru	Obiective orizontale	56,7	22,2	65,8	21,4	89,3	26,5	53,3	22,0	265,1	23,2
	Ajutoare sectoriale	198,5	77,8	242,1	78,6	247	73,4	188,5	78,0	876,1	76,8
	Total	255,2	100,0	307,9	100,0	336,5	100	241,8	100	1141,4	100
Cehia	Obiective orizontale	120	7,7	153,3	13,0	228,1	8,0	238,4	11,8	739,8	9,7
	Ajutoare sectoriale	1448,6	92,3	1030,1	87,0	2632	92,0	1780,4	88,2	6891,1	90,3
	Total	1568,6	100,0	1183,4	100,0	2860,1	100,0	2018,8	100,0	7630,9	100,0
Estonia	Obiective orizontale	4,1	100,0	7,5	100,0	8,7	100,0	8,4	100,0	28,7	100,0
	Ajutoare sectoriale	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Total	4,1	100,0	7,5	100,0	8,7	100,0	8,4	100,0	28,7	100,0
Ungaria	Obiective orizontale	164	28,2	242,9	42,6	332,2	52,3	223,2	45,0	962,3	42,1
	Ajutoare sectoriale	418,5	71,8	327,9	57,4	303,3	47,7	273,1	55,0	1322,8	57,9
	Total	582,5	100,0	570,8	100,0	635,5	100,0	496,3	100,0	2285,1	100,0
Letonia	Obiective orizontale	14,6	32,0	18,1	65,3	10,7	94,7	8,3	92,2	51,7	55,2
	Ajutoare sectoriale	31	68,0	9,6	34,7	0,6	5,3	0,7	7,8	41,9	44,8
	Total	45,6	100,0	27,7	100,0	11,3	100,0	9	100,0	93,6	100,0
Lituania	Obiective orizontale	1,2	2,9	1,5	10,3	1,3	2,2	1,5	6,9	5,5	4,0
	Ajutoare sectoriale	40	97,1	13	89,7	57,4	97,8	20,2	93,1	130,6	96,0
	Total	41,2	100,0	14,5	100,0	58,7	100,0	21,7	100,0	136,1	100,0
Malta	Obiective orizontale	9,4	6,9	7,5	4,6	7,6	4,3	0	0,0	24,5	5,1
	Ajutoare sectoriale	126,7	93,1	156,8	95,4	168,2	95,7	0	0,0	451,7	94,9
	Total	136,1	100,0	164,3	100,0	175,8	100,0	0	100,0	476,2	100,0

	Obiectivul ajutorului de stat	2000		2001		2002		2003		Cumulat 2000-2003	
		mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%
Polonia	Obiective orizontale	1186,8	67,2	392,2	23,4	344,3	25,2	383,8	8,0	2307,1	23,9
	Ajutoare sectoriale	578	32,8	1285,7	76,6	1022,4	74,8	4443,7	92,0	7329,8	76,1
	Total	1764,8	100,0	1677,9	100,0	1366,7	100,0	4827,5	100,0	9636,9	100,0
Slovenia	Obiective orizontale	128,8	75,3	102,2	59,4	82,1	84,6	93,6	81,2	406,7	73,2
	Ajutoare sectoriale	42,2	24,7	69,8	40,6	15	15,4	21,7	18,8	148,7	26,8
	Total	171	100,0	172,1	100,0	97,1	100,0	115,3	100,0	555,5	100,0
Slovacia	Obiective orizontale	66	47,1	12	9,2	15	17,6	22	18,8	115	24,3
	Ajutoare sectoriale	74	52,9	119	90,8	70	82,4	95	81,2	358	75,7
	Total	140	100,0	131	100,0	85	100,0	117	100,0	473	100,0
Total 10	Obiective orizontale	1751,6	37,2	1003	23,6	1119,3	19,9	1032,5	13,1	4906,4	21,8
	Ajutoare sectoriale	2957,5	62,8	3254	76,4	4515,9	80,1	6823,3	86,9	17550,7	78,2
	Total	4709,1	100,0	4257,1	100,0	5635,4	100,0	7855,8	100,0	22457,4	100,0
România	Obiective orizontale	943,1	68,5	808,2	31,8	617,4	47,1	667,8	54,4	3036,5	47,0
	Ajutoare sectoriale	434,1	31,5	1731,7	68,2	694,5	52,9	558,9	45,6	3419,2	53,0
	Total	1377,2	100,0	2539,9	100,0	1311,9	100,0	1226,7	100,0	6455,7	100,0

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor din Scorebord autumn 2004 și Raport privind ajutoarele de stat acordate în România, în perioada 2001-2003, Consiliul Concurenței, 2004.

În medie, în anul 2003, cele 10 noi state membre au acordat ajutoare sectoriale de 3 ori mai mari decât în România, respectiv 243 euro/persoană ocupată față de 78 euro/persoană ocupată în România (tabelul nr. 9).

Tabelul nr. 9

Valoarea medie pe o persoană ocupată a ajutoarelor de stat cu obiective sectoriale, în anul 2003

Țara	Valoarea ajutoarelor sectoriale (mil. euro)	Populația ocupată (mii persoane)	Valoarea medie a ajutoarelor de stat sectoriale pe o persoană ocupată (euro/pers. oc.)
Cipru	188,5	318	593
Cehia	1780,4	4731	376
Estonia	0	593	0
Ungaria	273,1	3969	69
Letonia	0,7	982	0,7
Lituania	20,2	1442	14
Malta	168,2	137	1227
Polonia	4443,7	13617	326
Slovenia	21,7	898	24
Slovacia	95,0	2061	46
Total 10	6991,5	28748	243
România	55,9	7393	78

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor din Scorebord autumn 2004 și Raport privind ajutoarele de stat acordate în România în perioada 2001-2003, Consiliul Concurenței, 2004 și Employment in Europe, 2004.

Valoarea ajutoarelor cu obiective sectoriale ce reveneau în medie pe o persoană ocupată (cu excepția Estoniei care nu a acordat astfel de ajutoare în acel an) varia între 0,7 euro în Letonia și 1.227 euro în Malta, 593 euro în Cipru, 376 euro în Cehia, 326 euro în Polonia. Datorită specificului perioadei de profunde transformări, pe care aceste țări o parcurg, în marea majoritate a celor 10 noi state membre ajutoarele pentru salvare și restructurare au deținut o pondere substanțială (tabelul nr. 10).

Tabelul nr. 10

Ajutoarele sectoriale și ajutoarele de salvare și restructurare acordate de către noile state membre, în perioada 2000-2003¹

Țară	Caracteristici ale ajutoarelor sectoriale și ale celor pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor în dificultate
Cipru	Ajutorul sectorial a reprezentat o parte substanțială a ajutorului de stat acordat de către Cipru în perioada de referință, cumulând o medie anuală de 219 milioane euro (77% din totalul ajutorului de stat). În aceeași perioadă de referință, nu a fost acordat nici un ajutor de stat pentru salvare și restructurare. În Cipru nu există nici un sector, așa-zis sensibil.
Cehia	Ajutorul pentru salvare și restructurare, precum și ajutoarele sectoriale au depășit celelalte tipuri de ajutor de stat din punct de vedere al ponderii în total ajutor de stat acordat în perioada de referință. Ajutorul acordat pentru aceste obiective, cu un potențial mare de distorsionare a concurenței, a cumulat o medie anuală de 1.723 milioane de euro (aproape 90% din totalul ajutor de stat acordat). Principalul beneficiar al ajutoarelor pentru salvare și restructurare a fost sectorul bancar: în medie, anual, 1.520 milioane de euro sau 80% din totalul ajutorului de stat. Sectorul siderurgic a beneficiat în medie de ajutoare de stat în valoare de 75 milioane de euro/an, ca parte a planului general de restructurare. Circa 2% din totalul ajutorului de stat (29 milioane de euro pe an) a fost acordat industriei constructoare de mașini, în timp ce ajutorul de stat pentru închiderea industriei cărbunelui a înregistrat un cuantum relativ scăzut.
Ungaria	În ciuda numărului crescând al schemelor cu obiective orizontale, din punctul de vedere al resurselor financiare consumate, ajutorul sectorial a depășit valoric ajutorul pentru obiective orizontale. Ajutorul acordat pentru aceste obiective, cu un potențial ridicat de distorsionare a concurenței, a înregistrat o medie anuală de 331 milioane de euro în perioada de referință (58% din totalul ajutorului de stat). Mare parte din acest ajutor de stat a fost reprezentată de scutiri de taxe acordate în baza unui acord de tranziție, expirat în prezent. Acestea au cumulat 305 milioane de euro (53% din totalul ajutorului de stat) pe an, beneficiarul principal fiind industria prelucrătoare. În 2001, sectorul financiar a

¹ În cazul Maltei, perioada de referință este 2000-2002.

Țară	Caracteristici ale ajutoarelor sectoriale și ale celor pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor în dificultate
	beneficiat de circa 10 milioane de euro. În perioada de referință, nu a fost acordat nici un ajutor pentru salvare-restructurare.
Letonia	Ajutorul sectorial a reprezentat 45% din totalul ajutorului de stat acordat în perioada de referință. Acesta a fost acordat, în principal, sub forma ajutorului pentru salvarea și restructurarea firmelor aflate în dificultate. Pentru capitalizarea datoriilor privind neplata taxelor, acumulate înaintea momentului privatizării, precum și datorită prevederilor legale privind reeșalonarea diferitelor datorii sub forma taxelor și impozitelor neplătite în perioada preprivatizare au fost acordate 7 milioane de euro
Lituania	În perioada de referință, ajutorul de stat direcționat spre sectoare specifice a vizat, în principal, industria prelucrătoare și a înregistrat, anual, 33 milioane de euro, respectiv 96% din totalul ajutorului de stat acordat. Cea mai mare parte din acesta a vizat salvarea și restructurarea firmelor cu probleme financiare.
Malta	Ajutorul de stat sectorial, cel pentru salvare și restructurare, precum și cel pentru închiderea întreprinderilor au reprezentat 95% din totalul ajutorului de stat în Malta, în perioada 2000-2002 (151 milioane de euro pe an). Această pondere semnificativă s-a datorat deficiențelor sectorului industriei constructoare de nave și beneficiilor acordate companiilor cu activitate de producție. În afară de sectorul industriei constructoare și de reparații navale, Malta nu acordă ajutor de stat altor sectoare considerate "sensibile" în Uniunea Europeană, cum ar fi industria cărbunelui, siderurgică, fibrelor sintetice și industria constructoare de mașini.
Polonia	Aproximativ 76% din totalul ajutorului de stat a fost destinat sectoarelor specifice sau alocărilor ad-hoc. Sectorul cărbunelui a beneficiat, anual, de 1,34 miliarde euro în perioada de referință, respectiv 56% din totalul ajutorului de stat acordat. Valoarea maximă a ajutorului de stat acordat acestui obiectiv a fost înregistrată în 2003 (3,88 miliarde de euro). O parte semnificativă din acest ajutor (1,65 miliarde de euro) a fost acordată, în același an 2003, pentru operare, în timp ce restul a fost direcționat către restructurarea generală a întregului sector.
Slovenia	În perioada de referință, ajutorul de stat sectorial, cel pentru salvare și restructurare, precum și cel pentru închidere au reprezentat 27% (37 milioane de euro) din totalul ajutorului de stat acordat. Acest procent relativ ridicat a fost determinat de programul de restructurare a sectorului siderurgic, precum și de

Țară	Caracteristici ale ajutoarelor sectoriale și ale celor pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor în dificultate
	ajutorul pentru închiderea sectorului minier, care a reprezentat 7% din totalul ajutorului de stat. Întreg ajutorul a fost acordat pentru reangajarea minerilor rămași fără locuri de muncă, potrivit scopului programului, de închidere graduală a minelor de cărbuni.
Slovacia	Ajutorul pentru obiective sectoriale a totalizat, anual, 89 milioane de euro, respectiv 76% din totalul ajutorului de stat acordat. Ajutorul pentru sectorul siderurgic, care reprezintă 46% din totalul ajutorului de stat acordat, este puțin probabil de a mai fi acordat în anii următori, deoarece Slovacia a solicitat o perioadă de tranziție pentru a proteja ajutorul fiscal acordat pentru o perioadă de 10 ani, conform Legii nr. 366/1999 privind impozitarea veniturii investitorilor străini în industria siderurgică. Ajutorul poate fi acordat până în anul 2009 sau în momentul în care ajutorul atinge un prag valoric prestabilit. Aproximativ 31% din ajutorul sectorial a fost acordat industriei constructoare de mașini. În anii următori, este de așteptat că acest sector să beneficieze, de asemenea, de ajutor de stat, datorită unei perioade de tranziție similare (10 ani), în care scutițiile de taxe, acordate în baza Legii nr. 192/1998 privind industria constructoare de mașini, să fie protejate. Acest ajutor de stat fiscal poate fi acordat până la sfârșitul anului 2008, fiind limitat la maxim 30% din costurile de investiții eligibile.

Sursa: Sintează din Scorebord, autumn 2004.

Repartizarea pe categorii de obiective cunoaște diferențe importante de la o țară la alta, în funcție de urgența problemelor cu care s-au confruntat în acest interval (tabelul nr. 11).

În gama de instrumente utilizate de noile state membre pentru acordarea ajutoarelor de stat predomină măsurile fiscale, alocările financiare nerambursabile, urmate de garanții. Ponderea valorilor alocate în baza fiecărui instrument variază de la un stat la altul (tabelul nr. 12).

Mecanismul special de examinare a ajutoarelor de stat în țările candidate

În vederea prevenirii „importurilor” de ajutoare de stat, incompatibile cu mediul concurențial normal la data aderării, pentru statele în curs de aderare a fost introdus un *mecanism special de examinare a măsurilor de ajutor* care au început să producă efecte în perioada anterioară datei aderării acestora (1 mai 2004) și care continuă să aibă efecte și după această dată.

Tabelul nr. 11

**Caracteristici ale ajutoarelor de stat acordate
în perioada 2000 – 2003**

Țara	Caracteristici ale ajutoarelor de stat
Cipru	În perioada de referință, Cipru a acordat, în medie, anual, 285 milioane euro ajutor de stat, 2,85% din PIB și respectiv 405 euro/locuitor. Acest nivel relativ înalt al cuantumului ajutorului de stat acordat poate fi explicat prin două particularități ale situației din Cipru, al căror impact se va reduce în viitor ducând la o reducere a nivelului general al ajutoarelor de stat acordate. O astfel de reducere a nivelului general al ajutoarelor poate fi observată la nivelul anului 2003, datorită diminuării sumelor acordate prin schema de ajutor de stat bazată pe reduceri fiscale în favoarea întreprinderilor internaționale. În medie, 88% din ajutoarele de stat s-au acordat prin scheme, iar restul prin măsuri specifice ad-hoc.
Cehia	În perioada de referință, Cehia a acordat, anual, circa 1.908 milioane euro ajutor de stat, reprezentând 2,8% din PIB sau echivalentul a 187 euro/locuitor. Acest nivel relativ ridicat poate fi explicat de măsurile de ajutor de stat (în special, sub forma garanțiilor) implementate ca urmare a crizei bancare din anii '90. Ca o consecință a reglementării „Actul ceh privind stimularea investițiilor”, ce stipulează evaluarea în parte a fiecărui caz de ajutor de stat de natură fiscală, acordarea ajutoarelor de stat în Cehia se bazează în principal pe alocări ad-hoc, ce reprezintă circa 90% din măsurile de ajutor de stat acordate înaintea aderării țării la Uniunea Europeană.
Estonia	Cuantumul ajutorului acordat, anual, a fost de 7,2 milioane euro în perioada de referință. Aceasta reprezintă 0,11% din PIB sau echivalentul a 5 euro/locuitor. Acest cuantum a fost acordat prin 15 măsuri de natura ajutorului de stat, dintre care 11 reprezentau scheme și 4 alocări ad-hoc.
Ungaria	Ungaria a acordat, anual, în jur de 571 milioane euro ajutor de stat în perioada de referință, reprezentând 1,04 % din PIB sau echivalentul a 56 euro/locuitor. Valoarea ajutoarelor de stat acordate anual a fost relativ uniformă din punct de vedere al cuantumului, cu excepția anului 2002, datorită accentului pus pe obiective de protecție a mediului înconjurător.
Letonia	Letonia a acordat, anual, circa 23 milioane euro ajutor de stat, respectiv 0,26% din PIB sau echivalentul a 10 euro/locuitor. Ajutorul de stat a fost acordat prin 32 măsuri specifice, dintre care

Țara	Caracteristici ale ajutoarelor de stat
	17 scheme și 15 alocări ad-hoc.
Lituania	Lituania a acordat, anual, în jur de 34 milioane de euro, reprezentând 0,24% din PIB sau echivalentul a 19 euro/locuitor.
Malta	Malta a acordat, anual, în jur de 159 milioane de euro, reprezentând 3,86% din PIB sau echivalentul a 404 euro/locuitor. Sistemul de ajutor de stat maltez se caracterizează printr-o repartitie egală (50% - 50%) a sumelor acordate în baza unor scheme și cele prin ajutoare ad-hoc.
Polonia	Polonia a acordat anual ajutoare de stat în valoare de circa 2,4 miliarde euro, reprezentând 1,29% din PIB sau 63 euro/locuitor.
Slovenia	Anual, Slovenia a acordat ajutor de stat în valoare de circa 139 mil. euro, respectiv 0,69% din PIB sau 70 euro/locuitor. Sumele sensibil mai mari acordate în anii 2000 și 2001 sunt explicate în parte de schemele de ajutor de stat pentru restructurarea sectorului siderurgic. Circa 35 milioane de euro ajutor de stat, în principal sub formă de garanții, au fost acordate pentru restructurarea sectorului industriei siderurgice, finalizată în anul 2001. În 2003, cuantumul ajutorului de stat acordat a cunoscut o ușoară creștere, vizându-se obiective orizontale. În medie, 90% din ajutor a fost acordat sub formă de scheme, în timp ce ajutoarele ad-hoc au cumulat 14 milioane euro.
Slovacia	Slovacia a acordat anual ajutoare de stat de circa de 118 milioane euro, respectiv 0,47% din PIB sau echivalentul a 22 euro/locuitor.

Sursa: Sinteză din Scorebord autumn 2004.

Tabelul nr. 12

Instrumentele de acordare a ajutorului de stat de către noile state membre în perioada 2000-2003¹

Țara	
Cipru	Ajutoarele de stat au fost acordate, în principal, utilizând instrumente fiscale. Astfel, scutiile de la plata taxelor, chiriile subvenționate sau alte exceptări similare au reprezentat 81% din totalul ajutorului de stat acordat în perioada de referință, în timp ce alocările financiare nerambursabile au însumat 18%. Garanțiile și împrumuturile în condiții preferențiale au fost folosite într-o proporție nesemnificativă.
Cehia	Garanțiile au reprezentat principalul instrument prin care s-au

¹ În cazul Maltei, perioada de referință este 2000-2002.

Țara	
Cehia	acordat ajutoarele de stat (78% din totalul ajutorului de stat acordat), urmate de alocările financiare nerambursabile (12%). Participarea la capital (6%), exceptările de la plata taxelor (3%) și împrumuturile în condiții preferențiale (1%) acordate de către stat au fost uzitate mai puțin.
Estonia	Alocările financiare nerambursabile au reprezentat cea mai folosită modalitate de acordare a ajutorului de stat reprezentând 69% din totalul ajutorului de stat acordat, urmat de garanții (17%) și exceptări de la plata taxelor(14%).
Ungaria	Înainte de aderare, Ungaria a acordat ajutoare de stat, în principal, utilizând instrumente fiscale. Exceptările de la plata taxelor și a altor obligații către stat au însumat 62% din totalul ajutorului de stat acordat, fiind urmate de alocări financiare nerambursabile (37%). Garanțiile și creditele în condiții preferențiale au fost rar folosite.
Letonia	Alocările financiare nerambursabile au reprezentat principala formă de acordare a ajutorului de stat, însumând 35% din total. Participarea la capital (25%) și exceptările de la plata taxelor (20%) au deținut la rândul lor ponderi importante.
Lituania	Alocările financiare nerambursabile au reprezentat cea mai folosită metodă de acordare de ajutor de stat, cuantumul acestora reprezentând 41% din totalul ajutorului de stat. Garanțiile acordate au reprezentat 28% din totalul ajutorului de stat, exceptările de la plata taxelor 17%, iar participarea la capital 10%.
Malta	Ajutorul de stat a fost acordat prin diferite instrumente fiscale și nefiscale. Scutirile de taxe au fost cel mai des folosite, reprezentând 37% din cuantumul total al ajutorului de stat acordat, urmate de împrumuturi în condiții favorabile (33%). Alocările financiare nerambursabile au însumat 19% din totalul ajutorului de stat acordat, în timp ce garanțiile (10%) și reducerile cuantumului taxelor (1%) acordate de către stat au fost utilizate mai puțin ca instrumente de acordare a ajutorului de stat
Polonia	Cel mai frecvent utilizat instrument în acordarea ajutorului de stat au fost scutirile de taxe (34% din totalul ajutorului de stat), urmate de alocările financiare nerambursabile (32%) și garanții (23%).
Slovenia	Alocările financiare nerambursabile au reprezentat principala formă de acordare a ajutorului de stat, însumând 46 % din totalul ajutorului de stat, urmate de scutiri de taxe și alte exceptări de la plata contribuțiilor la asigurările sociale (33%). Investițiile de capital și conversia datoriilor în participații la capital au

Țara	
	reprezentat 11% din totalul ajutorului de stat, în timp ce împrumu- turile în condiții favorabile (6%) și garanțiile (4%) acordate de către stat au reprezentat cele mai des folosite instrumente în acordarea ajutorului de stat.
Slovenia	Scutirile de taxe au reprezentat cel mai des folosit instrument de acordare a ajutorului de stat, însumând 72% din totalul ajutorului de stat acordat în perioada de referință. Garanțiile au atins 17% și alocările financiare nerambursabile 10% din ajutorului de stat.

Scopul acestui mecanism era de a asigura țărilor candidate și agenților economici certitudinea privind legalitatea ajutoarelor de stat cu efect și după data aderării. Sistemul s-a aplicat ajutoarelor de stat din toate sectoarele, cu excepția agriculturii și transportului, pentru care există un regim legal special.

Tratatul de Aderare (Anexa IV) stipulează faptul că schemele de ajutor de stat și ajutoarele individuale, care au produs efecte în statele membre înainte de aderare și sunt aplicabile și după această dată, este necesar să fie tratate ca ajutoare existente, în acord cu art. 88(1) al Tratatului CE, în următoarele condiții:

- măsurile de ajutor de stat care au produs efecte în perioada anterioară datei de 10 decembrie 1994 sunt în mod automat considerate ajutoare existente la data aderării;
- măsurile de ajutor de stat notificate de țările candidate în anul 2002 au fost examinate de Comisie din perspectiva acquis-ului în materie de ajutor de stat; măsurile considerate a fi compatibile cu reglementările în materie de ajutor de stat sunt clasificate ca ajutoare existente și sunt incluse în anexa la Tratatul de Aderare; lista a fost finalizată în noiembrie 2002;
- pentru măsurile neacceptate în lista anexă la Tratat și cele notificate după finalizarea acesteia și până la data de 30 aprilie 2004, a fost introdusă așa-numita "procedură interimară". Conform acestei proceduri, țările candidate notifică măsurile de ajutor de stat către Comisie pentru evaluare; Comisia aprobă toate măsurile compatibile cu reglementările în domeniul ajutorului de stat; în cazul în care Comisia are îndoieli serioase privind compatibilitatea, în baza unei decizii, aceasta inițiază o procedură de investigație, ce a intrat în vigoare la data aderării.

Introducerea noțiunii de ajutoare „aplicabile după aderare”, a reprezentat un factor crucial în determinarea măsurii în care Comisia este îndreptățită să evalueze sau nu un ajutor de stat și implicit, în stabilirea

regulii conform căreia aceasta nu are putere de a dispune măsuri pentru ajutoarele existente care nu sunt „aplicabile după aderare”.

În principal, este necesar să fie respectate următoarele reguli:

- schemele de ajutor de stat sunt considerate „aplicabile după aderare”, dacă în baza acestora, pot fi acordate ajutoare și după aderare, fără ca acordarea să fie condiționată de măsuri suplimentare de implementare;
- sunt considerate „aplicabile după aderare”, ajutoarele care nu sunt legate de un proiect specific și care au fost acordate înainte de aderare, unora sau mai multor agenți economici pentru o perioadă nedeterminată de timp și/sau cu o valoare neprecizată exact;
- în aceeași categorie sunt incluse și măsurile individuale de ajutor de stat pentru care, la momentul acordării, nu se cunoaște precis, valoarea totală.

Toate celelalte măsuri aplicabile și după data aderării, care constituie ajutoare de stat, dar nu îndeplinesc condițiile pentru a fi incluse în categoria de ajutoare existente, sunt considerate ajutoare noi după aderare. Includerea măsurilor într-una din categorii, respectiv, de „existente” sau „noi”, are consecințe importante: în cazul unui ajutor nou, neevaluat prin procedura interimară, Comisia poate iniția o procedură de investigare privind acesta; dacă ajutorul este evaluat că incompatibil, Comisia poate ordona, prin decizie, inclusiv recuperarea acestuia de la beneficiar. În contrast cu ajutoarele noi, ajutoarele existente sunt „protejate” de acțiunile Comisiei, acestea nefiind subiect al procedurii de cooperare între statele membre și CE.

Ca rezultat al aplicării procedurii interimare, pe ansamblul celor 10 noi state membre, au fost înregistrate ca existente aproximativ 500 de măsuri de ajutor de stat, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate Comisiei, din care 222 au fost incluse în lista de ajutoare existente, anexată la Tratat, restul de 278 fiind aprobate în procedura specifică mecanismului interimar. În luna septembrie 2004, erau în curs de evaluare 106 ajutoare de stat (tabelul nr. 13).

Tabelul nr. 13

Numărul ajutoarelor de stat aprobate ca existente

Țara	Ajutoare de stat		
	Aprobate și incluse în lista anexă la Tratat	Aprobate în procedura specifică mecanismului interimar	În curs de evaluare în septembrie 2004
1	2	3	4
Cehia	120	96	43
Estonia	3	11	0

1	2	3	4
Cipru	31	21	0
Letonia	6	19	1
Lituania	3	13	0
Ungaria	21	20	7
Malta	7	1	2
Polonia	7	18	43
Slovenia	15	21	2
Slovacia	9	62	8
Total	222	278	106

Sursa: Sinteză din Scorebord, autumn 2004.

Numărul de ajutoare incluse în lista anexă la Tratat și cele aprobate în procedura specifică mecanismului interimar diferă substanțial de la un stat la altul, acoperind o paletă cuprinsă între 120 și respectiv 96 în Rep. Cehă și numai 7 și 1 în Malta.

De asemenea, în noile state membre, sectoarele beneficiare ale unor astfel de măsuri, cunosc o mare varietate de ajutoare precum și instrumente de acordare. În cazul Ciprului, spre exemplu, ajutoarele de stat urmăresc în principal obiective orizontale, respectiv susținerea industriei filmului și a evenimentelor culturale importante; în Cehia, ponderea majoritară o dețin ajutoarele regionale individuale sub forma scutiților de taxe, precum și schemele pentru cofinanțarea fondurilor structurale; în Estonia, ajutoarele de stat sunt destinate cu preponderență unor obiective precum dezvoltarea regională, stimularea cercetării-dezvoltării, susținerea comerțului și a IMM-urilor; în Slovenia, ajutoarele de stat acoperă în principal obiective orizontale precum protecția mediului și stimularea investițiilor, a dezvoltării unor regiuni și promovarea producțiilor media, închiderea graduală a minelor și reducerea șomajului etc. (tabelul nr. 14).

Tabelul nr. 14

**Caracteristici ale ajutoarele de stat existente
în noile state membre**

Țara	Ajutoarele de stat existente. Principalele caracteristici
Cipru	Sunt înregistrate 52 măsuri de ajutor de stat existente, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei Europene, dintre care 31 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 21 au fost aprobate prin mecanismul interimar (aceste scheme urmăresc obiective orizontale, în special sprijinirea industriei filmului și a evenimentelor culturale importante).

Țara	Ajutoarele de stat existente. Principalele caracteristici
Cehia	Sunt raportate 216 măsuri de ajutor de stat, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei, dintre care 120 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 96 au fost aprobate ca ajutoare existente prin mecanismul interimar. Acestea reprezintă, în special, ajutoare regionale sub formă de scutiri de taxe acordate individual întreprinderilor, precum și scheme pentru cofinanțarea Fondurilor structurale. Unele dintre măsurile acceptate prin mecanismul interimar ca ajutoare de stat existente au fost modificate față de cele trecute în Tratatul de Aderare. Aproximativ 40 dintre aceste măsuri sunt încă în perioada de evaluare.
Estonia	Au fost stabilite 14 măsuri de ajutor de stat existente, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei Europene, dintre care 3 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 11 au fost aprobate prin mecanismul interimar. Aceste scheme de ajutor de stat privesc obiective orizontale precum dezvoltarea regională, cercetarea-dezvoltarea, comerțul și ajutorul pentru întreprinderile mici și mijlocii.
Ungaria	Sunt înscrise 39 măsuri de ajutor de stat existente, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei Europene, dintre care 21 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 18 au fost aprobate prin mecanismul interimar.
Letonia	Sunt înregistrate 25 măsuri de ajutor de stat existente, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei Europene, dintre care 6 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 19 au fost aprobate prin mecanismul interimar (aceste măsuri sunt destinate obiectivelor orizontale).
Lituania	Există 16 măsuri de ajutor de stat, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei, dintre care 3 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 13 au fost aprobate ca ajutoare existente prin mecanismul interimar, fiind în principal orientate spre obiective orizontale.
Malta	11 măsuri de ajutor de stat pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei, dintre care 6 subscheme ale Actului de Promovare a Afacerilor - Business Promotion - și o schemă privind ajutorul de stat în domeniul culturii au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 4 erau, la momentul octombrie 2004, supuse evaluării în vederea aprobării prin mecanismul interimar drept ajutoare existente.

Țara	Ajutoarele de stat existente. Principalele caracteristici
Polonia	25 măsuri de ajutor de stat pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei, dintre care 7 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 18 erau la momentul octombrie 2004 încă la nivelul evaluării în vederea aprobării ca ajutoare existente prin mecanismul interimar.
Slovenia	36 măsuri de ajutor de stat, pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei, dintre care 15 au fost anexate Tratatului de Aderare. Aceste măsuri de ajutor de stat sunt orientate în general spre obiective orizontale, precum protecția mediului și investiții, stimularea dezvoltării unor regiuni (Zasavje și Posocje) și promovarea producțiilor media-audiovizual. O parte semnificativă din aceste scheme este orientată spre închiderea graduală a activităților miniere și scăderea șomajului. Restul de 21 măsuri de ajutor de stat au fost aprobate ca ajutoare existente prin mecanismul interimar. Acestea au acoperit în general ajustări aduse schemelor deja prezente în Tratatul de Aderare drept ajutoare existente. Un exemplu este schema în valoare de 20 milioane euro, reprezentând 17% din totalul ajutorului de stat, ce vizează finanțarea programelor și măsurilor de stimulare a antreprenoriatului și concurenței pentru anii 2002-2006, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, activitățile de cercetare-dezvoltare, precum și dezvoltarea anumitor regiuni.
Slovacia	Au fost cumulate 71 măsuri de ajutor de stat, ce pot fi acordate în viitor fără a mai fi notificate în prealabil Comisiei, dintre care 9 au fost anexate Tratatului de Aderare, iar restul de 62 au fost aprobate ca ajutoare existente prin mecanismul interimar. Unele dintre măsurile de ajutor de stat, la momentul octombrie 2004 erau propuse spre aprobare prin mecanismul interimar sunt încă în etapa de evaluare.

Sursa: Sinteză din Scorebord, autumn 2004.

În ceea ce privește previziunile privind ajutoarelor de stat, pentru majoritatea celor 10 noi state membre, o primă concluzie este aceea că ele sunt foarte greu de realizat, datorită dificultăților de cuantificare.

La data elaborării raportului de către Comisie era însă cert că din structura ajutoarelor de stat, vor dispărea ajutoarele existente, ce nu vor produce efecte după data aderării, precum și cele acordate în baza acordurilor de tranziție, prevăzute în tratatele de aderare și, în consecință, se vor înregistra reduceri ale cuantumului total al ajutoarelor de stat în cazul tuturor statelor membre (tabelul nr. 15).

Tabelul nr. 15

Perspective privind ajutorul de stat în noile state membre

Țară	Perspective
Cipru	Pe baza situației existente în anul premergător aderării (2003), se poate observa că circa 154 milioane de euro (64% din totalul ajutoarelor de stat) au fost acordate prin măsuri specifice necontinuate după momentul aderării. Ajutoarele acordate în baza schemelor existente (32 din totalul de 158 în 2003), programate a continua după 1 mai 2004, se ridică la 20 milioane de euro (8% din totalul ajutorului de stat) în anul 2003. Un quantum considerabil din ajutorul de stat (68 milioane de euro sau 28% din totalul ajutoarelor de stat) a fost acordat în baza acordurilor de tranziție prevăzute în Tratatul de Aderare.
Cehia	Ajutoarele acordate în baza măsurilor existente (54 din totalul de 100 măsuri în 2003), ce sunt programate a continua și după 1 mai 2004, s-au ridicat la 147 milioane de euro (7% din totalul ajutoarelor de stat) în 2003. Din restul de 93%, 7% au fost acordate prin măsuri ce nu se mai continuă după data aderării, iar 8% au fost acordate industriei siderurgice în baza unui acord de tranziție, ce a expirat în anul 2003. Viitorul trend, privind nivelul total al ajutoarelor de stat, depinde în mare măsură de limita plăților ce sunt făcute din garanțiile existente sau măsurile de compensare acordate sectorului bancar, ce au însumat 78% din totalul ajutorului de stat acordat în anul 2003. În acest context, Comisia Europeană poate avea autoritatea de a evalua astfel de ajutoare doar dacă Cehia depășește limitele măsurilor specifice deja stabilite în baza mecanismului interimar.
Estonia	Pornind de la situația ultimului an înaintea aderării, respectiv anul 2003, se poate observa că 0,7 milioane de euro (8%) din totalul ajutoarelor de stat au fost acordate în baza măsurilor existente, ce nu vor continua după aderare. Ajutorul acordat în baza schemelor existente, care sunt programate a continua după momentul aderării, a fost în anul 2003 de 7,7 milioane de euro (92% din total ajutor de stat).
Ungaria	Pe baza constatărilor realizate în anul premergător datei aderării (2003), se poate observa că 67 milioane euro (13%) din totalul ajutoarelor de stat au fost acordate în baza măsurilor existente, necontinuate după aderare. Ajutorul acordat în baza schemelor existente (16 din totalul de 22 măsuri în 2003), programate a continua după 1 mai 2004, se ridică la 28% din totalul ajutoarelor de stat din 2003. O parte semnificativă din ajutorul de stat

Țară	Perspective
	(293 milioane euro sau 59% din total) a fost acordat sub formă de reduceri ale taxelor privind investițiile care sunt programate a continua în baza acordurilor de tranziție prevăzute în Tratatul de Aderare. Aceasta implică faptul că nivelul ajutorului de stat va rămâne relativ ridicat până la sfârșitul perioadei de tranziție, dar ar putea descrește după acest moment.
Letonia	Având drept punct de pornire situația din ultimul an înaintea aderării (2003), se poate observa că 4 milioane euro (43%) din totalul ajutoarelor de stat au fost acordate în baza măsurilor existente, necontinuate. Ajutoarele acordate în baza schemelor existente, programate a continua după 1 mai 2004, se ridică la 5 milioane euro (57% din totalul ajutoarelor de stat) în 2003. Informațiile pentru 2003 sunt provizorii.
Malta	Pornind de la situația anului 2002, se poate observa că 84 milioane euro (48%) din totalul ajutoarelor de au fost acordate în baza măsurilor existente, necontinuate după aderare. Ajutoarele acordate în baza schemelor existente (4 din totalul de 16 măsuri în 2002), programate a continua după 1 mai 2004, se ridică la doar 6 milioane euro (3% din totalul ajutoarelor de stat) în 2002. Alte 4 scheme notificate în 2004, pentru a fi aprobate ca ajutoare existente, erau, la nivelul lui octombrie 2004, încă în etapa de evaluare și, astfel, nu au fost incluse în studiu. Un cuantum relativ mare al ajutorului de stat (86 milioane euro sau 49% din total) a fost acordat în baza acordurilor de tranziție prevăzute în Tratatul de Aderare. Aceste niveluri denotă faptul că ajutorul de stat va rămâne ridicat până la sfârșitul perioadei de tranziție, descreșcând în perioada imediat viitoare.
Slovenia	Luând în considerare situația din anul premergător aderării (2003), se poate observa că 36 milioane euro (31%) din totalul ajutoarelor de stat au fost acordate în baza măsurilor existente, necontinuate după aderare. Ajutoarele acordate în baza schemelor existente (23 scheme din totalul de 43 măsuri), programate a continua după 1 mai 2004, reprezintă echivalentul a 69% din cuantumul înregistrat în 2003.
Slovacia	Pe baza evaluării situației din ultimul an înaintea aderării (2003), se poate observa că 9 milioane euro (8%) din totalul ajutoarelor de stat au fost acordate în baza măsurilor existente, necontinuate. Ajutoarele acordate în baza schemelor existente, programate a continua și după 1 mai 2004, reprezintă echivalentul a 12 milioane euro (11% din totalul ajutoarelor de stat) în 2003. Un cuantum

Țară	Perspective
	relativ mare al ajutoarelor de stat (95 milioane euro sau 81% din totalul ajutorului de stat) a fost acordat prin măsuri de natură fiscală de care au beneficiat sectoarele siderurgie și construcții de mașini, măsuri ce se continuă după aderare în baza acordurilor de tranziție prevăzute în Tratatul de Aderare. Aceste date denotă faptul că nivelul ajutorului de stat va rămâne ridicat până la sfârșitul perioadei de tranziție, descrescând ulterior.

Sursa: Sinteză din Scorebord, autumn 2004.

În cazul României, rămâne valabilă cel puțin deocamdată, numai regula privind considerarea automat ca existente, a tuturor măsurilor de ajutor de stat anterioare datei de 10 decembrie 1994. Lista ajutoarelor de stat existente, elaborată inițial pentru a fi inclusă ca anexă la Tratatul de Aderare, nu a fost supusă încă unui proces de evaluare de către Comisie la data semnării acestuia. Sunt de asemenea expuse analizei Comisiei toate ajutoarele ce au fost și vor fi acordate de la data semnării Tratatului și până la sfârșitul anului 2006, care produc efecte și după data aderării.

Bibliografie

- Audretsch, D. B., "Innovation, survival and growth", *International Journal of Industrial Organization*, Special Issue: The Post Entry Performance of Firms, Vol. 13, No. 4., 1995.
- Commissariat du Plan, *Les aides publiques aux entreprises: une gouvernance*, une stratégie, Paris, Octobre, 2003.
- Disney, R., Haskel, J., and Heden Y. "Entry, exit and establishment survival in UK manufacturing", *Journal of Industrial Economics*, Vol. 51, No. 1, March, 1995.
- Doms M, Dunne T. and Robert, M. J., "The role of technology use in the survival and growth of manufacturing plants", *International Journal of Industrial Organization*, Special Issue: The Post Entry Performance of Firms, 1995.
- International Competitiveness of the Sector(s) Affected by Such Aid*, Final Report to European Commission – Enterprise Directorate – General, by London Economics, June 2004.
- Hirschhausen, Christian von, "Lessons from five Years of Industrial Reform in Postsocialist Central and Eastern Europe"; in: *DIW Vierteljahreshefte zur Wirtschaftsforschung*; Heft 1, Vol. 65, Berlin, 1996.
- Hirschhausen, Christian von, *Du combinat ř l'entreprise - Restructurations industrielles en Europe de l'Est*. L'Harmattan, Paris, 1996.
- Lars-Hendrik Rooler, Christian von Hirschhausen, "State Aid, Industrial Restructuring and Privatization in the New German Lander. Competition Policy with Case Studies of the Shipbuilding and Synthetic Fibres Industries", *Final Report prepared for the European Commission*, Directorate General Economic and Financial Affairs, Berlin, July 1996.
- Mata, J., Portugal, P. and Guimarzes, P., "The Survival of New Plants: Start-up Conditions and Post-Entry Evolution", *International Journal of Industrial Organization*, Special Issue: The Post Entry Performance of Firms, Vol. 13, No. 4, 1995.
- *** Documente oficiale ale Comisiei Europene ři Consiliului Europei: secțiunea Competition.
- *** Employment in Europe, 2004.
- *** *Ex-post Evaluation of the Impact of Rescue and Restructuring Aid on the Panorama of European Industry*, CIRFS-Briefing note: *The Synthetic Fibers Discipline*, Brussels, February 1995.

- *** Raport anual privind activitatea Consiliului Concurenței, 2004, site: www.consiliulconcurentei.ro.
- *** Raport privind ajutoarele de stat acordate în România în perioada 2001-2003, Consiliul Concurenței, 2004.
- *** State Aid Scoreboard, autumn 2003 update, COM (2003) 636 final, 29 October.
- *** State Aid Scoreboard, autumn 2004 update. Scorebord, autumn 2004 Brussels, 16.11.2004, COM(2004)750 final.
- *** Strategia Consiliului Consurenței pentru perioada 2005-2006, site: www.consiliulconcurentei.ro.

EDITURA
Expert
București, România

Licența Ministerului Culturii nr. 1442/1992
Tel.: 021-318.24.38; Fax: 021-318.24.32
Consilier editorial: Valeriu IOAN-FRANC
Aparat critic și editorial: Aida SARCHIZIAN

ISBN 973-618-087-5

Depozit legal 2006